

Izvorni znanstveni rad
UDK: 821.163.42.09Ferić, Đ.-34
821.124(497.5).09Ferić, Đ.-34
DOI: <https://dx.doi.org/10.21857/moxpjhw6qm>
Primljeno: 28.4.2020.
Prihvaćeno: 8.7.2020.

TRAGOM ZABORAVLJENIH RUKOPISA: HRVATSKE I LATINSKE BASNE ĐURA FERİĆA (1739-1820)

SANJA PERIĆ GAVRANČIĆ

povodom dvjestote godišnjice piščeve smrti

SAŽETAK: U radu se uspostavlja i istražuje korpus latinskih i hrvatskih, tiskanih i rukopisnih, autorskih i prijevodnih basna dubrovačkoga književnika Đura Ferića (1739-1820). Zbirka latinskih basna *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae*, objavljena 1794. godine u Dubrovniku, prvo je tiskano Ferićevo autorsko djelo. Do 1804. godine završio je drugu, nikad objavljenu zbirku od 346 autorskih basna i njima pripadajućih poslovice sličnog naslova i iste koncepcije - *Adagia Illyrica fabulis explicata*. Uz Ferićeve autorske basne u korpus je uključen i njegov hrvatski prijevod Fedrovih basna *Fedra Augustova odsufcgnika Pricize Esopove u pjesni slovinske prinesene* objavljen godine 1813. u dvojezičnom izdanju. Nakon uspjeha tog izdanja Ferić je sastavio hrvatsku inačicu vlastitih objavljenih i neobjavljenih basna koja je ostala u rukopisu. Potraga za Ferićevim basnama započinje od pokušaja rekonstrukcije cjelokupnoga korpusa prema podacima iz sekundarne literature, njegove privatne korespondencije i literarne oporuke. Budući da su Ferićeve latinske zbirke basna i njihovi prijevodi nastajali u etapama i nisu bili zamišljeni u integralnoj zbirci, trebalo je istražiti i revidirati rukopisne izvore. Na temelju jedinog tiskanog izdanja iz godine 1794. i sedam rukopisa, uključujući i autografe i prijepise, sastavljen je korpus od 459 latinskih i isto toliko hrvatskih basna, što je odgovaralo i Ferićevu opisu vlastitog fabulističkog opusa.

Ključne riječi: dubrovačka rukopisna baština, Đuro Ferić, latinske basne, hrvatske basne

Keywords: Ragusan manuscript heritage, Đuro Ferić, Latin fables, Croatian fables

Sanja Perić Gavrančić, viša znanstvena suradnica u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
Adresa: Republike Austrije 16, 10000 Zagreb. E-mail: speric@ihjj.hr

Uvod

Ako se po putu pismah ima u čovjeku chudorednost duha mēriti, otvori, molim te moj štioče, njegove latinske i slavjanske pričice, po putu kojih on je prem dostojno slavno ime zadobio. U drugomu inadu mogo se je Ferich s drugiem mēriti, ali u ovemu sam je sebe preteko, ter u smišljenkah iz prorētjah slavjanskih izvadjenih u pored Fedra, Lafontaine i ostalih malo od te vērste, posadio se. Od tih smišljenkah mnogi je dio po smērti ostao u rukopisih. God. 1794 bi priutištena kod Trevisana u Dubrovniku knjiga, pod imenom: Fabulae Georgii Ferich Rhacusini. A ostale ništa ne manje s Fedrovim načinama i sputnosti nakitjene, nezna se ni kud ni kako, razpēršane po rukah nevēštih gube se, kako viteška oruxja kadno u malo podobne ruke upanu.¹

Tim riječima sudbinu Ferićevih basna ukratko opisuje 1845. godine Antun Kaznačić (1784-1874), autor njegova životopisa objavljenog u *Zori dalmatinskoj*.² Ako je vjerovati njegovim riječima, većini se autografa nakon Ferićeve smrti izgubio trag, a oni rijetki primjerci koji su imali sretniju sudbinu jer nisu završili “u nevještih rukama” danas su, jednako kao i njihovi prijepisi, razasuti po zbirkama hrvatskih knjižnica i arhiva.³ Pri pokušaju rekonstrukcije tog dijela Ferićeva književnog opusa korišteni su tiskani i rukopisni izvori Arhiva i Knjižnice HAZU, Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Državnog arhiva u Dubrovniku, Znanstvene knjižnice u Dubrovniku, Knjižnice Male braće u Dubrovniku te Zbirke Baltazara Bogišića u Cavtatu.⁴ Na temelju dostupnih

¹ Antun Kaznačić, »Xivotopisje. Nadhvala plemenitoj spomeni D. Jurja Guozdenice ili Fericha Dubrovčanina.« *Zora dalmatinska* 2/25 (1845): 210.

² Antun Kaznačić (1784-1874), pjesnik i jedan od prvih iliraca u Dubrovniku, bio je dobar poznavatelj Ferićeva života i književnog opusa. Posjedovao je neke Ferićeve autografe, a zaslužan je za objavljivanje tridesetak Ferićevih hrvatskih basna u *Serbsko-dalmatinskom magazinu* (od 1844. do 1847. godine). Njegov sin Ivan Antun Kaznačić (1817-1883) naslijedio je očev interes za Ferićev književni rad i objavljivao o njemu tekstove u dubrovačkom *Slovincu*.

³ Neki se rukopisi nalaze u Rešetarovoj zbirci *Bibliotheca Rhacusina* koja je danas dio rukopisnog fonda knjižnice *Slovanska knihovna* u Pragu. Riječ je o prijepisu Ferićevih autorskih basna iz zbirke *Adagia Illyrica fabulis explicata* (sign. SK T 4123) i njegova prijevoda Fedrovih basna (SK T 423).

⁴ Navedeni se arhivi, zbirke i knjižnice u tekstu rada navode sljedećim kraticama: AHAZU - Arhiv HAZU, KHAZU - Knjižnica HAZU, NSK - Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, DAD - Državni arhiv u Dubrovniku, ZKD - Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, KMB - Knjižnice Male braće u Dubrovniku, ZBB - Zbirka Baltazara Bogišića u Cavtatu.

rukopisa Ferićevih basna te dvaju tiskanih izdanja pokušali smo rekonstruirati cjelokupni korpus, a Ferićeve objavljene poslanice, osobna korespondencija i zapisi njegovih suvremenika otkrili su važne podatke o okolnostima u kojima su basne nastajale, o vremenu kada su napisane, o smjerovima njihove recepcije te o mogućim razlozima zbog kojih veći dio rukopisa nije doživio tiskano izdanje.⁵

O autorovu životopisu i opusu

Kako u već spomenutom *Xivotopisju* Đura Ferića kaže Antun Kaznačić, *peti dan lipnja godine 1739. rodi se u Dubrovniku Juraj Ferich na kući Gvozdenica*.⁶ Svojim se obiteljskim prezimenom u izvornom obliku rijetko potpisivao, stoga je u književnoj povijesti poznat po latiniziranom prezimenu *Ferrich* (Ferić).⁷ Prvo je obrazovanje stekao u dubrovačkom učilištu *Collegium Ragusinum*, a potom odlazi u Ilirski kolegij u Loretu na studij filozofije i teologije. Stekavši doktorat, vraća se u rodni grad i zareduje za svećenika 1762. godine. U to vrijeme počinje raditi i kao privatni učitelj, a nakon ukidanja isusovačkog reda 1773. godine u dubrovačkoj gimnaziji predaje književnost, gramatiku i retoriku sve do 1777. godine kada napušta nastavničku službu. Od 1780. godine

⁵ Citati iz Ferićevih hrvatskih tekstova donose se u izvornom zapisu kako bi se vjerodostojno dokumentirale autorove grafijske, pravopisne i jezične navike te stanje dubrovačke grafije na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Stoga se nije interveniralo u pisanje velikog i malog slova ni u interpunkciju. Izvorne grafijske, pravopisne i interpunkcijske značajke zadržane su i u citatima iz sekundarnih izvora na latinskom, talijanskom i njemačkom jeziku. O jezičnim je obilježjima Ferićevih tekstova već bilo riječi u radu: Sanja Perić Gavrančić, »Neobjavljeni autografi basna Đure Ferića (1739.–1820.) u odnosu prema dubrovačkoj pisanoj tradiciji.« *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 34 (2008): 285-302.

⁶ A. Kaznačić, »Xivotopisje«: 193.

O Ferićevu životopisu usp. i Tomo Krša (Tomaso Chersa), *Della vita e delle opere di monsignore Giorgio Ferrich*. Ragusa: per Antonio Martecchini, 1824; A. Kaznačić, »Xivotopisje. Nadhvala plemenitoj spomeni D. Jurja Guozdenice ili Fericha Dubrovčanina«, *Zora dalmatinska* 2/25 (1845): 193-195 i 2/27 (1845): 209-211, 218-219; Ivan Antun Kaznačić, »Gjuro Ferić (Gvozdenica) sa vjekopisom od I. A. K.« *Slovinac* 5/12 (1882): 188-190; Antun Casali, »Giorgio Ferrich.« *Galleria di Ragusei illustri*. Ragusa: Pier-Francesco Martecchini, 1841; Veljko Gortan, »Đuro Ferić.«, u: *Hrvatski latinisti*, 2. *Pet stoljeća hrvatske književnosti* 3. Zagreb: Matica hrvatska - Zora, 1970: 613-619; Željko Puratić, *Đorđe (Đuro) Ferić (život i djelo)*. Zagreb: Sveučilišna naklada Liber, 1982.

⁷ Ivan Antun Kaznačić 1882. godine o tome kaže: "Ako mu porodica polatini prezime Gvozdenice u Ferića, nije u tome nikakva čuda. Taki bijaše običaj prošastijeh vremena, kad grčki i latinski klasicizam tako bješe zanio učenjake, da i prezimenom nastojalo se je prikazati neograničeno štovanje prama onijem starinskijem narodima." U: I. A. Kaznačić, »Gjuro Ferić«: 188.

radi kao kancelar u francuskom konzulatu, 1791. godine izabran je za upravitelja Samostana svete Klare, 1808. godine postaje kanonikom, a 1814. izabran je za arhiepizbitera. Od 1815. do smrti 13. ožujka 1820. bio je generalni vikar Dubrovačke nadbiskupije, a uz to je obavljao i dužnost administratora Stonske dijeceze.

Kao književnik Ferić se afirmirao razmjerno kasno, u dobi od pedeset godina, ali njegov dotadašnji rad predstavlja jednako važan doprinos dubrovačkoj kulturnoj povijesti. Teško bi bilo izdvojiti segment dubrovačkoga kulturnog života u kojemu Ferić nije sudjelovao, čemu je zasigurno pridonijela i okolnost da je bio povezan s rodnim gradom neposrednije od nekih svojih suvremenika, poput Benedikta Staya (1714-1801), Rajmunda Kunića (1719-1794) ili Bernarda Zamanje (1735-1820), koji su dio života živjeli i radili izvan domovine. Bio je član rimske akademije Arkadije, u Dubrovniku je posjećivao književne sastanke kod dominikanaca, sudjelovao u radu književne akademije u kući Miha Sorkočevića (1739-1796),⁸ a kretao se i u književnom krugu oko Džona Rastića (1755-1814). Osobite mu zasluge već i njegovi suvremenici pripisuju za aktivnosti u spašavanju književne baštine prošlih vremena. Ferić se zalagao za prepisivanje rukopisnih djela starije dubrovačke književnosti, a i sam ih je prepisao u velikom opsegu,⁹ o čemu govori u predgovoru latinske zbirke pohvalnih epigrama o dubrovačkim pjesnicima i proznim piscima (*Ragusinorum poetarum qui Illyrica lingua scripserunt Elogia*):

*Quum raros manibus juvenulorum
Vates Illyricos teri viderem,
Et (quod tristius est, acerbisque)
Quum multa eximia interire scripta
In dies magis, ac magis dolerem,
Quidlibet potui uspiam invenire
Chartarum veterum, recentiumque
Descriptas volui, bene arbitratus
Tempus, atque operam meam locasse,*

⁸ Usp. Slavica Stojan, »Kulturni krug Luke i Miha Sorga (Sorkočevića): glazbenici, pjesnici i diplomati.« *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 54/2 (2016): 247-262.

⁹ U Znanstvenoj se knjižnici u Dubrovniku nalazi rukopisni popis djela dubrovačkih književnika od 16. do 18. stoljeća koje je Ferić vlastoručno prepisao (sg. ZKD 785). Zahvaljujući istraživanjima Irene Bratičević i Ivana Lupića, taj je dio Ferićeve ostavštine detaljno predstavljen u: Ivan Lupić i Irena Bratičević, »Literary Collectors as Literary Scribes: The Case of Đuro Ferić (1739–1820).« *Poznanske Studia Slawistyczne* 14 (2018): 129-147.

*Haec repagula si voracitati
Saltem opponere temporis valerem.*¹⁰

Prvi Ferićevi književni pokušaji, latinske parafraze djela rimskih klasika Vergilija, Horacija, Ovidija i Marcijala,¹¹ nastaju u vezi s njegovim radom u dubrovačkom kolegiju i ostali su u rukopisu. Prvo mu je objavljeno djelo *Paraphrasis psalmodum poetica*, latinska parafraza psalama u različitim, pretežno horacijevskim metričkim oblicima,¹² tiskana 1791. godine u Dubrovniku, a posvećena zagrebačkom biskupu Maksimilijanu Vrhovcu.

U periodu do 1804. godine nastaju Ferićeva najznačajnija latinska djela - basne, poslanice i opis dubrovačke obale. Godine 1794. u Dubrovniku prvi je put tiskano njegovo veće autorsko djelo, zbirka latinskih basna motiviranih narodnim poslovicama. Naslov zbirke *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae* otkriva dvije književnopovijesne tendencije toga Ferićeva djela: klasicističku ideju obnavljanja basne kao antičkog žanra i predromantičarski interes za narodne poslovice kao primjer izvornog nacionalnog folklor. Zanimanje za *ilirsku* povijest i usmenu književnost Ferić je dijelio s mnogim hrvatskim i europskim filozofima toga vremena dopisujući se s njima privatno, ali i javno.

Michaelu Denisu (1729-1800), bibliotekaru na bečkom dvoru i prevoditelju *Ossiana* na njemački jezik, upućuje 1797. godine poslanicu o povijesti i budućnosti Dalmacije navodeći imena dvadesetorice pojedinaca koji su se istakli u književnosti i znanosti.¹³

Povjesničaru i izdavaču Herderove zbirke *Volklied* Johannesu von Mülleru (1752-1809) piše o svojim zapažanjima o *ilirskom* usmenom pjesništvu.¹⁴

¹⁰ Citirano prema rukopisu iz ZBB sg. 29. U prijevodu slobodnim stihom: "Kad sam gledao kako mladići u rukama svojim / troše ilirske pjesnike rijetke / i (što je još tužnije i bolnije) / kad me uhvatila tuga što mnogi iznimni spisi / iz dana u dan propadaju sve više i više, / želio sam da se prepíše što god sam / od starih i novijih spisa nekako pronaći mogao, / misleći dobro da vrijeme i trud moj na plodno pao bi tlo, / kad bih mogao zapreku barem ovu / ispriječiti vremena zubu."

¹¹ Usp. Ž. Puratić, *Đuro Ferić*: 12, 87-98.

¹² Prvotno je Ferić *Psalm*e preveo u heksametru, ali ih je kasnije preradio u ilirskim metrima. O tome Ferić sam govori u predgovoru *Parafrazi*. Usp. Ž. Puratić, *Đuro Ferić*: 74.

¹³ *Ad clarissimum virum Michaelem Denicum Vindelicum Georgii Ferrich Ragusini epistola. Ragusii Typis Antonii Martecchini MDCCCXXIV*. Prema podacima koje donosi Tomo Krša poslanica je 1798. godine bila objavljena u Beču: "Questa epistola vide la luce in Vienna l'anno 1798.", u: T. Krša, *Della vita e delle opere di monsignore Giorgio Ferrich*: 28.

¹⁴ *Ad clarissimum virum Joannem Muller Georgii Ferrich Ragusini epistola. Huic accedunt Illyricae linguae Poemata triginta septem latinis carminis ab eodem reddita. Excudebat Andreas Trevisan. Ragusii MDCCIIIC*.

Tekstu poslanice objavljene 1780. godine u Dubrovniku priključena je zbirka od 37 narodnih pjesama (35 lirskih i 2 epske) u latinskom prijevodu, bez hrvatskog predloška. Zbirka započinje latinskim prijevodom *Hasanaginice* prema izvorniku koji je objavio Alberto Fortis 1774. godine. Iako nedostaje izvorni hrvatski tekst, ta se Ferićeva poslanica u stručnoj literaturi smatra prvom zbirkom narodnog pjesništva koja se na južnoslavenskom prostoru pojavila kao odjek europskog predromantizma.¹⁵

Poslanica Splićaninu Juliju Bajamontiju (1744-1800),¹⁶ tvorcu studije o Homerovu morlakizmu, odgovor je na Bajamontijevu raspravu *Il morlachismo d'Omero* tiskanu u *Giornale enciclopedico d'Italia* 1797. godine. U njoj Ferić iznosi Bajamontijeva i svoja razmišljanja o tipološkim pitanjima južnoslavenskog usmenog pjesništva.

Godine 1804. Ferić piše poslanicu Melchioru Cesarottiju (1730-1808),¹⁷ prevoditelju *Ossiana* na talijanski jezik, uz koju šalje drugu zbirku narodnih pjesama pod imenom *Slavica poematia Latine reddita* s više od 70 pjesama u hrvatskom izvorniku i latinskom prepjevu. Osim po dvojezičnoj koncepciji ta se zbirka od prethodne razlikuje i po pokušaju klasifikacije pjesama prema vrstama te razdvajanju narodnog i umjetničkog pjesništva. Prvi dio obuhvaća 30 usmenih epskih pjesama, drugi 13 epskih pjesama preuzetih iz Kačićeva djela *Razgovor ugodni naroda slovinskoga*, a treći dio 39 usmenih lirskih pjesama. Ta je zbirka prvi put otisnuta 1997. godine u Njemačkoj, zaslugom slavistice Gudrun Wirtz.¹⁸

Predromantičarska usmjerenost latinskih poslanica i njima priključenih zbirki narodnog pjesništva izdvajaju Ferića kao prvoga promicatelja ideje o narodnom geniju na južnoslavenskom prostoru koja je doprla do europskih kulturnih središta. Njegovi pogledi, međutim, nisu bili dovoljno utjecajni za vrijeme njegova života i tek će ga zagrebački preporoditelji aktualizirati kao

¹⁵ Usp. Gudrun Wirtz, *Duro Ferić. Slavica poematia Latine edita. Eine frühe südslavische Volksliedsammlung*. Köln: Böhlau Verlag, 1997.

¹⁶ *Ad clarissimum virum Iulium Bajamontium Spalatensem Georgii Ferrichi Ragusini epistola. Excudebat Andreas Trevisan Ragusii Anno MDCCIC.*

¹⁷ *Ad clarissimum virum Melchiorum Cesarottium epistola* (rkp. NSK R 3414 2).

¹⁸ Izdanje se temelji na Ferićevu autografu koji se nalazi u NSK pod signaturom R 3424. U: G. Wirtz, *Duro Ferić*: 110-459.

preteču hrvatskog romantizma i tiskati neke njegove basne.¹⁹ Gudrun Wirtz s pravom zaključuje da bi Feriću vjerojatno bila dodijeljena sasvim druga uloga u književnoj povijesti da je Frano Marija Appendini (1768-1837) upozorio Jerneja Kopitara (1780-1844), koji mu se nekoliko puta između 1811. i 1813. godine obraćao s pitanjima o hrvatskoj narodnoj poeziji, na zbirku *Slavica poematia*.²⁰

Prijelom u Ferićevu književnom radu predstavlja putopis *Periegesis orae Rhacusanae* objavljen 1803. godine u Dubrovniku. Slijedeći svoj interes za folklor i starinu, klasicističkom prikazu dubrovačkoga krajolika u 3.379 heksametara dodaje obavijesti o lokalnim legendama i običajima te druge etnografske i arheološke podatke. Zbog satiričnih zapažanja i fiziokratskih ideja to je Ferićevo djelo izazvalo otpor sugrađana i dubrovačke vlasti te se nakon toga Ferić sve više povlači iz javnoga života, ali ne posustaje u opsežnoj produkciji latinskih stihova.

Do 1804. godine završio je drugu, trostruko veću zbirku autorskih latinskih basna i njima pripadajućih poslovice. Naslovom *Adagia Illyricae linguae fabulis explicata* (nešto izmijenjenim u odnosu na naslov prve zbirke *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae*) Ferić ponovno naglašava žanrovsku specifičnost svojih basna koje su i u drugoj zbirci tematski motivirane *ilirskim* poslovicama.

Oko 1808. godine nastaju Ferićeve parafraze Erazmovih *Apophthegmata*, a zatim i nekoliko zbirki manjih pjesničkih oblika koje nisu doživjele objavljivanje - *Epigrammi miei*, *Epigrammata de nostratibus*, *Disticha*, *Elogia Ragusinorum poetarum*. Istovremeno sve više piše i na hrvatskome te se usmjerava prema domaćoj publici svih čitateljskih slojeva. Sastavlja hrvatsku parafrazu jedne od Ovidijevih *Heroida*, *Saffo Faonu*, u osmeračkim katrenima i s opsežnim komentarom mitoloških realija te *Scivot Ešopov*, prepjev prema latinskom prijevodu grčkog izvornika iz 17. stoljeća. Godine 1813. izlazi njegovo posljednje objavljeno djelo, prijevod Fedrovih basna *Fedra Augustova odsufcgnika Pricize Esopove u pjesni slovinke prinesene* u dvojezičnom izdanju koji je u Dubrovniku bio u uporabi kao školski udžbenik. Nakon uspjeha tog izdanja

¹⁹ U *Danici ilirskoj* pod naslovom *Ferić, Ilir iz Dubrovnika*, tiskane su 1836. godine dvije Ferićeve basne: I, 32. *Naves duae* (god. 1836, br. 18, str. 40. pod naslovom *Sloga i nesloga*) te I, 26. *Corvus et vulpes* (god. 1836, br. 20, str. 77. pod naslovom *Lisica i gavran*).

²⁰ G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 28. Kopitara je, naime, dvije godine nakon Ferićeve smrti sa svojom zbirkom narodnih pjesama, objavljenom 1813. godine, upoznao Vuk Stefanović Karadžić. Usp: Slobodan Prosperov Novak, *Povijest hrvatske književnosti*. Zagreb: Golden marketing, 2003: 162.

Ferić je sastavio hrvatsku inačicu svojih objavljenih i neobjavljenih basna koja nikad nije tiskana. U rukopisu su ostale i njegove latinske elegije, zatim prigodnice, ode i himne na hrvatskom, talijanskom i latinskom jeziku,²¹ a Ferićevi su makaronski tekstovi (*Ad legitores*, *Carnovalis Ragusini descriptio macaronica* i *Descriptio Cucagnaë*) tek odnedavno objavljeni, komentirani i prevedeni.²²

Veći dio Ferićeva opsežnog opusa nije nikad objavljen, premda interes filologa za njegovu književnu djelatnost tijekom 20. stoljeća nije bio zanemariv. Do 1915. godine izišlo je više članaka iz pera Ivana Kasumovića,²³ Đure Körblera²⁴ i Đure Grubora.²⁵ Na prikupljanju podataka o Đuru Feriću i izradi njegove bibliografije radili su polovicom prošloga stoljeća Miroslav Pantić²⁶ i Ivo Frangeš.²⁷ Prvi sveobuhvatni prikaz Ferićeva književnog rada, uz fragmente iz najznačajnijih objavljenih i rukopisnih djela, objavio je Veljko Gortan 1970. godine,²⁸ a Željko Puratić osim brojnih radova izdao je 1982. godine i monografiju Đuro Ferić – život i djelo.²⁹ Isti je autor pripremao izdanje svih Ferićevih djela, ali zbog ratnih okolnosti do objavljivanja toga rada nije došlo. Dosad najpotpuniji i najdetaljniji pregled Ferićevih tiskanih i rukopisnih djela sastavila je i objavila godine 1997. u Kölnu njemačka slavistica Gudrun Wirtz, uz uvodnu studiju i kritičko izdanje zbirke *Slavica poematia Latine reddita*. U novije su vrijeme objavljeni radovi o pojedinim segmentima Ferićeva

²¹ Za lokacije navedenih rukopisa usp. G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 533-556.

²² Šime Demo, *Macaronica Croatica*. Split: Književni krug Split, 2019.

²³ Ivan Kasumović, »O latinskom prijevodu nekijeh narodnih pjesama.« *Školski vjesnik* 7 (1900): 81-92, 205-211, 297-306, 373-378, 469-474; »Ferićeva Perijegeza i rimski pjesnici.« *Nastavni vjesnik* 8 (1900): 257-289; »Dubrovački pjesnici i propast dubrovačke slobode.« *Vienac* 28-29 (1902): 443-444, 459-461; »Dvije poslanice Đure Ferića.« *Nastavni vjesnik* 10 (1902): 451-458, 573-577; »Još jedan latinski prijevod naših narodnih pjesama.« *Nastavni vjesnik* 14 (1906): 218-283; »Eso-povska basna grčka i rimska u hrvatskom i srpskom narodnom pričanju.« *Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena* 18 (1914): 193-230; »Dva dubrovačka prijevoda esopovskih basana.« *Nastavni vjesnik* 23/ 4 (1914): 241-252; »Dva originalna naša fabulista.« *Rad JAZU* 206 (1915): 1-22.

²⁴ Đuro Körbler, »Nekoliko narodnih pjesama u latinskom prijevodu Đure Ferića.« *Crvena Hrvatska* 17 (1908): 98.

²⁵ Đuro Grubor, »Ferić, 'Ilir iz Dubrovnika' u Gajevoj 'Danici ilirskoj' g. 1836. i Ivan Mažuranić.« *Nastavni vjesnik* 17/10 (1909): 721-749.

²⁶ Miroslav Pantić, »Izrada biografije Đure Ferića i studije o njegovim delima na našem jeziku.« *Ljetopis JAZU* 70 (1964): 421-422.

²⁷ Ivo Frangeš, »Rad na prikupljanju podataka o Đuri Feriću i njegovu radu oko naše narodne poezije.« *Ljetopis JAZU* 57 (1953): 240-241.

²⁸ V. Gortan, »Đuro Ferić.«: 613-619.

²⁹ Ž. Puratić, *Đuro Ferić*.

književnog rada,³⁰ a među njima izdvajamo rad Irene Bratičević i Ivana Lupića koji znanstvenu javnost upoznaje s dosad neistraženim Ferićevim nastojanjima oko prikupljanja i prepisivanja rukopisne baštine donoseći rekonstrukciju autorove rukopisne zbirke prijepisa djela dubrovačke književnosti.³¹

Ni Ferićev fabulistički opus dosad nije bio u cijelosti istražen ni opisan. Razlog tomu leži ponajprije u rasutosti izvora koja nije samo posljedica sudbine kakva je zahvatila rukopisnu ostavštinu mnogih drugih autora, nego i činjenice da su basne i njihovi prijevodi nastajali u etapama te nisu ni bili zamišljeni u integralnoj zbirci. Stoga je primarna zadaća ovog istraživanja bila prikupljanje svih dostupnih tiskanih i rukopisnih izvora te pokušaj rekonstruiranja cjelokupnoga korpusa.

Tragom Ferićevih basna - recepcija i pokušaj datacije

Latinske basne objavljene u Dubrovniku 1794. godine u zbirci *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae* prvo su tiskano Ferićevo autorsko djelo. Istom žanru pripada i njegovo posljednje tiskano djelo, hrvatski prijevod Fedrovih basna iz 1813. godine. I dok 1794. godinu možemo smatrati službenim početkom Ferićeva fabulističkoga rada, rukopisna ostavština i sekundarni izvori svjedoče da se piščeva zaokupljenost tom književnom vrstom nastavila i nakon 1813. godine te trajala sve do posljednjih godina njegova života.

Kako saznajemo iz izvora bliskog Feriću, suvremenika i autora njegove biografije Toma Krše, prve su basne već i prije objavljivanja pobudile zanimanje dubrovačkih književnih krugova i priskrbile mu počasnu titulu *Fedro redivivo*.³² Još u rukopisu čitali su ih Ferićevi prijatelji Miho Sorkočević, Frano Stay, Džono Rastić i Marin Martellini, a na njihov je nagovor, tvrdi Krša, autor pokrenuo izdavanje zbirke:

³⁰ Katja Bakija, »Đuro Ferić između hrvatskog i latinskog jezika.« *Studia Balcanica Bohemoslavica* 5 (2002): 47-54; Pavao Knezović i Petar Ušković Croatia, »Ferićeva vizija naše književnosti (prema poslanici M. Denisu).«, u: *Dubrovnik u hrvatskoj povijesti. Zbornik radova u čast akademiku Nenadu Vekariću*, ur. Mario Grčević i Nenad Vekarić. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu i Hrvatski studiji, 2019: 221-256.

³¹ I. Lupić i Irena Bratičević, »Literary Collectors as Literary Scribes: The Case of Đuro Ferić (1739–1820).«, 129-147.

³² U prijevodu: "oživljeni Fedro". U: T. Krša, *Della vita e delle opere di monsignore Giorgio Ferrich*: 24.

E già vinto al diletto, che aveva sentito nella lettura delle venustissime Favole di Fedro e di Lafontaine egli poscia a non molto si provò a scriverne alcune latinamente, tratte da proverbii Illirici di bellissima moralità, le quali egli a mano a mano che gli venivano composte, andava leggendo a Michel Sorgo, a Francesco Staj, a Giunio Resti, a Marino Martellini, coi quali usava in molta stretta dimestichezza, legato dall'amore de' comuni studi. Le sue Favole [...] piacevano per modo a que' pochi, ai quali era dato di vederle.³³

Onovremena književna kronika uz pojavu Ferićeve zbirke bilježi uglavnom pozitivne kritike. Sudeći po biranim riječima kojima ugledni Ferićevi sugrađani komentiraju basne, one su u krugovima učenih Dubrovčana doživjele izuzetan uspjeh. Među književnim komentarima dubrovačkih pisaca koje je 1803. godine objavio Frano Marija Appendini (1768-1837) u djelu *Notizie storico-critiche*, istaknuto mjesto zauzima osvrt Benedikta Staya u pismu iz 1794. godine:

Ho riconosciuto in esso il vero sapor antico della lingua Latina, la nitidezza, ed il suono del bel verso di Fedro, l'invenzione delle favole adattatissima agli Adagj Illirici, di molta parte dei quali mi sono risovvenuto.³⁴

I dok Stay hvali jezičnu, stilsku i tematsku dotjeranost basnā, a zbirku naziva *aureo libretto*,³⁵ Džono Rastić u poslanici Feriću ističe njihovu didaktičku ulogu:

*Dum prisca Illyricae quae sunt proverbialia gentis
Parvo fabellarum aperis, ornasque libello.
Sic patrias ostendis opes, et commoda spargis*

³³ *Ibidem*: 22. U prijevodu: "Obuzet zadovoljstvom koje je osjetio čitajući prekrasne Fedrove i La Fontaineove basne, on je nedugo zatim pokušao napisati nekoliko basna na latinskom i to prema ilirskim poslovicama s prekrasnim moralnim poukama. Kako ih je on malo po malo sastavljao, tako ih je čitao Mihi Sorkočeviću, Franu Stayu, Džonu Rastiću i Marinu Martelliniju, s kojima se družio kao vrlo bliskim poznanicima, a povezivala ih je ljubav prema zajedničkim učenim temama. Njegove su se basne svidjele nekolicini pojedinaca kojima je bilo dano da ih vide."

³⁴ Franjo Maria Appendini, *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei*. Ragusa: dalle Stampe di Antonio Martecchini, 1803: 187. U prijevodu: "Prepoznao sam u njoj (u zbirci basna, op. prev.) istinski drevni ugođaj latinskoga jezika, sjaj i zvuk lijepoga Fedrova stiha, inventivnost u savršenom prilagođavanju basna ilirskim poslovicama, kojih sam se i sam velikim dijelom prisjetio."

³⁵ *Ibidem*.

*Non fluxa in vulgus. Stupet inscia turba legentum,
 Quae tulerit nostrae Sapientia mascula gentis.
 Quae neque scortandi, neque dat praecepta bibendi,
 Verum ad virtutem mores efformat et aptis
 Imbuit exemplis mentes, animosque tenellos,
 Ut possunt [!], cum mox suberit maturior aetas,
 Et patriae et charis facile prodesse propinquis,
 Turpi ab avaritia cavisse, at parcere sumptu,
 Et frugi esse, irae responsare, invidiaeque,
 Acrius et quavis fugisse mala otia peste,
 Exercendo bonas artes, agrumve colendo.³⁶*

Ad Georgium Ferrichium

Fabularum Auctorem Epistola, v. 69-81³⁷

Slično Ferićeve basne hvali i Urban Appendini (1777-1834), koji se i sam okušao kao basnopisac:³⁸

*Ecquis Ferrichii fabellas laudet abunde?
 Illas Parnassi in vertice Calliope
 Dictavit, sparsitque leporibus, aptius ut nil
 Formandis iuvenum moribus esse queat.
 Jam prolata foras pars est: pars altera quando
 Prodebit cupida pervoluenda manu?³⁹*

³⁶ U prijevodu slobodnim stihom: "Dok izreke drevne koje su ilirskoga roda / razvijaš i krasiš basana knjižicom malom, / na vidjelo donosiš tako zavičaja blago i korist trajnu širiš / među pukom. Čudi se neupućeno čitatelja mnoštvo / što proizvela je muževna mudrost našega roda. / Ne daje ona napatke za pijanke i blud, / već prema vrlini običaje usmjerava / i primjerima prikladnim umove i duše nježne hrani, / kako bi mogli, kad zrelija skoro nastupi dob, / i domovini i bližnjima lako na korist biti, / od pohlepe se sramne sačuvati, rasipništva se kloniti, / čestitosti se držati, srdžbi se i zavisti žešće suprotstaviti, / od dokolice kvarne kao od pošasti neke pobjeći / baveći se lijepim umijećima ili obrađujući polje."

³⁷ Rastić je Feriću uputio poslanicu u kojoj donosi kratku povijest basne, kao što je to Ferić učinio u svom prologu tiskane zbirke. Ta je poslanica objavljena 1803. u Appendinijevom izdanju *Notizie istorico-critiche* (II, 181-185) te u Rastićevoj zbirci *Carmina* postumno objavljenoj 1816. godine u Padovi.

³⁸ Usp. I. Kasumović, »Dva originalna naša fabulista.«: 22-24.

³⁹ Urban Appendini, *Carmina. Accedunt selecta illustrium Ragusinorum poemata. Ragusii 1811. Typis Martecchinianis. Carm. I, 6, v. 61-66 (Cum ex senatus consulto novae formae pro publico typographio anno MDCCCIII comparatae sunt)*. Citirano prema izvorniku u NSK, sign. R II F-8°-826.

Ferićeva korespondencija sa suvremenicima izvor je podataka o recepciji prve zbirke basna izvan rodnoga grada već u godini objavljivanja. U pismu od rujna 1794. godine latinist i polihistor Adam Alojzije Baričević (1756-1806) javlja Feriću da je primio tiskanu zbirku njegovih basna (*Fabulae*) i da su one pobudile izuzetan interes i odobravanje čitateljstva:

*Adagia Illyrica, Latino abs te involucro convestita, mihi que perhumaniter dono data confirmant sane tuam in me benevolentiam. Fabulas, quae quidem aptissimae sunt moribus nostris, aio, esse vere omnibus numeris absolutas, dignasque Phaedri aetate, cujus exemplar sequi proposuisti. Quae laus cum tibi propria est, verbum non addam. Exoratus sum a multis, ut sibi earum legendarum copiam facerem: ab his ceteris litterarum amatoribus ostensa sunt: ab omnibus autem probata.*⁴⁰

Sudeći po pismu koje povjesničar Johannes von Müller 5. travnja 1796.⁴¹ upućuje Feriću, nedugo nakon izdavanja čitale se su i u Beču. Latinskim je Ferićevim basnama put k europskom čitateljstvu ubrzala okolnost da je u vrijeme njihova izdavanja Ferićev prijatelj Stjepan Rajčević kao carski savjetnik blisko surađivao s Müllerom na bečkom dvoru.⁴² Müller osim basna spominje i Ferićevo prvo tiskano djelo *Paraphrasis psalmodum* iz 1791. godine:

U prijevodu slobodnim stihom: “Zar itko Ferića priče nahvaliti dovoljno može? / Kaliopa njih je na Parnasa vrhu / kazivala i ljepotom obasula tako / da za oblikovanje čudi mladića / ništa prikladnije ne može biti. / Već na svjetlo dana iznesen je dio: / kada drugi će dio izaći / da željna ga prolista ruka?”

⁴⁰ Citirano prema rukopisu u AHAZU, sign. I Ib 41: 33-35. U prijevodu: “Ilirske poslovice, koje si latinskim ogrtačem zaodjenuo i koje su meni ljubazno dane na dar, svakako potvrđuju tvoju blagonaklonost prema meni. Tvrdim da su basne, koje su doista sasvim prilagođene našim običajima, uistinu dorađene u svakom pogledu i dostojne Fedrova vijeka, čiji si primjer naumio slijediti. Budući da ti pohvala ionako pripada, ja neću dodati ni riječi. Mnogi su me zamolili da im izradim kopiju za čitanje, a oni su ih pokazali ostalim ljubiteljima književnosti. Svi su ih dočekali s odobravanjem.”

⁴¹ Pismo je datirano 1796. godine, ali objavljeno je tek 1798. na kraju Ferićeve poslanice Mülleru naslovljene *Ad clarissimum virum Joannem Muller Georgii Ferrich Ragusini epistola. Huic accedunt Illyricae linguae Poematia triginta septem Latinis carminibus ab eodem reddita* (NSK, sign. R II F-8°-1616).

⁴² Prema podacima koje iznosi Gudrun Wirtz, u Rajčevićevim pismima upućenima Mülleru na više se mjesta spominje Đuro Ferić. Npr. u pismu od 30. ožujka 1796. piše: “[...] *aspettando la benedetta lettera per il n[ost]ro Ferrich a cui devo assolutam[ente] rispondere questa [settimana], e darli questo conforto, lasciate quello che è stampato, accenatelo soltanto, e dateli quattro altre buone parole che merita [...]*” (Rajčević – *Briefe*, Nr. 21) citat preuzet iz: G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 18, bilj. 31.

Accepi ab amico communi, eodemque veri omnis atque boni studiosissimo, nominisque Tui, Vir Clarissime, cultore aequissimo, Stephano Raicevich, quae interpretatus es populi Illyrici adagia. [...] Est utroque latinitas, vis, decor, summum vero studium, quo in Psalmis ita Te astrinxisti primaevae auctoribus, ut nihilominus (quod difficillimum erat) ea gratia scriberes, quae nisi proprio operi raro haerere solet, popularem vero sapientiam adagiorum tam ingeniose, quam pro formanda vita utiliter traderes.

Cl. V. Georgio Ferrich Ragusino Joannes Muller [...] Dat. Vindobonae, Aprilis quinto anno autem MDCCXCVI⁴³

Pismu je prethodila recenzija objavljena 1795. godine u književnom godišnjaku *Allgemeine Literaturzeitung* koji je izlazio u Jeni.⁴⁴ Von Müller koncepciju zbirke ocjenjuje riječima: *glückliche Idee des Hn. Abbate F., die Sprüchwörter [...] in Fabeln auszumalen [...], obgleich sich zuweilen noch fragen liess, ob es auch wahre Fabeln wären.*⁴⁵ Taj će prikaz Ferićevih basna i u sljedećim desetljećima imati odjeka. Na temelju Müllerove recenzije basnopisac Jakob Grimm (1785-1863) formirao je svoj stav o Ferićevim basnama: [...] *ich kenne das Buch nur aus Müllers Rezension [...] ausdrücklich versichert, daß er alles auf mündlicher Tradition gebaut und nichts bedeutendes selbst erfunden hat.*⁴⁶ Basne su postale i temom njegove prepiske s filologom Josephom Dobrovskim (1753-1829): *Ferrich's Fabeln (Tierfabeln) beziehen sich nur auf irgendein Sprichwort, worin die Eigenschaft des Tieres Anlass zum Sprichwort*

⁴³ Citirano prema izdanju iz NSK sign. R II F-8°-1616, str. 59-61. U prijevodu: "Preslavni mužu, od zajedničkoga sam prijatelja Stjepana Rajčevića, koji se zauzeto bavi svime što je istinito i dobro i koji zdušno štuje Tvoje ime, primio poslovice ilirskoga naroda koje si ti protumačio. [...] Obostrano je tu latinski jezik, snaga, ures i doista najveće nastojanje kojima si se u psalmima s drevnim piscima na takav način povezao, da si pisao jednakom ljepotom izraza (što je bilo i najteže), onom ljepotom koja se rijetko sreće osim u osobitom djelu, a pučku si mudrost poslovice prenosio ne samo domišljato nego i korisno za oblikovanje životnih navika. Preslavnomu mužu Đuri Feriću, Johannes Müller 5. travnja 1796."

⁴⁴ Br. 237, str. 457-459. Usp. G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 16.

⁴⁵ Citat preuzet iz: G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 17, bilj. 32. U prijevodu: "Uspješna ideja gospodina opata Ferića da poslovice prikaže u basnama, premda se katkad moglo postaviti pitanje jesu li to prave basne."

⁴⁶ Citat iz Grimmovih korespondencija (*Briefwechsel*, str. 601) preuzet je iz: G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 17, bilj. 33. U prijevodu: "Knjiga mi je poznata samo po Müllerovoj recenziji [...], izričito potvrđuje [Ferić, G. Wirtz] da je sve sastavio na temelju usmene tradicije i da sam ništa značajno nije izmislio."

*gab. [...] so ein Sprichwort hat Ferrich zur Moral seiner Fabel gemacht, die Fabel aber selbst gedichtet.*⁴⁷

Müllerova se uloga u afirmaciji imena dubrovačkog basnopisca pokazala još važnijom kada su nakon njegove književne ocjene dotadašnjih Ferićevih djela i sugestije da se detaljnije pozabavi usmenim narodnim pjesništvom,⁴⁸ u Dubrovniku 1798. godine objavljene latinske parafraze 37 narodnih pjesama priključene već spomenutoj poslanici *Ad clarissimum virum Joannem Muller Georgii Ferrich Ragusini Epistola*.

Pismo Melchiora Cesarottija, koje je uslijedilo 1804. godine kao odgovor na Ferićevu poslanicu *Ad praeclarissimum virum Melchiorem Cesarottum Georgii Ferrichii Epistola*, govori o pozitivnim kritikama i u Padovi:

*La lettura delle sue favole Illiriche m'avea già fatto concepire un' idea molto vantaggiosa de' suoi talenti, tanto nella facoltà immaginativa, quanto nel maneggio della lingua troppo negletta. [...]. Amator, com'io sono e dei proverbj, e delle favole, e della elegante Latinità, trovai nella sua operetta un pascolo il più interessante, e feci un sincero applauso e all'idea e all'esecuzione.*⁴⁹

U to je doba Ferić intenzivno radio na drugoj zbirci basna. Prema podatku koji donose Appendinijeve *Notizie*, do 1803. godine sastavio je par stotina novih: *Alcune centinaia di altre favole tratte da nuovi proverbj Illirici sullo stile delle prime.*⁵⁰ Uzmemo li u obzir pretpostavku da su *Notizie* bile spremne za

⁴⁷ Dobrovsky – *Briefe*, s. 180. Ibidem. U prijevodu: “Ferićeve basne (o životinjama) odnose se samo na neku poslovicu, pri čemu je osobina životinje pružila motiv za poslovicu. [...] Takvu je poslovicu Ferić učinio moralnom poukom svojih basna, ali basne je sastavio on sam.”

⁴⁸ *Ibidem*: 18.

⁴⁹ Citirano prema rukopisu iz NSK R 3424 - 2, str. 1-3. U prijevodu: “Već mi je čitanje Vaših ilirskih basna omogućilo da stvorim vrlo pozitivnu predodžbu o Vašoj nadarenosti, kako u sposobnosti domišljanja, tako i u ovladavanju jezikom odviše zanemarenim.[...] Kao ljubitelj poslovića i basna te profinjenosti latinskoga jezika pronašao sam u Vašem djelcu izuzetno zanimljiv pašnjak i uputio iskren pljesak i za ideju i za izvedbu.”

⁵⁰ F. M. Appendini, *Notizie storico-critiche*: 188. U prijevodu: “Nekoliko stotina drugih basna sastavljenih prema novim ilirskim poslovicama u stilu onih prvih.” Appendini spominje dvije basne: *Eccone due, che saranno certamente gustate per la loro semplicità, ed eleganza. – Tmasta noch i viescta brodara strasci. Obscura nox et callidum navis moderatorem terret. Navarchus et Mercator; Nie ni Sunze svakomu millo. Nec Sol omnibus placet. Diversi generis animalia*. Prema Radeljinu prijepisu (KMB, sign. 179) to su basne I, 37 i V, 1 u zbirci *Adagia Illyricae linguae fabulis explicata*.

tiskanje već 1801. godine, ali je zbog iznenadne smrti tiskara izdavanje odgođeno,⁵¹ rad na novim basnama bio je prilično poodmakao već dvije godine prije objavljivanja spomenutoga podatka (1803. godine). Ipak, tek 1804. godine Ferić planira njezino tiskanje u godini koja slijedi. O tome pismom u rujnu 1804. obavještava Adama Alojzija Baričevića te mu predstavlja koncepciju i opseg zbirke:

Nunc in quo elaborem, paucis expediam. In tenui quidem, sed perutili argumento me exerceo, in novis scilicet Fabulis excogitandis, per quas adagia Illyricae linguae exponens, brevi plerumque, quae ad mores spectat, claudio sententia. Hoc opus priori iam evulgato quam simillimum et stylo, et argumenti tractatione. Ordo hic tantum dilucidior. Nam in sex libros divisio Fabulis, prior morales, secundus politicas, oeconomicus tertias; posteriores vero tres libri Ludicras, varias, et ex Apophthegmatis, seu effatis ductas Fabulas continebit. Plus quam trecentas in promptu habeo, et si Dei beneficio prospera utar valetudine, me hoc operis intra proximum annum editurum spero.

*September 1804. Georgius Ferrich A. Barichevich S:P:D: Zagrabiā.*⁵²

O razlozima zbog kojih nove basne nisu tiskane u Dubrovniku 1805. godine, kako se Ferić nadao, a ni kasnije, može se samo nagađati. Neki autori uzroke vide u novim političkim okolnostima i dužnostima koje su mu povjerene.⁵³ Riječ je vjerojatno o događajima zbog kojih je, kako smatra Ivan Antun

⁵¹ Žarko Muljačić, »O drugoj dubrovačkoj tiskari.« *Anali Historijskog instituta JAZU u Dubrovniku* 10-11 (1962): 312-314.

⁵² Citirano prema rukopisu iz Arhiva HAZU, sign. II b 41, sv. VI, str. 140-145. U prijevodu: "Ukratko ću izložiti čime se sada bavim. Radim na građi jednostavnoj doduše, ali iznimno korisnoj, naime na osmišljavanju novih basna. U njima razlažem poslovice ilirskoga jezika i zaključujem ih obično kratkom izrekom koja se osvrće na ljudsko ponašanje. Ovo će djelo i stilom i razlaganjem građe biti što sličnije onom već prethodno objavljenom, samo što će [basne] biti jasnije raspoređene. Naime, basne su podijeljene u šest knjiga, prva će sadržavati čudoredne basne, druga političke, treća gospodarske, a zadnje tri knjige šaljive, raznorodne i basne izvedene iz poslovice i izreka. Imam ih spremnih više od tri stotine i ako me Božjim dobročinstvom zdravlje posluži, nadam se da ću unutar sljedeće godine izdati ovaj dio svoga opusa. Rujan 1804. Đuro Ferić Adamu Baričeviću šalje srdačan pozdrav u Zagreb."

⁵³ Usp. T. Krša, *Della vita e delle opere*: 24.

Kaznačić, tih istih godina izostalo tiskanje Ferićeve zbirke *Slavica poematia Latine reddita*:

*Appendini izbrajajući njegove radnje pod br. 8 donosi skup ilirskih pjesama prevedenijeh u razlike latinske mjere, što će do malo pečatati skupa sa XXXVII izvornijeh pjesama, koje su već pečata-
ne u latinskomu prijevodu.⁵⁴ – Žalibože to se ne ispuni. Prilično je
da tu njegovu odluku zapriječiše politični dogogjaji koji g. 1806.
promijene gragjanski položaj i mirne običaje starih Dubrovčana,
a s druge strane smetoše ga teške dužnosti novijeh povjerenih mu
duhovnih časti, jer g. 1808. bi imenovan kanonikom i protoprezvi-
terom naše matice, a 1812. vikarom Dubrovačkoga kapitula po
smrti arhiepiskoga [sic!] Bana.⁵⁵*

Takvu sudbinu Ferićeve druge zbirke basnā vidi Kaznačić i kao posljedicu negativnih reakcija koje su pratile izdanje *Periegesis orae Rhacusanae* tiskano 1803. godine zbog autorova kritičkog stava koji je za mnoge bio uvredljiv:

*Radnja kojom je Ferić najmanje ugodio svojim vrsnicima i suvre-
menicima jest pjesnički opis sviju krajeva dubrovačke države koji
pečata u Dubrovniku g. 1803. pod naslovom Periegesis orae Rha-
gusanae. Jer je u taj opis prikupio i sastavio mnogo komada upisa-
nijeh u različito doba, neki nalaze da je tim škodio jedinstvu djela,
u komu se odveć uvigja krpež. Neki govore, da, izustivši se Ferić
nekom nemilom satiričkom oštrinom protiva nekijem običajima, koji
se u potonje vrijeme unesoše i u općinski i u privatni život, prem
suprotivni davnijem dubrovačkim načelima, mnoge je uvrijedio,
ter se osvetiše huleći njegovu periegezu. Mislim da skupa oba ova
uzroka škodiše ne samo ovomu Ferićevu djelu,⁵⁶ nego i procjeni
njegova moralna haraktera, komu neki prigovoriše surovost i osor-
nost, može biti jer smiono iskrenu i nenaklonu niskim ulagivanjima.⁵⁷*

Ferić, međutim, ne odustaje od objavljivanja zbirke i, nakon neuspjelih poku-
šaja u rodnom gradu, piše 1806. godine Ivanu Bizaru (1782-1833)⁵⁸ u Veneciju:

⁵⁴ 1798. godine u Dubrovniku kao dodatak poslanici J. Mülleru.

⁵⁵ I. A. Kaznačić, *Gjuro Ferić Gvozdenica*: 188-189.

⁵⁶ Zbirci *Adagia Illyricae linguae fabulis explicata*.

⁵⁷ I. A. Kaznačić, *Gjuro Ferić Gvozdenica*: 190.

⁵⁸ Ivan Bizar (Giovanni Bizzaro), pjesnik, bibliofil i kolekcionar, odlazi 1793. godine iz Du-
brovnika u Veneciju gdje boravi do konačnog povratka u Dubrovnik 1817. godine.

Io devo ora palesarvi un mio pensiero, che molto mi stà a cuore, e che vorrei veder effettuato. Io ho già pronto per le stampe un volumetto di nuove favole diviso in libri sei secondo la diversità delle materie, che bramerei costì stampato con uno dei più nitidi e belli caratteri e della forma istesfa, in cui furono stampate le prime qui in Ragusa, delle quali ne avrete la copia. Vorrei che al frontispizio, e ad ogni libro fosse premessa una bella immagine [...]. L'originale farà da me mandato trascritto col mio istesfo carattere, che è abbastanza intelligibile. Io non vi scrivo per ora quante copie ne voglio. Prima vorrei sapere se lo stampatore vorrebbe imprimer il libro per conto suo. Sono persuaso, che ci guadagnerebbe. [...] Aspetto che colla prima occasione mi proponghiate qualche cosa che sarà se non vantaggiosa, almeno conveniente per me, e da abbracciarsi. Spero, che in ciò vedrò la vostra cordiale assistenza. Ragusa ze 6 Feb. 1806.⁵⁹

Bizzarov odgovor na Ferićevo pismo nije sačuvan, a ni iz drugih izvora nije jasno zašto nisu uspjeli Ferićevi pokušaji objavljivanja u Veneciji, no sudeći po pismu upućenom Bizzaru desetak godina kasnije, Ferić nije od te zamisli odustajao:

[...] darei mano ad altre poesie, e prima di tutto alle mie nuove favole, delle gli ho scritto libri 6 sul modello delle già stampate, cioè premettendo ad ognuna il suo Prov. In Illirico. Queste sono divise in favole Morali, Politiche, Economiche, Ludicre, Varie &.⁶⁰

⁵⁹ Prema rukopisu u DAD, sign. AB 2 (ostavština obitelji Bizzaro). U prijevodu: "Sada Vam moram otkriti jednu svoju misao koja mi leži na srcu i koju bih želio vidjeti ostvarenu. Imam već pripremljen za tisak sveščić novih basna, podijeljen na šest knjiga prema raznorodnosti grade, za koji bih želio da tamo bude tiskan s nekima od najjasnijih i najljepših slova i u istome obliku u kojem su bile otisnute prve [basne, op. prev.] ovdje u Dubrovniku, primjerak kojih ćete dobiti. Želio bih da na naslovnici i uz svaku knjigu bude umetnuta neka lijepa slika. [...] Poslat ću izvornik pisan mojim rukopisom koji je dovoljno razumljiv. Za sada Vam ne pišem koliko primjeraka od toga želim. Prvo bih želio znati bi li tiskar htio otisnuti knjigu na svoj trošak. Uvjeren sam da bi bio na dobitku. [...] Čekam da mi prvom prilikom predložite nešto što će biti ako ne korisno, onda barem prikladno i prihvatljivo za mene. Nadam se da ću u tome naići na Vašu srdačnu pomoć. Dubrovnik, 6. veljače 1806."

⁶⁰ *Ibidem*. U prijevodu: "Pozabavio bih se drugim pjesničkim sastavcima, ponajprije svojim novim basnama kojih sam napisao šest knjiga, prema istom modelu kao one već otisnute, dodajući pred svaku basnu pripadajuću poslovicu na ilirskome. One su podijeljene na čudoredne, političke, gospodarske, šaljive i raznorodne."

Pismo nije datirano kao prethodna, no prema sadržaju pisma može se zaključiti da ga je Ferić pisao u posljednjim godinama života: *Non posso però soffrire di non scriverla avanti la mia morte,*

Iz svega proizlazi da interesa za tiskanje druge zbirke Ferićevih autorskih latinskih basna nije bilo ni u Dubrovniku ni izvan njega. Premda suočen s neuspjehom, Ferić ostaje vjeran istomu žanru te mu se, na poticaj Frana Marije Appendinija, vraća u drugom jezičnom mediju, kao prevoditelj Fedrovih basna na hrvatski. Za tiskanje toga prijevoda nije bilo prepreka. Dvojezično izdanje *Phaedri Augusti liberti Fabulae Aesopiae versibus Illyricis a Georgio Ferrich Ragusino redditae – Fedra Augustova odsufcgnika pricize Esopove u pjesni slovinske prinesene od Ghjura Ferrichja Dubrovčanina* izišlo je u Dubrovniku 1813. s latinskim predgovorom Frana Marije Appendinija, tadašnjeg rektora dubrovačkog liceja, koji ga je, kao prikladno štivo za mladež, dočekao s najvećim pohvalama. Appendini nagovara Ferića da se prihvati i prevođenja vlastitih latinskih basna te mu proriče slavu ravnu onoj poznatih europskih basnopisaca:⁶¹

*Nam qui novem fabularum libros, ne de aliis operibus abs te editis loquar, Latine ita scripsisti, ut ipsum Phaedrum cum rerum inventione, tum sermonis nitore aemulatus esse quodammodo videaris, nunc in Illyrica lingua aeque te excellere demonstrabis. [...] hoc etiam enixe a te exposcere non dubito, ut nempe ad Illyricam Latinarum fabularum, quas ex Slavo-Illyricae linguae adagiis, et apophtegmatibus desumpsisti, interpretationem animum appellas. Nulla certe alia ratione, crede mihi, Civium tuorum, imo universae Slavo-Illyricae gentis gratiam, ac benevolentiam magis inibis, nec te minori, quam Galli La Fontaine, Geaem Angli, Itali Pignottum & Bertolam, laude prosequantur.*⁶²

che non dovrebbe essere troppo lontana, per essere oramai vecchio e ammalaticcio, oltre le molteplici spiacevoli peripezie sofferte nel corso di questi ultimi anni. Zasigurno nije napisano prije 1814. (godina smrti Džona Rastića) jer Ferić govori o objavljivanju latinskih pjesama “pokojnoga” Rastića: Dovendosi ora dar in luce... le famose poesie latine del def. Senatore Giugno de Resti, a me molto ben cognite, e da me molto apprezzate.

⁶¹ Kombol se kritički osvrće na Appendinijevu estetsku ocjenu: “Proročanstvo se spretnog, ali u estetskim sudovima površnog i uvijek na hvalu spremnog Appendinija nije međutim ispunilo; Ferić nije postao naš La Fontaine ni naš Gay.” U: Mihovil Kombol, *Povijest hrvatske književnosti do narodnog preporoda*. Zagreb: Matica hrvatska, 1945: 373.

⁶² Citirano prema: *Phaedri Augusti liberti Fabulae Aesopiae versibus Illyricis a Georgio Ferrich Ragusino redditae. Ragusii 1813*: V, VIII. U prijevodu: “Ti koji si devet knjiga basna, da ne govorim o ostalim djelima koje si objavio, na latinskome jeziku tako napisao da se čini da si se nadmetao sa samim Fedrom, kako domišljatošću u izboru tema tako i ljepotom jezika, sada ćeš pokazati da si jednako izvrstan u ilirskome jeziku. Ovo pak ne oklijevam od tebe ustrajno tražiti: da se prihvatiš ilirskoga prijevoda latinskih basna koje si izvodio iz slavensko-ilirskih poslovice i

Appendinijev predgovor, kao jedini izvor prema kojemu se možemo orijentirati u datiranju Ferićeva prijevoda vlastitih basna, navodi na zaključak da je terminus post quem 1813. godina objavljivanja hrvatskog prijevoda Fedrovih basna. I Ferićev biograf Tomo Krša potvrđuje istu kronologiju - prvo prijevod Fedrovih, a zatim vlastitih basna: *Lo [Fedro] trasportò tutto in verso ilirico, e fecelo stampare in Ragusa l'anno 1813. [...] Fece il medesimo delle proprie favole inedite; ma questa traduzione, non per ancora impressa [...].*⁶³

Ako je Ferić vlastite basne počeo prevoditi i prije te godine, za to njegovi suvremenici nisu znali.⁶⁴ Čini se, međutim, vjerojatnijom pretpostavka da se Ferić prihvatio prijevoda vlastitih basna nakon uspjeha Fedrova prijevoda i Appendinijeva javnog poticaja, procijenivši da će ih lakše tiskati budu li na hrvatskom jeziku dostupne široj publici. Ta se Ferićeva želja nije ostvarila pa su i hrvatske basne najvećim dijelom ostale u rukopisu. Za njihovo je djelomično objavljivanje dva i pol desetljeća nakon Ferićeve smrti zaslužan Antun Kaznačić koji je nekoliko godina uzastopce, od 1844. do 1847. godine, objavljivao autorov hrvatski samoprijevod u *Srbsko-dalmatinskom magazinu*. Ukupno je u prijevodu otisnuto dvadeset i devet basna iz prve knjige zbirke *Fabulae*.⁶⁵

Dvije Ferićeve basne iz iste zbirke (*Fabulae* I, 26; I, 32) objavljene su u prijevodu na hrvatski i desetak godina prije toga, 1836. godine u *Danici ilirskoj*.⁶⁶ Taj podatak ni po čemu ne bi bio izuzetan da nije riječ o tekstu koji se razlikuje od Ferićeva, no bilješka na kraju basne - *Ferić. Ilir iz Dubrovnika* - ne daje podatke o prevoditelju.⁶⁷

izreka. Ni zbog kojega drugog razloga, vjeruj mi, nećeš steći veću hvalu i naklonost svojih sugrađana, dapače i čitavoga slavensko-ilirskoga naroda i neće te počastiti manjom slavom nego Francuzi La Fontainea, Englezi Gaya, a Talijani Pignottija i Bertolu.”

⁶³ T. Krša, *Della vita e delle opere*: 35-36. U prijevodu: “Preveo ga [Fedra] je čitavoga u ilirskim stihovima i dao ga tiskati u Dubrovniku 1813. godine. [...] Učinio je isto s vlastitim neobjavljenim basnama, ali taj prijevod nije još otisnut. [...]”

⁶⁴ Prema nekim izvorima Ferić je svoje rukopise ljubomorno čuvao i nije ih želio pokazivati: “Fratar Inocencij Čulić, koji je svakom prilikom ogovarao Ferića, priznavao je da je njegova zbirka narodnih pjesama, pripovjedaka i poslovice doista dragocjena, ali da ne će nikome da je pokaže.” U: Josip Bersa, *Dubrovačke slike i prilike*. Zagreb: Matica hrvatska, 1941: 163.

⁶⁵ *Pričica* 4-23. u knj. IX. str. 78-96; *Pričica* 24-26. u knj. X. str. 138-140; *Pričica* 27-29. u knj. XI. str. 116-118; *Pričica* 30-32. u knj. XII. str. 131-133.

⁶⁶ I, 32. *Naves duae* (god. 1836, br. 18, str. 40. pod naslovom *Sloga i nesloga*) te I, 26. *Corvus et vulpes* (god. 1836, br. 20, str. 77. pod naslovom *Lisica i gavran*).

⁶⁷ Đuro Grubor tvrdi da je autor toga prijevoda Ivan Mažuranić. U: Đ. Gubor, »*Ferić, 'Ilir iz Dubrovnika'*«

Svoje je neobjavljene latinske i hrvatske basne Ferić uvrstio u popis vlastitih djela koja je želio tiskati, neka odmah (*stamparle subito*), neka za svoga života (*me vivente*), a neka nakon smrti (*da stamparsi postume*), po čemu zaključujemo da je riječ o Ferićevoj literarnoj oporuci. Pri vrhu popisa, na drugom i trećem mjestu, nalaze se latinske i hrvatske basne iz zbirke *Adagia* ili *nove basne*, kako ih sam naziva, a *stare basne prevedene u ilirskim stihovima* na sedmom su mjestu s napomenom da se tiskaju postumno. Tekst objavljujemo u cijelosti, prema rukopisu iz Znanstvene knjižnice u Dubrovniku:⁶⁸

Elenco delle opere mie da stamparsi:

1. *Epistole Slovane. Da darle al P. Frano a stamparle colla dedica.*
2. ***Libri sei di Favole (nuove) in Versi Giambici divise in Morali, Politiche, Economiche, Ludicre, varie, e prese dagli Apotegmi.***
3. ***Le medesime tradotte in versi Illirici***
4. *Vita di Esopo in versi Elegiaci, e tradotta pure in versi illirici, che deve premettersi*
5. *Elegiarum Liber*
6. *Apophtegmatum libri X latinis versibus donati – Da stamparsi Postuma*
7. ***Favole vecchie tradotte in versi illirici – Da stamparsi Postume***
8. *Epigrammatum Libri V*
9. *Alcune Satire, ed Epistole Latine*
10. *Sonetti 131 tradotti in Latino*
11. *Le Popjevke nazionali tradotte in versi Latini di vario metro – Stamparle subito*
12. *Ragusinorum Poetarum qui Illyrica lingua scripserunt seu Versibus, seu Prosa Elogia – Postuma.*
13. *Epigrammata de nostratibus, Macaronica ecc. Ecc. item Fabeis ecc. Da stamparsi.*
14. *I Distici Morali Latini e Illirici, me vivente da stamparsi se sarà possibile.*

Questo foglio fù scritto di propria mano da Monsig. Giorgio Ferrich, che parla qui delle sue Opere, che voleva stampare.

⁶⁸ ZKD, sign. 785. Tekst je prvi put objavljen u: G. Wirtz, *Duro Ferić*: 557.

Izvori i uspostava korpusa

Tiskana zbirka *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae* obuhvaća 113 latinskih basna. Tim je izdanjem tek četvrtina latinskih basna doživjela objavljivanje, a veći dio korpusa, 346 latinskih basna iz zbirke *Adagia Illyricae linguae fabulis explicata*, ostao je nepotpuno sačuvan u autografu. Danas je ipak u cijelosti dostupan zahvaljujući prijepisu Rafa Radelje (1769-1831) koji uključuje i hrvatsku verziju latinskog predloška. Radeljin rukopis (KMB 179) zbog svoje cjelovitosti dostiže vrijednost tiskanog izdanja jer na temelju nepotpuno sačuvanih autografa (DAD AZ VI-8; ZBB 77) i dvaju djelomičnih prijepisa zbirke *Adagia* (NSK R 5225; ZKD 687) ne bi bilo moguće u potpunosti rekonstruirati korpus. Stotinjak basna tiskane zbirke basna svoj hrvatski ekvivalent ima u dva rukopisna izvora. Prvi je rukopis (NSK R 3128), s naknadno dopisanim naslovom *G. Ferrichia Pricize*, jedan od rijetkih Ferićevih autografa pisanih hrvatskim jezikom te je stoga važan za dokumentiranje njegovih grafijskih, pravopisnih i jezičnih navika. Tekst drugoga rukopisa (ZBB 37), za koji se u objavljenoj literaturi tvrdi da je čistopis prije spomenutog autografa,⁶⁹ na mnogim se razinama razlikuje od prethodnoga te je zahtijevao pomniju analizu, odnosno preispitivanje pripisanog mu statusa, uključujući i pitanje Ferićeva autorstva.

Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae (1794) - tiskana zbirka latinskih basna

Ferićeva prva zbirka latinskih basna objavljena je 1794. godine u Dubrovniku s naslovom *Georgii Ferrich Rhacusani Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae, Rhacusae MDCCXCIV, Apud Andream Trevisani*. U to je izdanje uključeno 113 latinskih basna u ukupnom opsegu od 2.718 stihova. Zbirka je podijeljena u tri knjige, a na kraju se nalazi kazalo basna: str. 3-52: *Fabularum liber primus. Prologus* (I-XLI); str. 53-100: *Fabularum liber secundus. Prologus ad Michaelem de Sorgo* (I-XL); str. 101-140: *Fabularum liber tertius. Prologus ad Junium de Resti* (I-XXXII). str. 141-143: *Index Fabularum*.

U prologu prvoj knjizi Ferić govori o svojim žanrovskim uzorima, u drugoj se knjizi obraća Mihi Sorkočeviću, a u trećoj Džonu Rastiću. Svaka basna prije naslova započinje hrvatskom poslovicom i njezinim latinskim ekvivalentom, kako to implicira i naslov zbirke. To je načelo Ferić zadržao i u drugoj, većoj zbirci basna.

⁶⁹ G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 540.

Pricize - rukopisni prijevod tiskane zbirke (Ferićev autograf, NSK R 3128)

Gotovo u potpunosti očuvan, Ferićev rukopisni samoprijevod tiskane zbirke basna na hrvatski jezik nalazi se danas u Zagrebu u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici pod signaturom R3128. Sveščić ima 34 folija, vjerojatno naknadno numeriranih. Na margini prvoga folija drugim je rukopisom i novijom grafijom dopisano: *Poklonio Dr Antun Kaznačić u Dubrovniku*, te nešto niže: *Pričice G. Ferića*. Rukopis završava (f. 34v) posvetom Antuna Kaznačića: *Sa Narodnog Moufeja Zagrebackoga G. Ferrichia Pricize /in Autografu/ poklonio Ad. A. Cazanacich*.

I bez naknadno upisanih podataka o autorstvu glavni tekst rukopisa daje dovoljno sigurnih pokazatelja da je riječ o Ferićevim autorskim basnama u vlastoručnom zapisu. Na taj nas zaključak navode ne samo grafijske osobitosti zajedničke s potvrđenim autografima na hrvatskom jeziku⁷⁰ nego i metrički i stilski ispravci glavnog teksta pisani istom rukom interlinearno ili na marginama. Teško je vjerovati da bi se itko osim autora teksta upustio u zahvate tolikog opsega.

S druge strane, rubni zapis koji Antuna Kaznačića ističe kao donatora i njegova vlastoručna posveta na kraju rukopisa otkrivaju kako je rukopis došao u Zagreb. Kaznačić je, prema vlastitim riječima, u svojoj biblioteci imao dva Ferićeva rukopisa:

A ovdě imam spovidjeti da mene srěcha dopade dvoja rukopisa posvojiti dragocěnjena. U jednomu Ferich prikupi mnoge pěsni slavjanske, koje se u puku pěvahu i kojim on priloxi tomaćenje stihovim latinskim. Dobrovoljino poklonih ovi trud Gosp. Ljudevitu Gaju kad biaše u Dubrovniku, u znamen moga priateljstva a rodne harnosti. U drugomu Ferich je u svoj jezik oběrnuo i priveo sve tri knjige pričicah latinskih ob njega upisanieh; koje domorodna iskrena ljubav i věšto poznanje uljudnieh knjigah gosp. Juraja Nikolajevicha, mnogo učena čověka i pricěnjěnoga priatelja, na světlost izdaje u godišnemu Magazin, koga je Urednik.⁷¹

Kako je Antun Kaznačić došao u posjed dvaju Ferićevih rukopisa nije poznato, ali je njihova daljnja sudbina nešto izvjesnija. Autograf latinskog prijevoda

⁷⁰ Fragmenti Ferićeva hrvatskog prijevoda zbirke *Adagia* (ZBB, sign. 77); nepotpuno sačuvan autograf prijevoda Fedrovih basna (ZBB, sign. 77); *Scivot Efofov* (ZKD, sign. 690); *Saffo Faonu* (NSK sign. R 3186, f. 137v-145r).

⁷¹ A. Kaznačić, »Xivotopisje.«: 210.

narodnih pjesama poklonio je Kaznačić Ljudevitu Gaju u Dubrovniku (1841. kako je navedeno u posveti na početku rukopisa),⁷² a danas se nalazi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pod signaturom R 3424-1. Kako posveta na autografu Ferićevih *Priciza* nije datirana, a Kaznačić u tekstu iz 1845. godine ne govori o prelasku rukopisa u druge ruke, preostaje nam jedino zaključiti da se te godine rukopis još uvijek nalazio u njegovoj zbirci. Nije moguće precizno utvrditi način i vrijeme dolaska rukopisa iz Dubrovnika u Zagreb, no *terminus post quem* svakako je osnivanje Narodnog muzeja u Zagrebu 1846. godine, kojemu je, kako zaključujemo na temelju posvete, Kaznačić namijenio rukopis (fa Narodnoga Moufea Zagrebackoga). S obzirom na poznatu činjenicu o osobnom poznanstvu i prijateljskim vezama Kaznačića i Gaja⁷³ te podatak da su dva Ferićeva autografa s Kaznačićevom posvetom našla mjesto u Gajevoj kućnoj biblioteci,⁷⁴ moguće je da je Gaj posredovao u prijenosu toga Ferićeva rukopisa u Zagreb, to više što je Narodni muzej osnovan na Gajev prijedlog. Za tu tvrdnju, ipak, nema dovoljno pouzdanih podataka.

Od 113 poslovice i basna u tri knjige, koliko ih ima i tiskana latinska zbirka, 110 ih je sačuvano u cjelovitom prijevodu, jedna u djelomičnom, a prve dvije nedostaju zbog izgubljenih stranica: f. 1r-13r *Priciza* IV - *Priciza* XLI; f. 13r-24v (*Kgnighe Drughe*) *Priciza* I - *Priciza* XL; f. 24v-34r (*Kgnighe Trechje*) *Priciza* I - *Priciza* XXXII. Konceptija i redosljed basna u potpunosti odgovaraju latinskom predlošku, no nedostaje prijevod basne II, 20, bez objašnjenja, i basne II, 34, uz autorovu napomenu: *Navlasc propusctana*. Svaka *Pričica* započinje “ilirskom” poslovicom iza koje slijedi naslov i hrvatski tekst basne.⁷⁵

⁷² *Autographus versionum ex illirico Georgii Canonici Ferrich/qui Rhacusii obiit die 13. Martii 1820./Opus ineditum quod et fama doctissimi viri, et patriae amor/Doctori Ludovico Gaj/commendant./Rhacusae die 18 Junii/ 1841/ Donat/ Antonius Casnacich*. (NSK, sign. R 3424 -1, str. 1).

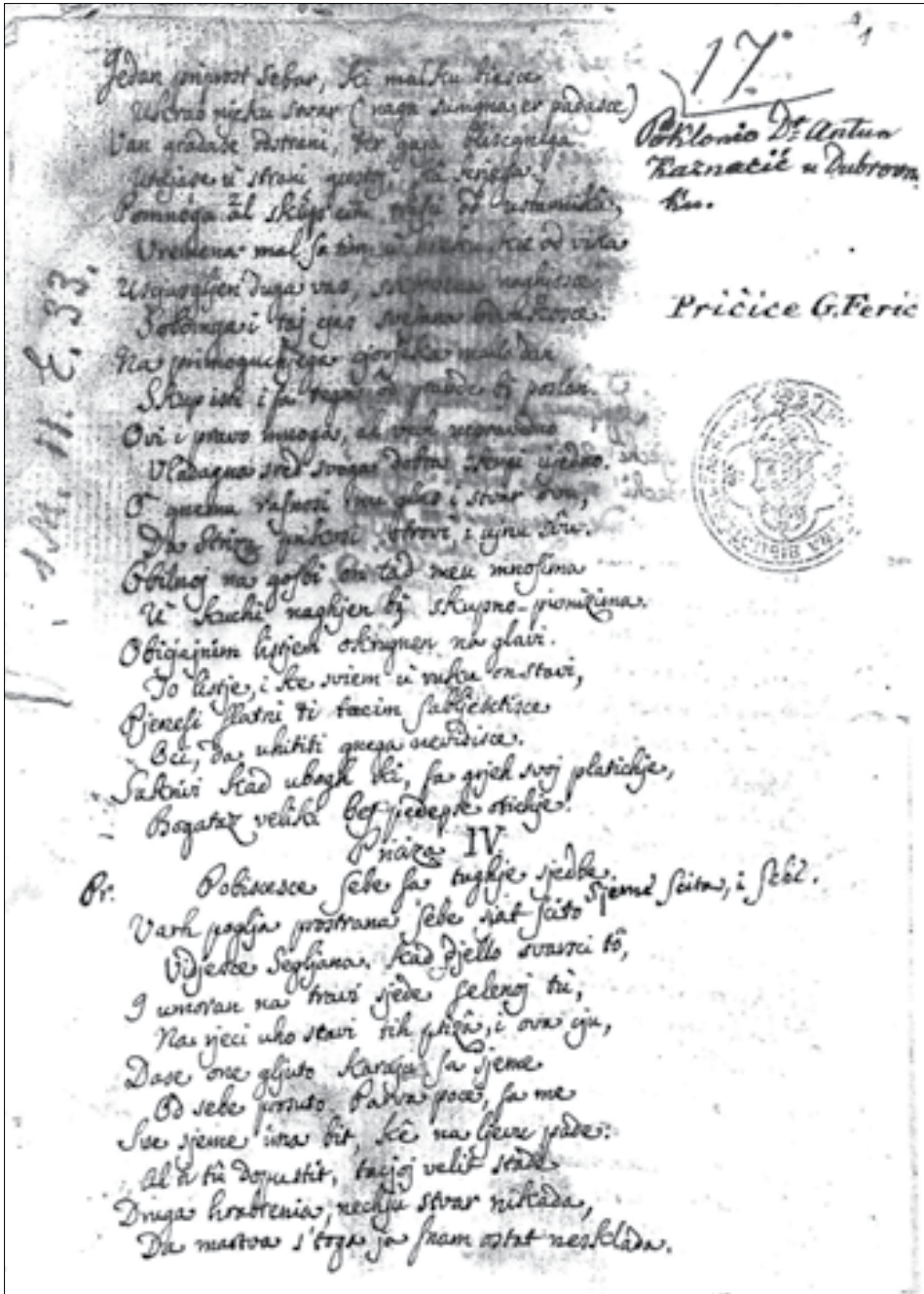
⁷³ Usp. G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 48.

⁷⁴ U katalogu rukopisa koji je njegov sin Velimir Gaj sastavio i objavio 1875. godine pod glavljem *Codices manuscripti* zabilježeni su sljedeći Ferićevi autografi:

Ferrich G. Autographus versionum ex illirico (Narodne pjesni) Cod. Chart. Saec. XVIII. 4. 167. Ined. Adjecta annotatione: "Authogr. vers. ex ill. G. Cannonici Ferrich qui Rhacusii obiit die 13. Martii 1820. Opus ineditum quod et fama doctissimi viri et patriae amor Dri. L. Gaj commendant. Rhacusii die 18. Junii 1841. Donat A. Casnacich". Lig. vet. H. III. 2.

Ferrichius G. Ad Clarissimum virum M. Cesarottum Epistola. Cod. Chart. 1804. 4. 5. Autogr. Ined. H. III. 2. U: Velimir Gaj, Knjižnica Gajeva. Ogled bibliografskih studija. Zagreb: Tisak Narodne tiskare Gajeve, 1875: 186.

⁷⁵ Budući da i latinske i hrvatske basne započinju istom hrvatskom poslovicom, valjalo je utvrditi postoje li u tom pogledu razlike između tiskanog izdanja i kasnije nastalog teksta rukopisa. U rukopisu su zabilježena manja odstupanja na leksičkoj razini (*najvechje* umjesto *najvisce* u basni

Slika 1. Basna I, 4 u Ferićevu autografu (NSK R 3128)

Pripovjestj [sic!] - rukopisni prijevod tiskane zbirke (ZBB 37): Preispitivanje Ferićeva autorstva i reatribucija “cavtatskog” rukopisa

Potruga za dostupnim rukopisima Ferićevih basna dovela je i do nekih otkrića. Pri pretraživanju rukopisnog fonda Zbirke Baltazara Bogišića u Cavtatu naišli smo na rukopis Ferićevih basna u hrvatskom prijevodu koji ne odgovara postojećim opisima. Taj je rukopis u monografiji Gudrun Wirtz zaveden kao Ferićev vlastoručni čistopis već spomenutog autografa zbirke *Pricize* (NSK, R3128).⁷⁶ Isto tako, u popisu Vladimira Mošina, koji je sastavljen nakon detaljne revizije rukopisnog fonda zbirke i objavljen 1954. godine, rukopis je zaveden pod signaturom 37 i naslovom *Ferrich Ghjuro, Priče iz narodnijeh poslovica prvo latinski pisano paka naši prevedeno*.⁷⁷ Nema podataka o tome kada je točno rukopis došao u Bogišićeve ruke te postao dijelom javne zbirke utemeljene godinu dana nakon njegove smrti, 1909. godine. Sigurno je, međutim, da se rukopis u zbirci nije našao slučajno. Lista od devet rukopisa Ferićevih djela u katalogu⁷⁸ svakako je rezultat Bogišićeva kontinuiranog interesa za cjelokupni književni opus Đura Ferića, poglavito njegova neobjavljena djela.⁷⁹

I, 14; *neopafno* umjesto *bef-opafno* u basni I, 40) i nekoliko grafijskih razlika (*ar* prema *aer* u tiskanome izdanju u poziciji slogotvornog /r/; izostanak konsonantskih geminata - *nosi* prema *nos-si*; *vode* prema *vodde* iz tiskanog izdanja; *g* prema *gh* iz tiskanog izdanja - *nogu* prema *noghu*).

⁷⁶ G. Wirtz, *Đuro Ferić*: 540.

⁷⁷ Vladimir Mošin, »Izvjestaj o radu na uređenju Bogišićeva arhiva u Cavtatu.« *Ljetopis Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti* 59 (1954): 22.

⁷⁸ Rukopisi sa signaturama citirani prema Mošinovu popisu: 29. *Ferrich Georgius Ragusinus, Ragusinarum poetarum qui Illyrica lingua scripserunt Elogia Latine exarata*; 30. *Ferrich G. Epigrammi miei divisi in 4 parti*; 31. *Ferrich G. U prikazagnu parvoga posvetiliscta koga u svetoy Missi uccini Bogu D. Pero Medini u Zarkvi matizi Sv. Stjepana u Satonu. Poklon D. Ghjura Ferrichia*; 32. *Ferrich, Disthica moralia*; 33. *Ferrich, Benedictiones et exorcismi*; 34. *Ferrich, 1) Del fanatismo filosofico del clero durante Rivol. di Francia*; 2) *Prigionia e morte di Luigi XVI*; 3) *Della deportazione da Roma in Francia e morte del Sommo Pontifice Pio VI con altre diverse notizie*; 35. *Ferrich, Copia di diverse lettere del Mr Ferrich 1806.–1814.*; 37. *Ferrich Ghjuro, Priče iz narodnijeh poslovica prvo latinski pisano, paka naši prevedeno*; 127. *Ferrich Giorgio Rhacusano, Slavica poematia Latine reddita*. (U opisu citiranih rukopisa nije navedeno je li riječ o autografu ili prijepisu.)

⁷⁹ Bogišićev entuzijazam u skupljanju Ferićevih rukopisa ističe i njegov suvremenik Ivan Antun Kaznačić: “Sreća da u ovo zadnje doba neumorna radinost našega mnogo zaslužnog književnika, g. Valtazara Bogišića zgodno doprije do jednog rukopisa tih Ferićevih prijevoda, što ako i bez izvornijeh pjesama, naumio je pečatati u drugoj knjizi svoga izvrsnog djela ‘Narodne pjesme iz starijeh, najviše primorskih zapisa sa raspravom o bugaršticama.’” U: I. A. Kaznačić, »Đuro Ferić«: 189. Rukopis koji Kaznačić spominje nalazi se u ZBB pod signaturom 127.

Cavtatski je rukopis uvezan i restauriran 1988. godine, ima 89 numeriranih folija (f. 1r-77v *Pripovjestj* [!], f. 78r-80r *Kafalo*, f. 81r-82r *Colenda Macaronica Spaerdatoria*). Naslovna je stranica naknadno dodana, ispisana je drugim rukopisom, novijom grafijom i na novijem papiru, a tekst glasi: *Priče iz narodnijeh poslovičâ prvo latinski pisane paka naški prevedene po Dm Gjurju Feriću Dubrovčanu*. Niže je istim rukopisom dopisan komentar: *O. mislim da je autograf*, te broj basnâ po knjigama: *Iva knjiga XLI, 2ga “XL, 3ća “XXXII*.

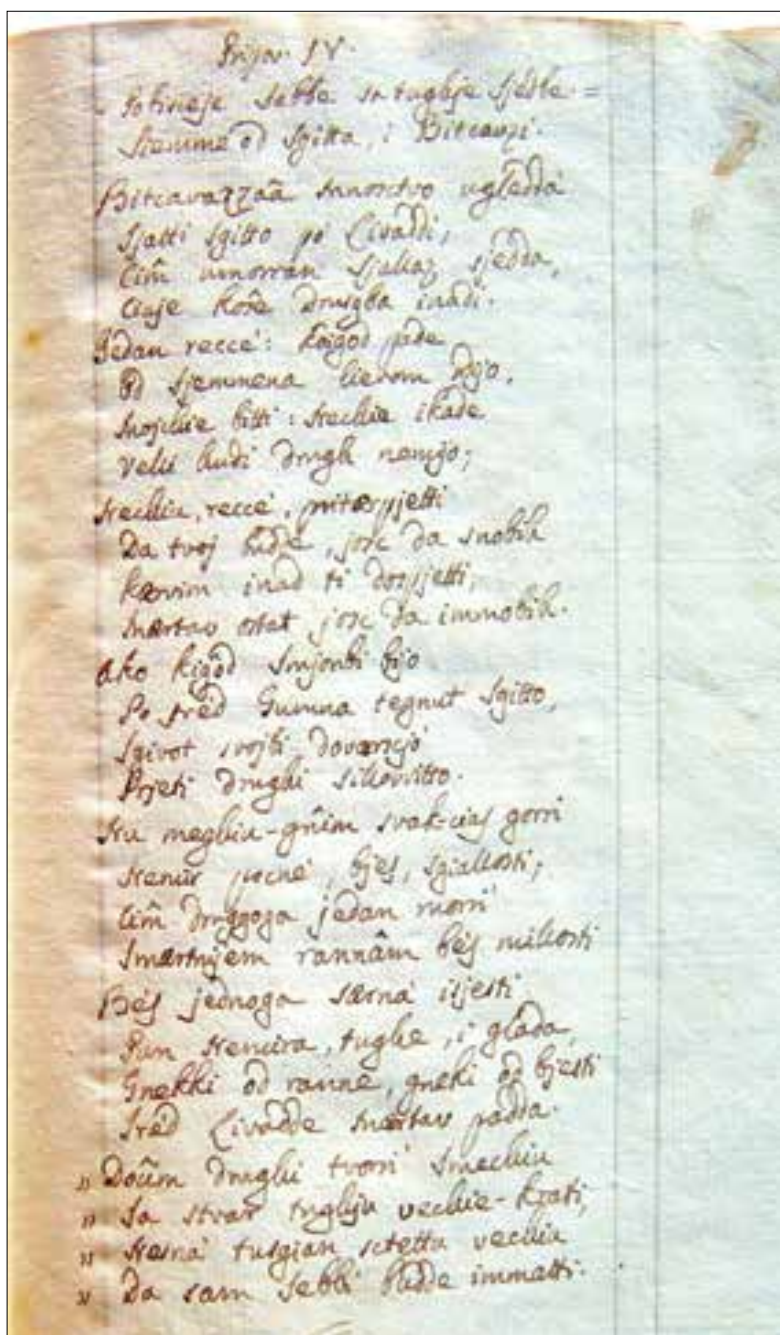
Opres pri određivanju autentičnosti Ferićeva rukopisa pokazuje i autor bilješke (vjerojatno Kaznačić) *O. mislim da je autograf* na početnoj stranici rukopisa naglasivši da je riječ o njegovom osobnom mišljenju, a ne neupitnoj činjenici. Nije nam poznat uzrok njegove nesigurnosti, ali sumnju današnjeg istraživača u autentičnost izaziva usporedba s ostalim Ferićevim hrvatskim autografima.⁸⁰ Rukopis cavtatskoga primjerka nakošeniji je, ima manje zaobljenih slova i nema Ferićev osobit način pisanja slova *e* (s potezom prema gore), a grafija u mnogim segmentima odudara od grafijskih obilježja pregledanih autografa.⁸¹ Usporedba Ferićevih autografa, poglavito cjelovitog rukopisa *Priciza*, s cavtatskim rukopisom otkrila je nove činjenice koje ne idu u prilog pretpostavci o njegovom autografnom statusu. Osim grafijske nepodudarnosti i određena jezična obilježja pokazuju razilaženje s Ferićevim autorskim zapisima.⁸² Usporedna analiza dvaju rukopisa pokazala je značajno nepodudaranje tekstova počevši od različitoga prijevoda latinskoga generičkog naziva *fabula* koji pretihodi svakoj basni (u “cavtatskom” je rukopisu to *pripovjes*, a u “zagrebačkom” autografu *priciza*). Opća je ocjena da autor “cavtatskog” rukopisa, u nastojanju da se njegov prijevod razlikuje gdje god je to moguće,⁸³ pokazuje manju ovisnost

⁸⁰ *Scivot Efopov* (Znanstvena knjižnica u Dubrovniku, sign. 690); *Saffo Faonu* (NSK, sign. R3186; f. 137v-145r).

⁸¹ Najizrazitije je grafijsko razlikovno obilježje cavtatskog rukopisa dosljedno zapisivanje fonema /ž/ dvoslovom *sg* (isti se fonem u Ferićevim autografima zapisuje dvoslovom *sc*).

⁸² Na morfološkoj razini kao osobitost cavtatskog rukopisa izdvajamo pojavu jednačenja dativa i lokativa jednine s instrumentalom jednine ženskoga roda, npr. u *mojom slobboddi* (II, 15, 7), *tom u sgoddi* (I, 1, 23), koja nije potvrđena u Ferićevim autografima.

⁸³ Na primjer: autograf I, 25 *Obechajnik pun rjeci*; cavtatski rkp. I, 25 *Obbechiavalaz Mnoghogovorrni*; autograf I, 32 *Plavi dvje*; cavtatski rkp. *Dva Brodda*; autograf I, 33 *Siromah ki piruje*; cavtatski rkp. I, 33 *Potisctenik cinnechi Pir*; II, 32 *Kucjak, i Lakomaz*; cavtatski rkp. II, 32 *Pas, i Lakom*. Katkad je razlika uspostavljena samo zamjenom mocijskoga parnjaka (II, 36 autograf *Tovar, i Guscter*; cavtatski rkp. *Tovar, i Guscteriza*), promjenom redosljedâ (III, 4 autograf *Targovza Dva*; cavtatski rkp. *Dva Taergovza*) ili kombinacijom obaju načina (III, 3 autograf *Macak, i Segljanin*; cavtatski rkp. *Seglianin, i Macka*).

Slika 2. Zlatarićev prepjev Ferićeve basne I, 4 – „cavtatski“ rukopis (ZBB 37)

o latinskom predlošku nego Ferić u hrvatskoj inačici svojih latinskih basna. Nadalje, razlike su osim na razini prijevodne ekvivalencije utvrđene i u uporabi drukčijih metričkih obrazaca. Dvanaesterački stih s dvostrukom rimom, kojim su pisane sve basne “zagrebačkog” autografa, u prvoj i trećoj knjizi “cavtatskog” rukopisa zamijenjen je drugim metričkim kombinacijama (osmeračkim katrenom, osmeračkom i kombiniranom sestinom, osmercem i desetercem).

Navedeni zaključci potvrdili su sumnju u to da “cavtatski rukopis” nije Ferićev autograf nego novi prepjev istoga latinskog predloška pisan drugom rukom, što je otvorilo pitanje utvrđivanja autorstva toga rukopisa.

Da je riječ o rukopisu Ferićeva suvremenika Marina Zlatarića (1753-1826), utvrdila je Irena Bratičević zahvaljujući temeljitom poznavanju rukopisne ostavštine dubrovačkih pisaca.⁸⁴ Tom je zaključku pomogla i činjenica da se na kraju rukopisa (f. 81r-82r) nalazi i tekst kolende s latinskim naslovom *Colenda Macaronica Spaerdatoria*, koja je već ranije poznata kao Zlatarićeva i iz drugih rukopisa (ZKD 918, AHAZU VII-7).⁸⁵ Konačno, “cavtatski” je rukopis (ZBB 37) odnedavno uključen u hrvatski opus Marina Zlatarića, o čemu u radu objavljenom 2017. godine piše Lahorka Plejić Poje.⁸⁶

Adagia Illyricae linguae fabulis explicata - fragment rukopisne zbirke (Ferićev autograf, DAD RO Zore VI-8)

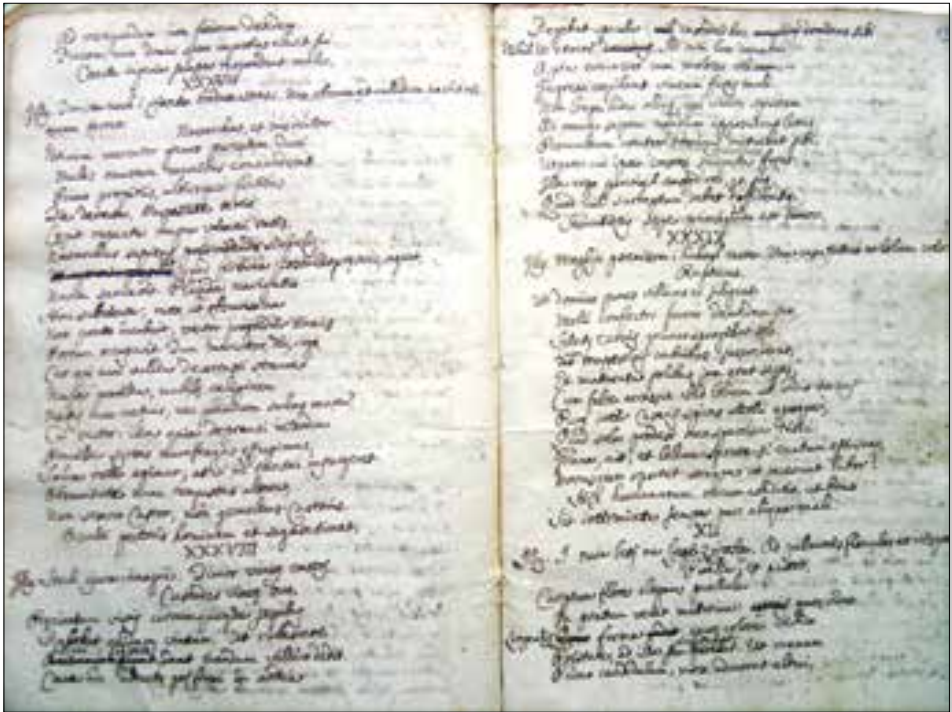
Premda samo djelomično očuvan, dubrovački primjerak ima posebno mjesto u rukopisnoj građi koja je predmet istraživanja. Prema dostupnim podacima iz

⁸⁴ O autografima Zlatarićevih djela usp.: Irena Bratičević, »Epigrami Marina Zlatarića.«, u: *Perivoj od slave: zbornik Dunje Fališevac*, ur. Tomislav Bogdan et al. Zagreb: FF press, 2012: 45-46.

⁸⁵ Usp. Lahorka Plejić Poje, »Smiješno & ozbiljno: Hrvatski opus Marina Zlatarića.« *Croatica* 41/61 (2017): 155-172.

⁸⁶ L. Plejić Poje, »Smiješno & ozbiljno: Hrvatski opus Marina Zlatarića.«: 156-157. Usp. i Lahorka Plejić Poje, »Izvan kanona: O parodijskim i satiričnim spjevovima A. Gledevića i M. Zlatarića.« *Romanoslavica* 52/2 (2016): 365-374.

Ovdje je potrebno spomenuti da je Marin Zlatarić autor polemičnog spjeva *Pisaocu ružne Periegesi*, kritike Ferićeva latinskoga spjeva *Periegesis orae Rhacusanae*, što može pridonijeti razumijevanju Zlatarićeve motivacije da nanovo prevede Ferićeve latinske basne, odnosno da se nadmeće s njim u pjesničkim sastavcima. Usp.: L. Plejić Poje, »Izvan kanona«: 369. U tom smislu i Irena Bratičević upozorava na podudarnost Zlatarićevih epigrama protiv dubrovačke vlastele s Ferićevim epigramima. U: I. Bratičević, »Epigrami Marina Zlatarića.«: 48-49. Usp. i Wendy Bracewell, »Gjuro Ferrich's *Periegesis orae Rhacusanae* (1803) as a Travel Polemic.« *Dubrovnik Annals* 19 (2015): 99-121.

Slika 3. Ferićev autograf zbirke *Adagia* (DAD AZ VI–8)

kataloga hrvatskih arhiva i knjižnica taj rukopis predstavlja jedini autograf Ferićevih latinskih basna. U Državnom arhivu u Dubrovniku zaveden je pod signaturom AZ VI-8. Da je riječ o autografu, dokazuje usporedba grafije s drugim Ferićevim latinskim autografima,⁸⁷ poglavito pismima čija je autentičnost već utvrđena. Svaku sumnju u Ferićev rukopis dodatno će otkloniti pogled u tekst koji obiluje naknadnim ispravicima. Ti zahvati, pisani uglavnom interlinearno, katkad na marginama, uneseni su istom rukom kojom je pisan i glavni tekst, a zbog svoje se naravi mogu pripisati jedino Ferićevim autorskim intervencijama. Na 50 folija zapisane su ukupno 182 latinske basne zbirke *Adagia*, a nedostaje dio četvrte te peta i šesta knjiga.⁸⁸

⁸⁷ Npr. *Epigrammata de Nostratibus* - ZK 126/3; *Apophthegmata Erasmi Latinis versibus explicata* - DAD, *Memoriae* (21b), 31, ZBB 30; *Disticha* [!] *moralia* - ZBB 32.

⁸⁸ Dostupne su u prijepisu Rafa Radelje (KMB 179).

F. 1r naslov: *Adagia Illyricae Linguae Fabulis explicata a Georgio Ferrich Ragusino.*

F. 1r-2r: *Carmen Prodromum ad benevolum Lectorem.*

F. 2r-2v: *Ad difficilem Lectorem.*

F. 2v: *Ad Clarissimum Virum Laurentium Pignottium.*

F. 2v-16r: *Liber I: Fabulae Morales (I-LI)*

F. 17r: *Ad Clarissimum Virum Joannem Mullerum.*

F. 17r-32v: *Liber II: Fabulae Politicae (I-LXII)*

F. 33r: *Ad Clarissimum Virum Melchiorem Cesarottium.*

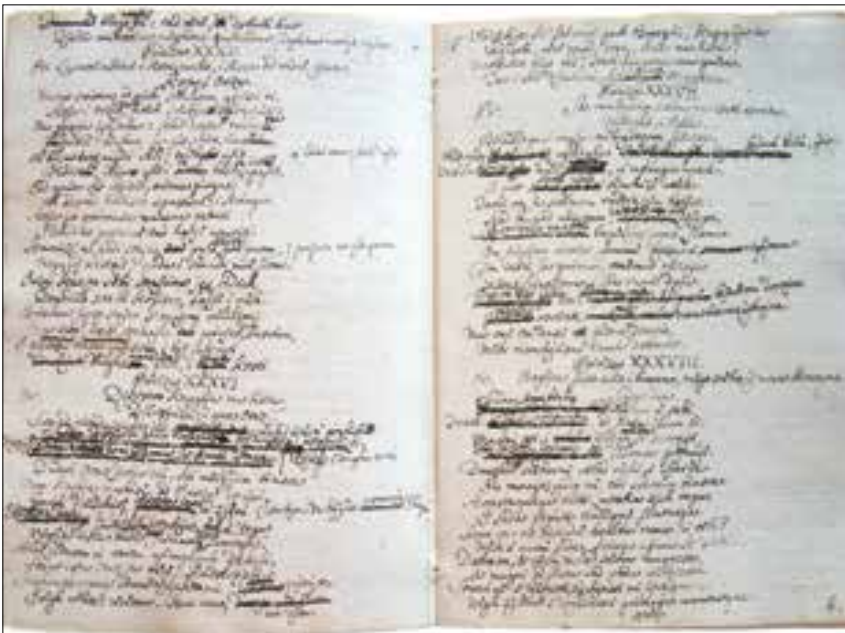
F. 33r-45r: *Liber III: Fabulae Oeconomicae (I- XLVII)*

F. 45v: *Ad Clarissimum Virum Jacobum Morellium.*

F. 45v-50v: *Liber IV: Fabulae Ludicrae (I-XXII)*

Prorecja Jefika Slovinskoga Pricizam istomaccena - fragment rukopisne zbirke (Ferićev autograf, ZBB 77)

U popisu rukopisnog fonda Zbirke Baltazara Bogišića, unutar niza raznorodnih spisa na različitim jezicima, pod signaturom 77 zaveden je rukopis *Pricize*

Slika 4. Ferićev autograf zbirke *Prorecja* (ZBB 77)

(u 3 sveščića). Premda nema podataka o imenu autora, na mogućnost da je riječ o Ferićevu rukopisu upućuje generički naslov *Pricize* koji nam je poznat iz njegova hrvatskog prijevoda zbirke *Fabulae* u tzv. zagrebačkom autografu (NSK R 3128). Ta se pretpostavka pokazala točnom. Pod navodom iz popisa Vladimira Mošina⁸⁹ skrivaju se dva Ferićeva autografa za koje u dosadašnjoj literaturi ne nalazimo podatke: uz nepotpuno sačuvan prijevod Fedrovih basna (u prva dva sveščića) priložen je i dio Ferićeva hrvatskog rukopisa zbirke *Adagia* odnosno *Prorjecja*. Na 12 naknadno numeriranih folija sačuvan je dio šeste knjige (f. 1r-12v: *Priciza XV - Priciza LX*). U tekst su istom rukom naknadno uneseni ispravci koji katkad zahvaćaju čitave stihove, a usporedba s drugim hrvatskim autografima⁹⁰ ne ostavlja mjesta sumnji da je riječ o Ferićevu rukopisu.

Adagia Illyricae Linguae Fabulis explicata a Georgio Ferrich Ragufino – Prorecja Jefika Slovinskoga Pricizam istomaccena - integralna rukopisna zbirka (prijepis Rafa Radelje, KMB 179)

Pod signaturom 179 u dubrovačkoj je Knjižnici Male braće zaveden kodeks na čijem je kožnom hrptu zlatnim slovima otisnut tekst: *G. FERRICH FABULAE INEDITAE LATINAE ILLYRICAE*. Radeljin prijepis Ferićevih basna dvojezično je koncipiran počevši od naslova na hrvatskom i latinskom jeziku: *Adagia Illyricae Linguae Fabulis explicata a Georgio Ferrich Ragufino. Prorecja Jefika Slovinskoga Pricizam istomaccena po Ghjuru Ferrich Dubrovčaninu Arkipopu i Namjesniku Opchjenomu Parvostolne Zarque Dubrovacke*. Na 368 folija zapisano je 346 basna u šest knjiga, latinske na lijevoj, a hrvatske na desnoj strani:

- F. 1r-1v: *Carmen Prodromum ad benevolum Lectorem.*
- F. 2r-2v: *Ad difficilem Lectorem.*
- Fol. 3r: *Ad Clarissimum Virum Laurentium Pignottium.*
- F. 3r-43r: *Liber Primus. Fabulae Morales*
Kgnighe Parve. Pricize Djelo ispravne (I-L).
- F. 43v-92r: *Liber Secundus. Fabulae Politicae*
Kgnighe Drughe. Pricize Gradouredne (I-LXIII).
- F. 44r: *Ad Clarissimum Virum Joannem Mullerum.*

⁸⁹ V. Mošin, »Izvještaj o radu na uređenju Bogišićeva arhiva u Cavtatu.«: 23.

⁹⁰ Npr. *Pricize* NSK R 3128; prijevod Fedrovih basna ZBB 77; *Scivot Esopov* ZKD 690.

F. 92v-130r: *Liber Tertius. Fabulae Oeconomicae*
Kgnighe Trechje. Pricize Kuchnouredne (I-XLVIII).

F. 93r: *Ad Clarissimum Virum Melchiorem Cesarottium.*

F. 130v-175v: *Liber Quartus. Fabulae Ludicrae.*
Kgnighe Cetvarte. Pricize Tamascne (I-LIX).

F. 131r: *Ad Clarissimum Virum Jacobum Morellum.*

F. 175v-222r: *Liber Quintus. Fabulae variae.*
Kgnighe Pete. Pricize Raflike (I-LXVI).

F. 176r: *Ad clarissimum Virum Thomam Watkinsium.*

F. 222v-268v: *Liber Sextus. Fabulae ex effatis et apophtegmat[!].*
Kgnighe Sceste Pricize ifvaghjene if Mudrogovorâ (I-LX).

F. 223r: *Ad Eminentissimum ac Reverendissimum Principem Stephanum Borgiam*

Kako je utvrđeno usporedbom lijeve, latinske strane Radeljina rukopisa s autografom latinskih basna (DAD AZ VI-8), rijetke intervencije prepisivača u odnosu na izvorni tekst isključivo su grafijske naravi.⁹¹ Na ostalim razinama Radeljin prijepis latinskoga teksta vjerno slijedi Ferićev autorski zapis.⁹²

Usporedba prijepisa hrvatskih basna s Ferićevim autografom *Prorječja* (ZBB 77), koji sadržava autorove vlastoručne intervencije, pokazala je da, premda je velika većina Ferićevih izmjena u tekstu vjerno prenesena, neke od njih nisu unesene.⁹³ Zbog toga pretpostavljamo da promatrani autograf ne predstavlja Ferićevu dotjeranu verziju koju je želio tiskati, na što ukazuje razmjerno velik broj precrtanih i ispravljenih mjesta te razlike poglavito stilske naravi (promjenne redosljeda riječi ili zamjena nekih leksema odgovarajućim sinonimima). To

⁹¹ Riječ je o relativno dosljednoj zamjeni grafema *ę* iz autografa odgovarajućim varijantama *ae* ili *oe* te grafema *s* iz autografa grafijskom varijantom *f* u intervokalnoj poziciji.

⁹² Autorovom rukom naknadno upisane ispravke Radelja je dosljedno unosio, a upute o promjeni redosljeda pojedinih basna unutar jedne knjige odnosno umetanje među basne druge knjige proveo je bez iznimke. U tom pogledu nema razloga jednako pouzdanim ne smatrati prijepis *pete* i *šeste* knjige latinskih basna prema izvornom Ferićevu predlošku, koji nam više nije dostupan.

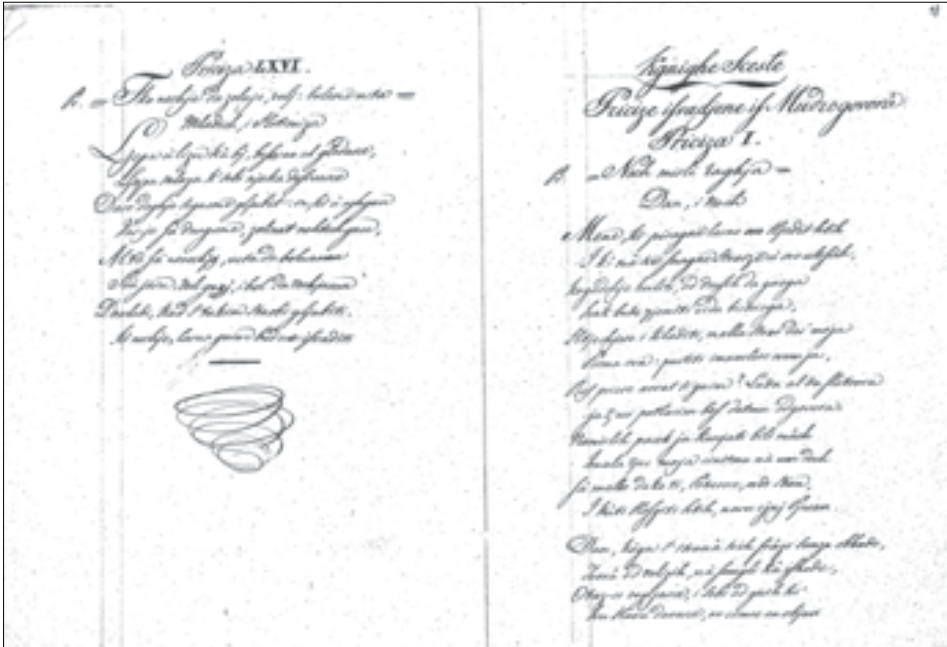
⁹³ Primjerice, naslov LX. basne iz Ferićeva izvornoga zapisa - *Scjaba ka s' nestatka vode dospjeva* - u Radeljinu prijepisu glasi drukčije: *Scjaba, kâ od suscje dospje*. U Radeljinu smo prijepisu naišli na još sličnih mjesta koji se razlikuju od Ferićeva izvornoga zapisa i to često na mjestima njegovih vlastoručnih ispravaka. Hrvatska je grafija u prijepisu nepromijenjena, a rijetka odudaranja od Ferićeva autorskoga zapisa u području grafije svode se na pojedinačne slučajeve kao na primjer: *ar* umjesto *aer* u autografu u poziciji slogotvornog */r/*, *i* umjesto *j* u autografu u finalnoj poziciji.

Slika 5. Radeljin prijepis zbirke *Adagia – Prorečja* (KMB 179)

bi onda značilo da nepodudaranje teksta proizlazi iz činjenice da Radelja nije prepisivao iz postojećeg autografa nego iz nekog drugog Ferićeva rukopisa koji nam zasad nije poznat.

Prorečja Jefika Slovinskoga Pricizam istomaccena - fragment rukopisne zbirke (prijepis, NSK R 5225)

U prijepisu koji se pod signaturom R5225 nalazi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, na 36 numeriranih folija sačuvane su 92 hrvatske basne pete i šeste knjige zbirke *Prorečja*: F. 1r-17v: *Priciza XXI-LXVI* [Kgnighe pete]; f. 18r-20v: *Kgnighe Sceste Pricize isvadjene if Mudrogovorâ, Priciza I-XLVIII*. U katalogu rukopisa NSK Šime Jurića pod upitnikom je zabilježeno ime navodnoga prepisivača Marka Marinovića. Prijepis se po broju i redosljedu basna u potpunosti poklapa s Radeljinim rukopisom, no razlikuje

Slika 6. Prijepis zbirke *Prorjecja* (NSK R 5225)

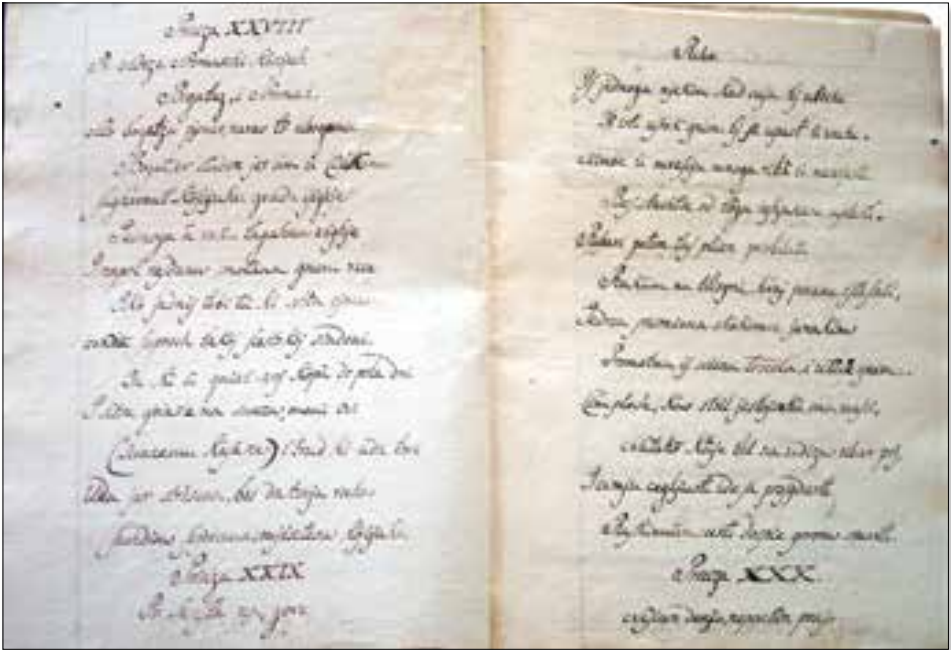
se u nekim grafijskim varijantama,⁹⁴ a potvrđene su i neke manje razlike u tekstu basne.⁹⁵

Prorecja Jefika Slovinskoga Pricizam istomaccena - fragment rukopisne zbirke (prijepis, ZKD 687)

U rukopisu koji se čuva u Znanstvenoj knjižnici u Dubrovniku pod signaturom 687 rukom nepoznatog prepisivača zapisano je 35 hrvatskih basna pete knjige. Sveščić ima 60 naknadno numeriranih stranica. Premda ga nije moguće ovjeravati o tekst autografa (jer je sačuvan samo dio šeste knjige), već i

⁹⁴ /g/ umjesto /c/ za /ž/; /r/ umjesto /aer/ u poziciji slogotvornog /t/.

⁹⁵ Naslov 43. basne pete knjige u prijepisu glasi *Tovar udren od Trjesa*, a u Radeljinu *Tovar udren trjesom*. Poslovice koja prethodi posljednjoj (66.) basni pete knjige djelomice se razlikuje: *Tko nechje da zeluje, velj: boleme usta*. prema Radeljinu *Ko nechje da zeluje, govori: bolle-me usta*.

Slika 7. Prijepis zbirke *Prorjecja* (ZKD 687)

usporedba s latinskim tekstom u Radeljinu prijepisu pokazuje da rukopis ne možemo uvrstiti u kategoriju pouzdanih izvora. Tekst obiluje pogreškama kakve se mogu očekivati od nepažljiva prepisivača.⁹⁶

Fedra Augustova odsufcgnika Pricize Esopove u pjesni slovinske prinesene (1813) - tiskani prijevod Fedrovih basna

Prijevod Fedrovih basna posljednje je Ferićevo tiskano djelo. Objavljeno je 1813. godine u dvojezičnom izdanju s latinskim tekstom na lijevoj i hrvatskim na desnoj strani: *Phaedri Augusti liberti Fabulae Aesopiae versibus Illyricis a Georgio Ferrich Ragusino redditae. Ragusii. Superiorum permissu. Anno*

⁹⁶ Npr. izostavljeno slovo (V, 29, 7: *junakim* umjesto *junackim*) ili riječ (*grada ifighje* umjesto *ifgrada ifighje*), krivo prepisano slovo (V, 28, 5: *rafdanu* umjesto *rafdartu*), i slično.

MDCCLXIII. Fedra Augustova odsufcgnika Pricize Esopove u pjesni slovinske prinesene od Ghjura Ferricha Dubrovčanina. S' dopustjenjem starjescina. Godiscta MDCCLXIII. Na prvih je osam stranica (V-XII) otisnuta uvodna riječ Frana Marije Appendinija, latinski stihovi Džona Rastića i Urbana Appendinija te talijanski Giovannija Battiste Rosanija (1787-1862), tadašnjega profesora retorike u dubrovačkom liceju. Od 1. do 155. stranice slijedi usporedno latinski tekst i hrvatski prijevod u dvostruko rimovanim dvanaestercima. Kako je već 1914. godine utvrdio Ivan Kasumović, neke Fedrove basne nisu uvrštene u dubrovačko izdanje⁹⁷ što autor tumači cenzurom s obzirom na to da je Ferićev prijevod Fedra bio zamišljen kao školski udžbenik: "Ferić nije preveo sviju basnâ što ih se od Fedra sačuvalo. Kako je njegov prijevod bio poglavito namijenjen omladini, to je izostavio nekolike Fedrove basne, koje su lascivna ili sablažnjiva sadržaja."⁹⁸ Od 156. do 163. stranice tiskan je latinski *Appendix fabularum a Marquabdo* [sic!] *Gudio e manuscripto veteri descriptarum* i hrvatski *Nadometak Priciza if rukopisa staroga ifvaghjenjeh od Marquarda Gudia*. Dodatak se sastoji od pet latinskih basna prevedenih na hrvatski za koje Kasumović tvrdi da je riječ o srednjovjekovnoj obradi četiriju Ezopovih i jedne Anonimove basne.⁹⁹ Izdanje završava abecednim kazalom naslova Fedrovih basna na latinskom i na hrvatskom jeziku (str. 164-167) - *Index Fabularum Phaedri. Kafalo Pricizâ Fedrovih*.

Rukopisni prijevod Fedrovih basna (Ferićev autograf, ZBB 77)

U rukopisnom fondu cavtatske Zbirke Baltazara Bogišića, pod signaturom 77 i naslovom *Pricize*, bez imena autora nalazi se nepotpuno sačuvan autograf Ferićeva prijevoda Fedrovih basna. Sastoji se od dva djelomično uvezana svešćića od ukupno 39 folija s naknadnom numeracijom koja ne prati raspored basna kakav je proveden u tiskanom izdanju. Dodatnu poteškoću u pokušaju rekonstrukcije rukopisne zbirke stvara činjenica da ni Ferićevo obrojčavanje basnâ ne odgovara uvijek onome u objavljenoj verziji te da je nekoliko listova izgubljeno. U odnosu na tiskano izdanje autografu nedostaje trinaest basna.¹⁰⁰ Tekst rukopisa obiluje Ferićevim vlastoručnim ispravcima i precrtanim stihovima,

⁹⁷ Nije utvrđeno prema kojem je izdanju Fedrovih basna Ferić prevodio basne na hrvatski.

⁹⁸ I. Kasumović, »Dva dubrovačka prijevoda esopovskih basana.«: 246-247.

⁹⁹ *Ibidem*: 247.

¹⁰⁰ Nedostaju sljedeće basne: I, 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9; V, 9, 10, 11; App. 3, 4, 5.

Slika 8. Prijevod Fedrovih basna – Ferićev autograf (ZBB 77)

stoga je na nekim mjestima teško čitljiv. Ovaj je rukopis jedini dosad pronađeni autograf Ferićeva prijevoda Fedrovih basna, no on vrlo vjerojatno ne predstavlja konačnu verziju basna pripremljenu za objavljivanje, na što upućuje i različiti opseg pojedinih basna u odnosu na tiskano izdanje¹⁰¹ te nepodudaranje nekih naslova.¹⁰² Stoga ga određujemo kao Ferićevu radnu verziju prijevoda koju je naknadno doradivao za tisak.

¹⁰¹ Iznenađenje u tom smislu predstavlja prijevod Fedrove nepotpuno sačuvane basne *Leo regnans* (IV, 12) koja u objavljenom tekstu (*Lav kragljujuch*) ima jednak broj stihova kao i latinski izvornik (8 stihova), a završava riječima *caetera desiderantur* odnosno *ostalo nenahodise*. U autografu je odgovarajuća basna *Lav kragl* (IV, 12) proširena na pedeset redaka pa pretpostavljamo da je riječ o Ferićevu pjesničkom dodatku koji nije došao u obzir za tiskano izdanje.

¹⁰² Tiskano izdanje - I, 18 - *Kucka ka raghja*; autograf - I, 17 *Kucka*; tisk. izd. - II, 2 *Stara, mlada i cjovjek*; autograf - II, 2 *Cjovjek u cjas chjelav.*; tisk. izd. - II, 5 *Zar Tiberio i dvoja gnegova cjuvar*; autograf - II, 5 *Cesar Tiberio i sapostat gnegov.*; tisk. izd. - IV, 4 *Pjesnik*; autograf - IV, 4 *Efopo*; tisk. izd. - IV, 16 *Lisiza i fmaj*; autograf - *Kuna, i Smaj*.

Ferićeve basne u književnopovijesnom kontekstu

Očitujući se o svom odnosu prema žanrovskim uzorima¹⁰³ i predstavljajući svoj poetički program u prologu tiskane zbirke *Fabulae* (1794), Ferić objavljuje vlastitu koncepciju basne kojom se odmiče od tradicionalnih i njemu suvremenih opisa žanra:

*Diversam ab aliis longe inivi qui viam,
 Novoque sector qui labore gloriam.
 Illyricae adagia namque linguae (originem
 Cui pervetustam, quaque nullam latius
 Europae in oris propagatam novimus;
 Quamque ipsi Phaedro, cujus exemplar sequi
 In his proposui, quis fuisse propriam
 Avis progenito Thraciis negaverit?)
 Cum pauca multis delibarim e millibus,
 Potissimumque patriae hominibus meae
 Legati jure ceu quodam relinquere
 Animo statuerim, nuda ne prorsus darem,
 Brevis involucro fabulae convestii,
 Sententiamque, corrigendis moribus
 Quae pulcre possit inservire, subdidi.
 Quod si nec ipse compilavi Aesopia
 Scripta, neque ineptum naeniarum sum genus
 Secutus illud, quas ad ignem aniculae
 Narrant puellis, sed repositam in adagiis
 Vulgare studeo scientiam Gentis meae.¹⁰⁴*

Fabulae I, Prologus, 56-75

¹⁰³ Ferić (st. 1-42) spominje svoje europske prethodnike u sastavljanju basna: Ezopa, Fedra, talijanskoga basnopica Gabrielea Faerna (oko 1510-1561), francuskoga La Fontainea (1621-1695), engleskoga Johna Gaya (1685-1732), njemačkoga Christiana Gellerta (1715-1769) i na kraju talijanskoga pisca Lorenza Pignottija (1739-1812), kojemu kasnije posvećuje prvu knjigu neobjavljenih basna zbirke *Adagia*.

¹⁰⁴ U prijevodu slobodnim stihom: “Daleko drukčijim od drugih krenuo sam putem / i idem za slavom s poduhvatom novim. / Jer izreke ilirskoga jezika (poznato je nama / da podrijetlo mu je drevno i da nijedan jezik / u krajevima Europe prošireniji nije; / a tko bi zanijekati mogao da jezik je taj / vlastiti bio i samomu Fedru, potomku predaka tračkih, / čiji sam slijediti primjer naumio u basnama ovim? / Kada sam od tisuća mnogih njih malo odabrao, / i u srcu odlučio ostaviti ljudima domovine svoje / kao ostavštinu posebno nešto, / obukao sam ih u omot kratke basne, / da ih ne predstavljam nage / i dodao izreku koja lijepo poslužiti može / za promjenu običaja loših. / Stoga nisam Ezopove

Prema autorovoj originalnoj zamisli ove su basne sastavljene kao dopuna i tematska razrada *ilirskih* narodnih poslovice (st. 67-68) s idejom objavljivanja i promicanja narodne mudrosti (st. 75) i materinskog jezika (st. 58-60).¹⁰⁵ Pritom se Ferić ipak ne odriče u potpunosti ni Fedrova utjecaja (st. 61) ni tradicionalnog modela basne zadržavajući mudru izreku odnosno moralnu pouku kao temeljni element njezine strukture i didaktičke orijentacije (st. 69-70). Pouka u Ferićevim basnama u obliku promitija ili epimitija tipografski je uvijek izdvojena, ali nema svoje ustaljeno mjesto u tekstu, ona je katkad na početku, katkad na kraju, a katkad ista basna ima i promitij i epimitij. Drugo formalno obilježje koje je u svoje basne Ferić preuzeo od rimskog uzora jest izbor stiha - jampskog senara. S druge strane, metričko obilježje Ferićevih hrvatskih prijevoda vlastitih i Fedrovih basna jest dvanaesterac s dvostrukom rimom, tradicionalni stih starije dubrovačke književnosti.

Svoje hrvatske basne Ferić imenuje generičkim nazivom *pricize* (*pričice*).¹⁰⁶ Ta je činjenica nekim filolozima bila argumentom da nije riječ o književnoj vrsti koju danas nazivamo basnom.¹⁰⁷ Problem se javlja oko Ferićeva izbora hrvatske riječi za latinski termin *fabula*, koji, kao i njegove izvedenice u europskim jezicima - *Fabel*, *favola* i *fable* - u 18. stoljeću već funkcionira kao jedinstvena oznaka žanra.¹⁰⁸ Kako u hrvatskim i južnoslavenskim okvirima

prerađivao spise, / niti slijedio onu nevjestu tužaljki vrstu, / što kazuju ih uz ognjište djevojkama starice, / nego nastojim pronijeti glas o znanju mojega roda / u poslovicama pohranjenom.”

¹⁰⁵ Izvore iz kojih je crpio poslovice nigdje izrijekom ne spominje. Nije poznato je li se služio dubrovačkim zbirka poslovice u anonimnim zbornicima ili onima koje su sastavljali među ostalima Matijašević i Della Bella (usp. Ivana Franić, »Jezična analiza dubrovačke zbirke poslovice *Proričja slovinska* iz 1697. godine.« *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 30 (2004): 31-58. Također bi bilo potrebno istražiti pripadaju li poslovice koje je Ferić citirao samo usmenoj tradiciji ili su neke i literarnog podrijetla, s obzirom na to da je on autor parafraze Erazmovih *Apophthegmata* te da šesta knjiga zbirke *Adagia Illyricae linguae fabulis explicata* ima tematsku odrednicu *Fabulae ex effatis et apophthegmatis*.

¹⁰⁶ Za takav prijevod postoje potvrde u starijim hrvatskim rječnicima: Vrančić (1595) navodi niz *Fabula - favola - Fabel - pricsicza (pričica)*, a Mikalja (1651) *priciča, pripovijest ifmiscgljena (pričica, pripovijest izmišljena) - favola - fabula*.

¹⁰⁷ Toga je mišljenja bio i Željko Puratić: “Naše je mišljenje da ni Ferić sam svoje fabule nije smatrao pravim basnama. Sam naziv ‘Pričice’, mislimo, ne odgovara pravim basnama, odnosno našem nazivu basne.” U: Ž. Puratić, *Duro Ferić*: 14.

¹⁰⁸ Prema Leibfriedu taj je proces započeo već u humanizmu: “Erst bei den Humanisten (Steinhöwel) und dann besonders im 18. Jahrhundert kristallisiert sich allmählich ein festerer Begriff heraus. Seit dem 18. Jh. wendet man das Wort ‘Fabel’ als Gattungsbezeichnung nuremehr auf die Form einer Erzählung an, in der Tiere, Pflanzen oder Dinge eine führende Rolle spielen und in der eine bestimmte Lehre verdeutlicht werden soll.” U: Erwin Leibfried, *Fabel*. Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1976: 1.

produkcija basnā nije uzela maha, rijetke su i potvrde generičkoga naziva za tu književnu vrstu. Ferićev je prethodnik u prevođenju antičkih basna i imenovanju žanra Dubrovčanin Ignjat Đurđević (1675-1737). On je među svoje *Razlike pjesni duhovne i djeloispravne* objavljene 1728. godine kao dodatak *Uzdasima Mandalijene pokornice* uvrstio i dvanaest *Priciza* u dvostruko rimovanim dvanaestercima.¹⁰⁹ Nakon Ferića, slavonski prosvjetiteljski pisac Antun Matija Relković (1732-1789) vlastiti prijevod antičkih basna naziva prilagođenicom latinskoga termina - *Esopove fabule* (1804), a termin *basne* uvođi srpski basnopolisac 1788. godine Dositej Obradović istoimenom zbirkom objavljenom šest godina prije Ferićeve.

Činjenica da je Ferić svoje hrvatske basne nazvao *pricizama*, jednako kao i prijevod Fedrovih basna, govori u prilog pretpostavci da je u njegovoj svijesti riječ o istoj književnoj vrsti te da *pricize* treba promatrati u okvirima poetike 18. stoljeća koja dopušta modificirane žanrovske oblike pod istim generičkim nazivom.¹¹⁰

Ferić se već prvim autorskim basnama, objavljenim 1794. u zbirci *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae*, svrstao među basnopolisce kasnog europskog prosvjetiteljstva. U njima je, kao i u neobjavljenim basnama koje su nastajale u sljedećem desetljeću, slijedio stilske tendencije žanra na prijelazu stoljeća.

Prosvjetiteljska se basna u europskoj književnoj povijesti javlja kao oblik didaktične književnosti u skladu s poetikom toga doba da pjesničko djelo mora biti ne samo poetički reprezentativno nego i poučno.¹¹¹ Premda se basna u 18. stoljeću nije sasvim odvojila od tradicionalnih žanrovskih obrazaca i literarnih prethodnika, ona istovremeno pokazuje i neke nove stilske i tematske osobitosti. Pisanje basnā u prosvjetiteljstvu jednim se dijelom još uvijek temelji na prevođenju ili preradi poznatih predložaka, ali su pritom dopuštene sve vrste varijacija naslijeđenog žanrovskog inventara. Izvorni se motivi transponiraju u teme novog vremena, basne katkad nastaju spajanjem ključnih motiva dvaju različitih izvora ili se iz tradicije uzima samo temeljni model u koji su uključeni novi elementi priče i nova poruka.¹¹² U skladu s pojavom tematskog

¹⁰⁹ Kasumović donosi podatak da je Đurđević prevodio prema grčkom predlošku Gabrijevih i Babrijevih basna. I. Kasumović, »Dva dubrovačka prijevoda esopovskih basana.«: 242.

¹¹⁰ Primjerice, njemački basnopolisac Gellert u istoj zbirci okuplja basne u užem smislu (*Fabeln*) i basne u širem smislu (*Erzählungen*). Usp. E. Leibfried, *Fabel*: 85.

¹¹¹ Usp. E. Leibfried, *Fabel*: 73.

¹¹² *Ibidem*: 79-82.

usmjeravanja prema društvenoj kritici u basni kasnog prosvjetiteljstva proširuje se i katalog likova. Osim onih tipičnih i najčešćih kao što su životinje, biljke i uporabni predmeti, neki autori u radnju basne - aktualiziranu suvremenom političkom zbiljom - uvode kraljeve, sultane i monarhe.¹¹³ U tzv. političkim basnama katkad se zadržavaju tradicionalni žanrovski likovi, najčešće životinje, no oni podliježu tipiziranju prema socijalnim kategorijama čime se basna udaljuje od ezopovskog modela i približava alegoriji.¹¹⁴

Premda se u mnogim Ferićevim autorskim basnama jasno očitavaju antički korijeni te književne vrste pa su često zabilježeni likovi iz antičkog nasljeđa kao što su mitska božanstva (*Fab. II, 9 Mercurius, et fratres duo; Fab. I, 30 Scelestus et merces in Nemesin mutata; Adag. III, 13 Rustici duo, et Jupiter*),¹¹⁵ prema tradiciji se Ferić odnosi selektivno. Poput ostalih europskih basnopisaca u doba prosvjetiteljstva Ezopove i Fedrove motive preuzima katkad u potpunosti, katkad djelomično, a katkad ih u jednoj basni kombinira iz dvaju predložaka.¹¹⁶ Nadalje, u pogledu žanrovskog inventara Ferić je, kao i njegovi europski prethodnici, sklon inovacijama. Osim životinja, biljaka i predmeta kao najčešćih tradicionalnih figura, u Ferićevim se basnama javljaju likovi koji ne pripadaju prethodnom književnom nasljeđu, kao što je turski gusar (*pirata Ali – hoggia, Adag. IV, 55*) ili kršćanski filozof (*philosophus Christianus, Adag. II, 27*). U tom se smislu ističu i netipični nositelji radnje ili dijaloga poput sela i rijeke (*Fab. I, 15, Pagus et flumen*), jezika i noge (*Adag. II, 10, Lingua et pedes*), dana i noći (*Adag. VI, 1, Nox et dies*). Ključni motivi nekih basna, najavljeni naslovom, često su netipični za tradicionalnu basnu - ribarenje (*Fab. II, 5 Piscatus Dalmaticus*), čišćenje grada (*Adag. II, 61 Civitas brevi emundata*) ili svadba (*Adag. V, 9 Nuptiae*). U skladu s onovremenom poetikom žanra širok je i raspon tema Ferićeve opsežne fabulističke produkcije, naznačen naslovima uz početak svake od šest knjiga zbirke *Adagia*. Uz generički naziv *fabulae* (*pricize*) slijedi tematska orijentacija knjige - *morales* (*djeloispravne*), *politicae* (*gradouredne*), *oeconomicae* (*kuchnouredne*), *ludicrae* (*tamascne*), *variae*

¹¹³ Usp. Klaus Doderer, *Fabeln*. München: Detuscher Taschenbuch Verlag, 1977: 53-59.

¹¹⁴ Usp. E. Leibfried, *Fabel*: 82.

¹¹⁵ Usp. Fedrove basne *Pavo ad Junonem* (III, 15); *Hercules et Plutus* (IV, 11); *Vulpis et Juppiter* (App. 3).

¹¹⁶ *Ibidem*: 79. Detaljnije o Ezopovim i Fedrovim motivima u Ferićevim basnama usp. I. Kasumović, »Dva originalna naša fabulista.«: 6-10.

(*raflike*) i na kraju *fabulae ex effatis et apophthegmatis* (*pricize ifvaghjene if mudrogovorâ*).

Na kraju, da bismo Ferićev fabulistički opus odredili s gledišta književne povijesti, moramo uzeti u obzir da se u Ferićevim basnama preklapaju tri tendencije: klasicistička ideja obnavljanja antičkog žanra, prosvjetiteljska usmjerenost na oblike didaktične književnosti i predromantičarski interes za *ilirske* poslovice kao primjer izvornog nacionalnoga folklora. Ferićeve se basne po svojim temeljnim obilježjima kreću u zadanim žanrovskim okvirima epohe, no u dijelu koji se odnosi na njihovu formalnu i sadržajnu povezanost s narodnim poslovicama, nemaju prethodnika ni nasljednika u europskoj književnosti.

Prilog I.

*Popis Ferićevih latinskih i hrvatskih basna
i pripadajućih poslovice*

<i>Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae</i> (prema tiskanom izdanju zbirke latinskih basna iz 1794. g.)		<i>Pricize</i> (prema Ferićevu autografu, NSK R 3128)
I, 1	<i>Junacka matti paerva faplace. Flet prima mater, cui sit audax filius. Pulli Aquilini, et Gallina.</i>	_____
I, 2	<i>Tko mofce, i kogn – mu mofce. Potentis hominis equus ipse est potens. Rusticus equi medicus.</i>	_____
I, 3	<i>Tkogodse i fa lis skrje, a koga nemofce ni dub da sakrje. Aliquem et folium celat, alium neque arbor integra. Dives judicium devitans, pauper damnatus.</i>	_____
I, 4	<i>Pobiscese febbe fa tughje sjedbe. Propter alienam sementem fringilli concertarunt. Semen tritici, et fringilli.</i>	<i>Pobiscese febe fa tughje sjedbe. Sjeme scita, i febe.</i>
I, 5	<i>Upalamuje sjekira u med. Illius bipennis in mel incidit. Rusticus mel reperiens.</i>	<i>Upalamuje sjekira u med. Segljanin, kie med ifnascjo.</i>
I, 6	<i>Ifplivoje na sidru. Enavit in anchora. Homo enatans in anchora.</i>	<i>Isplivoje na sidru. Cjovjek ki dopliva na sidru.</i>
I, 7	<i>Recce Deva: sctosi u menni pravo ughledo? Dixit Camelus: quid in me rectum animadvertisti? Camelus, et Vulpes.</i>	<i>Rece Deva: sctosi u meni pravo ughledo? Deva, i Kuna.</i>
I, 8	<i>Ni dobru stezi, ni aerghjavu ostavi. Nec bono acquire, nec malo relinque. Homo pro haerede nimis sollicitus.</i>	<i>Ni dobru stezi, ni arghjavu ostavi. Cjovjek, kise odvisce brine fa basctinika./djedinika</i>

I, 9	<i>Nemoghu biti i Vuzi sitti, i Koflichi na broju. Nequeunt esse et lupi saturi, et haedi integro numero. Vulpes, et Haedus.</i>	<i>Nemogu bit i Vuzi siti, i Koflichi na broju. Kuna, i Kolle.</i>
I, 10	<i>Tko sebbe goj, najbogli perivoj goj. Qui seipsum pascit, optimum hortum pascit. Homo seipsum moderate curans.</i>	<i>Tko sebe goi, najbogli perivoj goi. Cjovjek ki sebe istoga raflofcito goi.</i>
I, 11	<i>laludumje biser, kadmi gharlo davi. Quid mihi gemmae, si guttur elidunt? Matrona, et Monile.</i>	<i>laludumie biser, kadmi garlo davi. Gospoghja, i Oghargljaj.</i>
I, 12	<i>Gollo fdravglje, gotova nemoch. Nuda salus, praesens morbus. Sanus aegrotans.</i>	<i>Golo fdravglje, gotova nemoch. fdrav nemochjan.</i>
I, 13	<i>Tughja femglja ubja cjovieka. Terra aliena homini animos adimit. Asini, et Lupus.</i>	<i>Tughja femglja ubia cjovjeka. Tovari, i Vuk.</i>
I, 14	<i>Pragh od kuchje najvisce baerdo. Limen domus mons omnium altissimus. Legatus domo proficiscens.</i>	<i>Pragh od kuchje najvechje bardo. Poklisar, kise djeli if svoje kuchje.</i>
I, 15	<i>Nejakaje rjeka svaka, kase u dosta djeli traka. Omne flumen est modicum, quod in plures rivos dividitur. Pagus, et Flumen.</i>	<i>Nejakaje rjeka svaka, kase u dosta djelj trakâ. Selo, i Rjeka.</i>
I, 16	<i>Na bjedno scigljese svaka bjed dohodi. Ad morbosam pecudem omnis accedit calamitas. Pastor, et Agna.</i>	<i>Na bjedno scigljese svaka bjed dohodi. Pastjer, i Jagniza.</i>
I, 17	<i>Ifa vuka i Koflichisu sitti. Post lupum et haedi sunt saturi. Haedi praepingues.</i>	<i>Ifa vuka i Koflichifu siti. Koflichi pritusti.</i>
I, 18	<i>Nijedna tughja samodrugha. Calamitas nunquam unica advenit. Fortuna rerum humanarum arbitra.</i>	<i>Njedna tuga samodrugha. Srechja umarljeh stvarj Gospodariza.</i>
I, 19	<i>Vrati mesctru gvosdja. Redde artificii instrumenta. E Rustico faber.</i>	<i>Vrati mesctru gvosdja. Od Segljana Kovac.</i>
I, 20	<i>Hrani kogna kako bratta; a jascigha kako duscmanina. Equum pasce ut amicum, illi ut inimico inside. Equi duo.</i>	<i>Hrani kogna kako brata; a jasciga kako duscmanina. Kogna dva.</i>
I, 21	<i>Olli Kucku ubj, olli scjarni rafbi. Aut canem perime, aut molam frange. Canis farinam comedens.</i>	<i>Oli Kucku ubi, oli scjarni rafbi. Kucka, kâ mûku ije.</i>

I, 22	<i>Svaka rusa ima draccju. Omnis rosa habet adjunctam spinam. Rosa spinis septa.</i>	<i>Svaka rusa ima draccju. Rusa draccjam obkruscena.</i>
I, 23	<i>Tko scto cinj, sebbi cinj. Quae quis agit, sibimet ipsi agit. Homo adagia loquens.</i>	<i>Tko scto cini, sebi cini. Cjovjek, ki Prorjecja govori.</i>
I, 24	<i>Kad idesc u vuka na pir, vodi psa ufase. Cum Lupi nuntias accedis, Canem tecum adducito. Lupus, Ovis, et Canis.</i>	<i>Kad idesc ù Vuka na pir, vodi psa ufase. Vuk, Ovza i Pas.</i>
I, 25	<i>Velle rjeci, a niscta tvora. Multum verborum, operis nihil. Promissor verbosus.</i>	<i>Vele rjeci, a niscta stvora. Obechjajnik pun rjeci.</i>
I, 26	<i>Ghdje silla gospodj, s' raflogom nehodi. Ubi vis imperat, nullus rationi est locus. Corvus, et Vulpes.</i>	<i>Ghdje sile gospodj, s' raflogom nehodi. Vran, i Kuna.</i>
I, 27	<i>Tko tughja kogna jasce, baerfose sjasce. Qui alieno vehitur equo, cito desilit. Alieno equo insidens.</i>	<i>Tko tughja kogna jasce, barfose sjasce. Cjovjek na tughjemu kognu.</i>
I, 28	<i>If ove kofce nemoghu u drughu. Ex hac pelle in aliam immigrare nequeo. Asinus, et Bombyx.</i>	<i>If ove kofce nemogu ù drugu. Tovar, i Buba.</i>
I, 29	<i>Sctobi kolla skripala, volovi ricju. Cum plaustra deberent gemere, boves gemunt. Bubulcus, boves, et plaustra.</i>	<i>Sctobi kola skripala, Volovi ricju. Volar, Volovi, i Kola.</i>
I, 30	<i>Plata na vrata. In limine merces. Scelestus, et Merces in Nemesin mutata.</i>	<i>Plata na vrata. Cjovjek opak, i Plata ù Nemeŕi promjegnena.</i>
I, 31	<i>Kadgod po rughu proso rodj. Interdum per jocum milium bene provenit. Agricola, et Milium.</i>	<i>Kadgod po rugu proso rodj. Segljanin, i Proso.</i>
I, 32	<i>Ghdje velle nauchjera, baerfose brod rafbje. Ubi multi naucleri, cito frangitur navigium. Naves duae.</i>	<i>Ghdie vele nauchjerâ, barfose brod rafbie. Plavi dvje.</i>
I, 33	<i>Ollie malahna nevjesta, olli velika, hochjese Svatovi. Seu sponsa tenuis, seu dives, comitatum habere debet. Pauper nuptias celebrans.</i>	<i>Olie malahna Nevjesta, oli velika, hochjese Svatovi. Siromah, ki piruje.</i>
I, 34	<i>Sve svojem vremenom. Omnia tempus adducit. Vitis, et Ficus.</i>	<i>Sve svoiem vremenom. Loŕa, i Smokva.</i>

I, 35	<i>Pusto mljeko i psi loccju. Lac derelictum et canes lambunt. Amasius suarum rerum negligens.</i>	<i>Pusto mljeko i psi locju. Gljubovnik nemarech fa svê stvari.</i>
I, 36	<i>Cinimise boglja tvoja cmulla rafbjena, neghli moja zjela. Tua urna disrupta melior videtur mihi, quam mea integra. Duo cum Hydriis.</i>	<i>Cinimise boglja tvoja cmula rafbjena, neghli moja zjela. Dvoiza s' cmulami.</i>
I, 37	<i>Hochjese, dati posteglja dobro rodj. Oporet bonum tibi ut fructum thalamus afferat. Vota exaudita.</i>	<i>Hochjese dati posteglja dobro rodi. Pofejude usliscene.</i>
I, 38	<i>Da nebj Orla, aerghjavo-bismo proscli. Nisi adfuisset Aquilla, de nobis actum fuisset. Milvus, et Passeres.</i>	<i>Da ne bj Orla, arghjavo bismo proscli. Pigljugh, i Vrabzi.</i>
I, 39	<i>Cjavka, i fla scena sctose vechje pere, toje zaernja. Cornix, et meretrix quo plus purgantur, eo sunt nigriores. Homo Corniculam lavans.</i>	<i>Cjavka, i fla scena sctose vechje pere, toje zargnja. Cjovjek, ki pere Cjavku.</i>
I, 40	<i>Necini dobra bef-opafno date flo nenaghje. Haud temere benefacias, ne tibi malum arcessas. Pauper ingratus.</i>	<i>Necini dobra neopafno date flo nenaghje. Siromah neharan.</i>
I, 41	<i>Tko tebbe kamenom, ti gnegha kruhom. Percutienti te lapide panem exhibe. Pauper maleficus respiscens.</i>	<i>Tko tebe kamenom, ti nega kruhom. Ubogh fao, kise na svjes povrachja.</i>
II, 1	<i>Cjemse Kofa dicila, tjemse Ovza sramila. Quibus capra gloriabatur, eorum pudebat ovem. Caper, et Ovis.</i>	<i>Cjemse Kofa dicila, tiemse Ovza sramila. Jaraz, i Ovza.</i>
II, 2	<i>Akosu baersi volovi; femgljaje djegljena. Si boves sunt veloces; at praedia divisa sunt. Boves velocius arantes.</i>	<i>Akosu barfi volovi, femgljaje djegljena. Volovi, ki barfce oru.</i>
II, 3	<i>Pribroj, ako i na putu naghjesc. Numera, licet et in via repereris. Homo crumenam repiciens, et sycophanta.</i>	<i>Pribroj, ako i na putu naghjesc. Cjovjek, kie nascjo tobolaz, i Potvoritegl.</i>
II, 4	<i>Kogn scedan mutne vode ne-ghleda. Equus sittiens aquam coenosam non fastidit. Equus, et Onager.</i>	<i>Kogn scedan mutne vode ne ghleda. Kogn, i Tovar divgli.</i>
II, 5	<i>Metat dinare u morre, a ifkatih svjечhjom. Nummos in mare projicere, et lumine postea eos quaerere. Piscatus Dalmaticus.</i>	<i>Metat dinare u more, a ifkatih svjечhjom. Ribagne Dalmatinsko.</i>

II, 6	<i>Svaka ptiza k' svomu jattu. Unaquaeque avis sui generis avibus coeat. Coturnices, et Picus.</i>	<i>Svaka ptiza k' svomu jatu.</i> Prepelize, i Bergljefc.
II, 7	<i>Kuchjamse, i basctinam isctu godiscta; a mudar cjovjek sveghje mlad. Domibus, et vineis aetas inquiritur; at homo sapiens semper viget. Homo dives, et Praeco.</i>	<i>Kuchjamse i basctinam isctu godiscta, a mudar cjovjek sveghje mlad.</i> Cjovjek bogat, i Licjar.
II, 8	<i>Jagne ponisceno i dvjehje Majke possisat. Lac suget mitis geminis a matribus agnus. Agni duo, et Mater.</i>	<i>Jagne ponisceno i dvjehje majke posisat.</i> Dva Jaghnichja, i Mati.
II, 9	<i>Bogljeje dobar ghlas, neghli flatan pas. Bona existimatio zona aurea praestantior: Mercurius, et Fratres duo.</i>	<i>Bogljeje dobar ghlas, neghli flatan pás.</i> Merkurio, i dva brata.
II, 10	<i>Doghjosce divgli, ifjerasce pitome. Externi domesticos pepulere. Canes domestici, et externi.</i>	<i>Doghjosce divgli, ifjerasce pitome.</i> Psi domachi, i inostrani.
II, 11	<i>Tjerajuchi lisizu, nastupioje na Vuka. Vulpem insequendo, in Lupum incidit. Homo Vulpem insequens.</i>	<i>Tjerajuchi lisizu, nastupioje na Vuka.</i> Cjovjek, ki tjera Lisizu.
II, 12	<i>Iffjela Kogna trava. Herba peredit equum. Venditor Equi.</i>	<i>Iffjela Kogna trava.</i> Prodavalaz kogna.
II, 13	<i>Tko nossi, ne prossi. Qui fert, non petit. Cicada, et Formica.</i>	<i>Tko nosi, ne prosi.</i> Krjes, i Mrav.
II, 14	<i>Neulomi nosc u kudi. Ad manubrium ne abrumpas cultrum. Culter ad manubrium ruptus.</i>	<i>Neulomi nofc ù kudi.</i> Nofc ulomjen ù kudi.
II, 15	<i>Kako ko nikne, tako i bikne. Ut quis nascitur, ita et adsuescit. Violae duae.</i>	<i>Kako tko nikne, tako i obikne.</i> Gljubize dvje.
II, 16	<i>Davat rukami, a skogiavat noghami. Dare manibus, exigere pedibus. Creditor, et Debitor.</i>	<i>Davat rukami, a skogjavat nogami.</i> faimalaz, i Dušcnik.
II, 17	<i>Ni gorre posiezi, ni bef daerva doma doghi. Nec lucum recidito, nec sine lignis domum revertito. Rustici duo, et Silva.</i>	<i>Ni gore posjezi, ni bef darvâ doma doghi.</i> Dva Segljana, i Gaj.
II, 18	<i>Dobroje posvirrit, i fa pas fadjestit. Et calamos inflare bene est, et subdere zonae. Citharoedus.</i>	<i>Dobroje posvirrit, i fa pás fadjesti.</i> Sviralaz.

II, 19	<i>Plodnaje femglja, koju gospodar plesce. Id solum est fertile, quod dominus calcet. Duo praedia.</i>	<i>Plodnaje femglja, koju Gospodar plesce.</i> Dvje basctine.
II, 20	<i>Majka kchjerzu kara, a nevjesti prigovara. Mater dum filiam corrigit, nurum intendit. Socrus, et Nurus.</i>	_____
II, 21	<i>Tko hochje cjasno, nemosce lasno. Non est ejusdem et honeste, et facile agere. Caper, et Onager.</i>	<i>Tko hochje cjasno, nemoſce lasno.</i> Jaraz, i Oso divj.
II, 22	<i>Nje leſcechjegha svjeta. Ignaviae nusquam locus. Homo somnians.</i>	<i>Nie leſcechjega Svjeta.</i> Cjovjek Snjevalaz.
II, 23	<i>Nevoglja redom gre. Calamitas ordinatim procedit. Ranae ob siccitatem mortuae.</i>	<i>Nevoglja redom grè.</i> ſcjabe martve rad susce.
II, 24	<i>Ghladna macka misce lovj. Felis esuriens mures capit. Duo feles, et duo Rustici.</i>	<i>Ghladna macka misce lovj.</i> Dva Macka, i dva Segljanina.
II, 25	<i>Tko ceka, doceka. Qui sustinet, obtinet. Aries, Equus, Bos, et Asinus.</i>	<i>Tko ceka, i doceka.</i> Ovan, Kogn, Vò, i Tovar.
II, 26	<i>ſaluduje starra Volla ucit orat. Bovem senem frustra arare institues. Bos senior.</i>	<i>ſaluduje stara Vola ucit orat.</i> Vò star.
II, 27	<i>Kokosc pje, i na nebbo ghleda. Gallina bibit, et coelum suspicit. Graculus, et Gallina.</i>	<i>Kokosc pie, i na nebo ghleda.</i> Vran, i Kokosc.
II, 28	<i>Uf suho daervo i sirovo gorj. Ligna humida cum siccis simul ardent. Silva ardens, et Rubus.</i>	<i>Uf suho darvo i sirovo gorj.</i> Gaj, ki gorj, i Kupjena.
II, 29	<i>Tko ranno ustaje, vaf-danmu dobar nastaje. Surgenti diluculo totus dies feliciter labitur. Rusticus diluculo ad laborem pergens.</i>	<i>Tko rano uftaje, vas dan-mu dobar nastaje.</i> Segljanin, ki rano uftaje na radgnu.
II, 30	<i>ſla trava baerfo raste. Herba noxia cito crescit. Urtica, Carduus, et Palma.</i>	<i>ſla trava barfo raste.</i> Kopriva, Badegl, i Poma.
II, 31	<i>Medom-se, ne ostom muhe hittaju. Melle, non aceto muscae capiuntur. Mellis scutula, et Aceti lagena.</i>	<i>Medomse, ne ostom muhe hitaju.</i> Krinza meda, i osta bacviza.
II, 32	<i>Nechje ni pas gole kosti. Nudum os et canis despicit. Canis, et Avarus.</i>	<i>Nechje ni pas gole kosti.</i> Kucjak, i Lakomaz.

II, 33	<i>Iſkubi komaru noghu, zrijeva-musu nadvoru.</i> <i>Culici pedem erue, eviscerasti.</i> Culex, et Puer.	<i>Iſkubi komaru nogu, zrijevasumu na dvoru.</i> Komar, i Djete.
II, 34	<i>Od pitoma feglja taerbuh ne bolj.</i> <i>A sativo olere non laborat stomachus.</i> Capra imprudens in vescendo.	<i>Naulasc propusctana</i>
II, 35	<i>Tries iſ vedra nebba ne pada.</i> <i>Fulmen coelo sereno non cadit.</i> Quercus , et Aquila.	<i>Tries iſ vedra Neba nepada.</i> Hrast, i Oro.
II, 36	<i>Kogaje fmja upekla, boj-se i guscterize.</i> <i>A vipera admorsus et lacerum timet.</i> Asinus, et Lacertus.	<i>Kogaje Smia upekla, boise i guscterize.</i> Tovar, i Guscter.
II, 37	<i>Cemuje babbi faerzalo?</i> <i>Quid anui cum speculo?</i> Anus, et Speculum.	<i>Cemuje babi farzalo?</i> Baba, i farzalo.
II, 38	<i>Nje plemena do slavna imena.</i> <i>Nulla generis nobilitas nominis claritatem</i> <i>adaequat.</i> Musca, et Apis.	<i>Nie plemena do slavna imena.</i> Muha, i Mrav.
II, 39	<i>Bogljeje doch kasno na goſbu, nec faran na</i> <i>kavghu.</i> <i>Praestat venire sero ad convivium, quam</i> <i>cito ad jurgium.</i> Canis discerptus a sociis.	<i>Bogljeje doch kasno na goſbu, negh</i> <i>faran na kavghu.</i> Pas raſdarpjen od drufieh.
II, 40	<i>Cjasna haglina sramote nepokriva.</i> <i>Honesta vestis non contegit infamiam.</i> Musca, et Apis.	<i>Cjasna haglina sramote nepokriva.</i> Muha, i Pcela.
III, 1	<i>Star vuk pasja maskara.</i> <i>Lupus senior a canibus irridetur.</i> Lupus senior, et Canes.	<i>Star Vuk, pasja maskara.</i> Vuk star, i Psi.
III, 2	<i>Potohoci ſcjabba noghu, i recce: podkuj i menne.</i> <i>Rana elato pede dixit: mihi quoque ferreas</i> <i>soleas inducito.</i> Rana, et Veterinarius.	<i>Potohoci ſcjabba nogu, i rece, podkuj i mene.</i> ſcjabba, i Podkoyalaz.
III, 3	<i>Kuchja na glasu, a macka ghladna.</i> <i>Domus dives fama, at in ea et felis esurit.</i> Rusticus, et Felis.	<i>Kuchja na ghlasu, a macka ghladna.</i> Macak, i Segljanin.
III, 4	<i>ſcednabihte priko vodde priveo.</i> <i>Te ſitibundum sicco ore per aquam</i> <i>traducere.</i> Nundinatores duo.	<i>ſcednabihte preko vode priveo.</i> Targovza dva.
III, 5	<i>Medvjedje reko: roditchje kruscke.</i> <i>Ursus dixit: pyra provenient.</i> Ursus, et Vulpes.	<i>Medvjedje reko, roditchje kruscke.</i> Medvjed, i Kuna.

III, 6	<i>Popaerscioje, nu nje poletio. Trepidavit alis, at non avolavit. Struthio, et Aquila.</i>	<i>Poparscjoje, nu nie poletio.</i> Pstrost, i Oro.
III, 7	<i>Njedne fime nje vuk ifio. Nullam hyemem Lupus voravit. Lupus in hyemem saeviens.</i>	<i>Njedne fime nie Vuk ifio.</i> Vuk gljuto rafluchjen suproch fimi.
III, 8	<i>floje upuchjen svaki poso, opravitegl ghdjeje Oso. Omne negotium ab Asino gestum improsperos successus habet. Asinus ad Lupos legatus.</i>	<i>floje upuchjen svaki poso, opravitegl ghdie Oso.</i> Oso poklisar ù Vukova.
III, 9	<i>Kad fovu Tovara na pir, illi trjebuje vodde, illi daerva. Cum ad nuptias vocant Asinum, vel aqua, vel ligna desiderantur. Asinus invitatus ad nuptias.</i>	<i>Kad fovu Tovara na pir, ili trebuje darvâ, ili vode.</i> Tovar fvan na pir.
III, 10	<i>Scto macka kotj, sve misce lovj. Quidquid felis parturit, mures capit. Felis, et Mus.</i>	<i>Scto macka koti, sve misce lovj.</i> Macka, i Misc.
III, 11	<i>Kako rillo, tako i dillo. Qualis ore, talis opere. Mustela alpina, et Sus.</i>	<i>Kako rilo, tako i dilo.</i> Lasiza alpinska, i Prasaz.
III, 12	<i>Vechjeje dana, negho kobasa. Plus dierum est, quam tomacularum. Homo gulosus.</i>	<i>Vechjeje dana nego kobasa.</i> Cjovjek profcdarlaz.
III, 13	<i>Dva ovna u istomu oborru stat nemoghu. In eadem caula duo arietes manere nequeunt. Duo arietes, et Armentarius.</i>	<i>Dva Ovna ù istomu Oboru stat nemogu.</i> Dva Ovna, i Ovcjar.
III, 14	<i>Lafc kratke noghe ima. Mendacio curti pedes. Vulpes, et Talpa.</i>	<i>Lafc kratke noghe ima.</i> Lisiza, i Kartiza.
III, 15	<i>Dobar fa drufieh, aerghjav fa sebe. Commodus aliis, sibi ipsi inutilis. Simius, et Asinus.</i>	<i>Dobar fa drufieh, arghjav fa sebe.</i> Moemun, i Tovar.
III, 16	<i>Jedna repa u sve ljeto, i ta zaervgliva. Repa unica integro in anno, eaque verminosa. Rapa unica.</i>	<i>Jedna repa ù sve ljeto, i tâ zarvgliva.</i> Repa jedina.
III, 17	<i>Nefna Tovar, sctoje petrussin. Non sapit Asino apium. Coquus, et Asinus.</i>	<i>Nefna Tovar sctoje Petrusin.</i> Kuhac, i Tovar.
III, 18	<i>Hajem fa to, koliko i pas fa petu noghu. Tam mihi id cordi, quam quintus pes Cani. Capra, et Canis.</i>	<i>Hajem fa to, koliko i pas fa petu nogu.</i> Kofa, i Kucjak.

III, 19	<i>Pomagham - ti spaerdat. Ad inepte loquendum me tibi adiutorem praebeo. Insipiens irrisus.</i>	<i>Pomaganti spardat. Lud cjoqvjek ù rugh stavgljen.</i>
III, 20	<i>Ujedajuli ove Ovze? Mordentne hae pecudes? Simulate simplex.</i>	<i>Ujedajuli ove Ovze? Vuhven, kise cini lud.</i>
III, 21	<i>Tovjerneriza najposledgni gradd. Herilis vini venditrix postrema grando. Herilis vini venditrix.</i>	<i>Tovjerneriza najposledgni gradd. Gospareva vina Prodalvaliza.</i>
III, 22	<i>Befocni svjet ufcivaju. Homines perfrecta fronte facile vivunt. Vespa, et Cochlea.</i>	<i>Befocni svjet ufcivaju. Osa, i Spufc.</i>
III, 23	<i>Sto nisctaa ubisce Tovarā. Centum leves sarcinae Asinum peremere. Asinus, et Agaso.</i>	<i>Stó nisctā ubisce Tovarā. Oso, i Oslar.</i>
III, 24	<i>Neda na grah. Ad cicer aditum non permittit. Rusticus pro cicere depugnans.</i>	<i>Neda na grah. Segljan, kise arve fa grah.</i>
III, 25	<i>Saviscgna prescja ne ulovi miscja. Felis nimium festinus murem non capit. Feles duo.</i>	<i>Saviscna prescja ne ulovi miscja. Macka dva.</i>
III, 26	<i>Ni moj lov, ni moj fez. Nec de venatu, nec de lepore cura est mihi. Canes duo, Asino judice.</i>	<i>Ni moj lov, ni moj fez. Dva kucka prid sudzem Tovarom.</i>
III, 27	<i>Odnjelabimu u kgljunu svraka bichje, a nebi ni Deva chjudinu. Ejus possessionem rostro Pica; at indolem malam neque Camelus ipse ferret. Male gloriosus.</i>	<i>Odnjelabimu ù kgljunu svraka bichje, a nebi ni Deva chjudinu. Ludi hvastalaz.</i>
III, 28	<i>Natovari, ter udari. Impone sarcinam, et tunde. Rusticus Asini magister.</i>	<i>Natovari, ter udari. Segljanin Tovarū mesctar.</i>
III, 29	<i>Cjemse Vuk usere, Ovza utece. Ovis viso Lupi stercore fugit. Ovis.</i>	<i>Cjemse vuk usere, ovza utece. Ovza.</i>
III, 30	<i>Cemubi aerpa scitta, kadse nebi jella? Cui bono triticeus acervus, si non comeditur? Rusticus hariolus.</i>	<i>Cemubi arpa scita, kadse nebi jela? Segljanin gatalaz.</i>
III, 31	<i>Cemuje svjehja, kad nje occi? Quid caeco cum lucerna? Alauda excaecata.</i>	<i>Cemuje svjehja, kad nie oci? Kukugljjava osljepgljena.</i>
III, 32	<i>Akoti nje dosta, ni morre slano. Nisi haec tibi sufficere dicas, nec mare salsum esse dixeris. Nutrix, et Puer.</i>	<i>Akoti nie dosta, ni more slano. Baba, i Djete.</i>

<i>Adagia Illyricae linguae fabulis explicata</i> (prema prijepisu Rafe Radelje, KMB 179)	<i>Prorecja jeŝika slovinskoga priczam istomaccena</i> (prema prijepisu Rafe Radelje, KMB 179)
<p><i>Carmen Prodromum ad benevolum Lectorem</i></p> <p><i>Ad difficilem Lectorem</i></p>	
<p><i>Liber Primus Fabulae Morales</i></p> <p><i>Ad Clarissimum Virum Laurentium Pignottium</i></p>	<p><i>Kgnighe Parve Pricize Djelo ispravne</i></p>
<p>I, 1</p> <p><i>Dobar Nakovan neboijse Mâglja. Valida Incus Malleum non timet. Incus, et Malleus.</i></p>	<p><i>Dobar Nakovan neboise Bata.</i></p> <p>Nakovan, i Bat.</p>
<p>I, 2</p> <p><i>I na Taernu zvjet raste. Et in Vepre Flos enascitur. Vepris, et aliae Arbores.</i></p>	<p><i>I na Taernu zvjet raste.</i></p> <p>Taern, i Dubovi.</p>
<p>I, 3</p> <p><i>Ko vjescto nosi, lakscje nosi. Sarcina sentitur levior portantibus apte. Bajuli Duo.</i></p>	<p><i>Ko vjescto nosi, lakscje nosi.</i></p> <p>Bastaha Dva.</p>
<p>I, 4</p> <p><i>Dub kriv neupravi. Arbor torta nunquam fit recta. Agricola, et Pueri.</i></p>	<p><i>Dub kriv neupravi.</i></p> <p>Segljanin, i Djeza.</p>
<p>I, 5</p> <p><i>Nepomnoj Rabi Macka ugrabi. Indiligenti Famulae Feles rapit. Ancilla, et Feles.</i></p>	<p><i>Nepomnoj Rabi Macka ugrabi.</i></p> <p>Sluscbeniza, i Macka.</p>
<p>I, 6</p> <p><i>Strascise dachjemu femglje nestat. Terram defuturam sibi timet. Bufo, et Formica.</i></p>	<p><i>Strascise dachjemu femglje nestat.</i></p> <p>Scjaba Krastava, i Mrav.</p>
<p>I, 7</p> <p><i>Jest i od Deve vechj Slon. Et Camelo major est Elephas. Camelus.</i></p>	<p><i>Jest i od Deve vechj Slon.</i></p> <p>Deva.</p>
<p>I, 8</p> <p><i>Gdijemie glava, tumije i hrana. Ubi sapio, ibi et nutrior: Homo industrius.</i></p>	<p><i>Gdijemie glava, tumije i hrana.</i></p> <p>Rabotnik umotvoran.</p>
<p>I, 9</p> <p><i>I moje orufcje bode. Et meum telum pungit. Ericius, et Scorpius.</i></p>	<p><i>I moje orufcje bode.</i></p> <p>Jefc, i Sckarpium.</p>
<p>I, 10</p> <p><i>Nije Laghi mjesta meghju Korabgljam. Non est locus Phafelo inter Naves. Naves Duae, et Phafelus.</i></p>	<p><i>Nije Laghi mjesta meghju Korabgljam.</i></p> <p>Korabglje Dvie, i Laghja.</p>
<p>I, 11</p> <p><i>Tko pije vino u dûgh, dvakratse opije. Qui dilata solutione vinum bibit, bis se inebriat. Potores Duo.</i></p>	<p><i>Tko pije vino u dûgh, dvakratse opije.</i></p> <p>Pivatora Dva.</p>

I, 12	<i>Patkije milla voda. Humida quae sunt, Anas diligit. Gallina, et Anaticulae.</i>	<i>Patkije milla voda.</i> Kokosc, i Patcij Piplichi.
I, 13	<i>Û Kovacja zaerne Ruke, bjela pogaccia. Faber ferrarius nigris manibus panem album lucratur. Pater Filiam depondens.</i>	<i>Û Kovacja zaerne Ruke, bjela pogaccia.</i> Otaz, kije kchjer vjerrio.
I, 14	<i>I malahnjem ufčjem favefcesc Tovara. Et tenui funiculo liges Afellum. Canis, et Afinus.</i>	<i>I malahnjem ufčjem favefcesc Tovara.</i> Kucjak, i Tovar.
I, 15	<i>Ne proljevaj vodu koju imasc, prie neghse drughè dobavisc. Aquam, quam habes ne effunde priusquam aliam compares. Nautae in tempestate.</i>	<i>Ne proljevaj vodu koju imasc, prie neghse drughè dobavisc.</i> Pomorzi flom godinom faskoceni.
I, 16	<i>Kadsu mjescnize napuhane, pocnu svirit. Cum utriculus est plenus vento, tunc prodit sonitus. Cantor cum Tibiis.</i>	<i>Kadsu mjescnize napuhane, pocnu svirit.</i> Sviralaz s' Diplima.
I, 17	<i>Teghachje Miscja nà svarhu Macka radovat. Hoc Mure demum potietur Feles. Passeres solitarii, et Mus.</i>	<i>Teghachje Miscja nà svarhu Macka radovat.</i> Modrokosi, i Misc.
I, 18	<i>Rafdartina idè nà vechje. Scissura in veste semper adaugescit. Propola, et quidam.</i>	<i>Rafdartina idè nà vechje.</i> Priprodavalaz, i gnjeki.
I, 19	<i>Mlinar ò vodi. Cura Molitoris est aqua. Molitor.</i>	<i>Mlinar ò vodi.</i> Mlinar.
I, 20	<i>Prie Lova ne spravgljaj Rasgna. Ante praedam ne veru appares. Venator.</i>	<i>Prie Lova ne spravgljaj Rasgna.</i> Lovaz.
I, 21	<i>Prichjesc Lafcza, nego Hromza dostighnut. Prius Mendacem, quam Claudum assequeris. Homo Crumenâ amissâ.</i>	<i>Prichjesc Lafcza, nego Hromza dostighnut.</i> Cjovjek, kie ifgubio Tobolaz.
I, 22	<i>Blago proghje, pamet doghje. Opibus dilapsis accessit solertia. Erinaceus, et Sus.</i>	<i>Blago proghje, pamet doghje.</i> Prasaz, i Jefc.
I, 23	<i>Ne prima nà sarze. Animo non afficitur. Homo patiens.</i>	<i>Ne prima nà sarze.</i> Cjovjek ustarpgljen.
I, 24	<i>I dobar tragh ima svoj ifrod. Et in nobili genere degeneres reperies. Cervus, et Canis.</i>	<i>I dobar tragh ima svoj ifrod.</i> Gljegljen, i Kucjak.

I, 25	<i>fanoctizu ljeci, nè noghu navinutu. Reduiviam curat, non crus intortum loco. Chirurgus, et Aeger.</i>	<i>fanoctizu ljeci, nè noghu navinutu.</i> Ljekar, i Nemochnik.
I, 26	<i>I nà Kapglje napunnise Loqua. Et guttae Lacunam implent. Concha, et Guttae.</i>	<i>I nà Kapglje napunnise Loqua.</i> Scjupeiza, i Kapglje.
I, 27	<i>Stara Kolla ne skripte. Plaustrum vetus non stridet. Plaustrum, et Boves.</i>	<i>Stara Kolla ne skripte.</i> Kolla, i Volovi.
I, 28	<i>Metni dobro djello nif vodu, à trafciga nà Vrellu. Opus bonum in Flumen projice, et deinde ad caput quaerito. Homo beneficus, et Philosphus Christianus.</i>	<i>Metni dobro djello nif vodu, à trafciga nà Vrellu.</i> Cjovjek dobrocinaz, i Mudrofnanaz Karstjanin.
I, 29	<i>I ljepa Zrevglja nà svaerhu bude zrevgljetina. Et calceus pulcherrimus in obsoletum convertitur. Sutor, et Calceus.</i>	<i>I ljepa Zrevglja nà svaerhu bude zrevgljetina.</i> Zrevgljar, i Zrevglja.
I, 30	<i>Prase sitto vagljâ Koritto. Sus satur aquarium subvertit. Sus, et Simius.</i>	<i>Prase sitto vaglja Koritto.</i> Prasaz, i Moemun.
I, 31	<i>Kam if ruke, rjec if ustâ. Lapis ex manu, ex ore verbum. Patruus.</i>	<i>Kam if ruke, rjec if ustâ.</i> Striz, i Djeza Brattova.
I, 32	<i>Neraste sve kô Pecjurzi. Non omnia Fungorum more crescunt. Fungus, et Fraga.</i>	<i>Neraste sve kô Pecjurzi.</i> Pecjurak, i Jagode podfemgljuhe.
I, 33	<i>faliha fob Kognu naudi. Nimium pabulum et Equo nocet. Equus, et Afinus.</i>	<i>faliha fob Kognu naudi.</i> Kogn, i Tovar.
I, 34	<i>Kad' njesu Cegljad bjesna, nije Kucchja tjesna. Non est angusta Domus, in qua Familia vesana non est. Dives, et Homo frugi.</i>	<i>Kad' njesu Cegljad bjesna, nije Kucchja tjesna.</i> Bogataz, i Cjovjek ralfofcit.
I, 35	<i>Male Ptize malahna ghnjesda viju. Puffillae Aves puffillos nidos struunt. Carduelis, et Pavo.</i>	<i>Male Ptize malahna ghnjesda viju.</i> Staghlín, i Paun.
I, 36	<i>Pas sillom odsmuzan ne lovj. Canis vi adductus praedam non capit. Venator, et Canes.</i>	<i>Pas sillom odsmuzan ne lovj.</i> Lovaz, i Kucki.

I, 37	<i>Tmasta noch i vjesctā Brodara strasci. Nox obscura et callidum Navis Rectorem terret. Navarchus, et Mercator.</i>	<i>Tmasta noch i vjesctā Brodara strasci. Brodar, i Targovaz.</i>
I, 38	<i>Strah cjuva Vinograd. Timor Vineae Custos. Custodes Vineae Duo.</i>	<i>Strah cjuva Vinograd. Dva Pudara.</i>
I, 39	<i>Meghju pscenizom i kukogl raste. Una cum Triticum et Lolium crescit. Rusticus.</i>	<i>Meghju pscenizom i kukogl raste. Segljanin.</i>
I, 40	<i>I ossa letj na ljepe zvjetke. Ad puchriores Flosculos et Vespa volat. Puella, et Pastor.</i>	<i>I ossa letj na ljepe zvjetke. Dikliza, i Pastjer.</i>
I, 41	<i>Koliko dà nije ni Luka ijo, ni gnim 'vognò. Ac si non comedisset, nec oleret Allium. Herus, et Servi.</i>	<i>Koliko dà nije ni Luka ijo, ni gnim 'vognò. Gospar, i Slughe.</i>
I, 42	<i>Tusta Kokosc magnè jaja nosi. Gallina pinguior minus ovorum ponit. Gallinae plures.</i>	<i>Tusta Kokosc magnè jaja nosi. Kokosci raflike.</i>
I, 43	<i>Nechje vafda bit' ljetto. Non semper erit Aestas. Cypseli, et Anates.</i>	<i>Nechje vafda bit' ljetto. Ciope, i Utve.</i>
I, 44	<i>Macka, kojà lovi, samu sebe tovi. Feles, qui praedatur, ille et saginatur. Feles Duo.</i>	<i>Macka, kojà lovi, samu sebe tovi. Mácka Dva.</i>
I, 45	<i>Gdjete bolli? Gdjegod ti teghnesc. Ubi tibi dolet? Ubicumque ipse tetigeris. Lupus, et Vulpes.</i>	<i>Gdjete bolli? Gdjegod ti teghnesc. Vuk, i Kuna.</i>
I, 46	<i>Mjerrise tvoijem laktom. Tuo te pede metire. Pater, et Filius.</i>	<i>Mjerrise tvoijem laktom. Otaz, i Sin.</i>
I, 47	<i>Kad Vò sopisce, rallose rafmechje. Bove mortuo Aratrum solvitur. Afellus, et Dominus.</i>	<i>Kad Vò sopisce, rallose rafmechje. Tovar, i Gospar.</i>
I, 48	<i>Ko svoj posò cini, ruke ne meglja. Qui suum tractat negotium, manus non foedat. Filiola nobilis, et Rusticus solers.</i>	<i>Ko svoj posò cini, ruke ne meglja. Kchi Vladiciza, i Segljanin Nastojnik.</i>
I, 49	<i>faimoza mùk iscteti i dobra Dufcnika. Debitorem bonum suo creditor silentio malum facit. Debitor, et Creditor.</i>	<i>faimoza mùk iscteti i dobra Dufcnika. Dufcnik, i faimalaz.</i>
I, 50	<i>Tko fcederè odvisce, barfo sopisce. Qui cibus plus aequo se ingurgitat, brevi interibit. Aefopus de Helluone.</i>	<i>Tko fcederè odvisce, barfo sopisce. Efop varhu fcederaoza.</i>

	<i>Liber secundus Fabulae Politicae</i>	<i>Kgnighe Drughe Pricize Gradouredne</i>
	<i>Ad Clarissimum Virum Ioannem Mullerum</i>	
II, 1	<i>Nesta Matti Pceliza, propadosce Djeciza. Matre Ape sublata Examen perit. Apum Calamitas.</i>	<i>Nesta Matti Pceliza, propadosce Djeciza. Pcelâ Nesrechja.</i>
II, 2	<i>Bogljaje Kuna, koja idè, negh Lav, koj spava. Vulpes obambulans Leone dormiente praestantior. Vulpes, et Leo.</i>	<i>Bogljaje Kuna, koja idè, negh Lav, koj spava. Kuna, i Lav.</i>
II, 3	<i>I Lovaz kadgod osta ulovjen. Et Praedator aliquando fit Praeda. Aquila, et Polypus.</i>	<i>I Lovaz kadgod osta ulovjen. Orrò, i Hobotniza.</i>
II, 4	<i>Tovar gladan neboise Sctapa. Afinus efuriens fustem non curat. Afinus, et Pueri.</i>	<i>Tovar gladan neboise Sctapa. Tovar, i Djeza.</i>
II, 5	<i>Lisizza dvakrat ne upadà. Vulpes in laqueum bis non incidit. Rustici duo de Vulpe.</i>	<i>Lisizza dvakrat ne upadà. Dva Segljanina ò Lisizzi.</i>
II, 6	<i>Jefgje odasvud osctar. Totus Erinaceus asper. Puer, et Erinaceus.</i>	<i>Jefgje odasvud osctar. Djete, i Jefg.</i>
II, 7	<i>Na Dub neplodan ne mechje-se Kamegne. In Arborem sterilem lapides non jaciuntur. Nux, et Platanus.</i>	<i>Na Dub neplodan ne mechje-se Kamegne. Orah, i Javor.</i>
II, 8	<i>Kô Pravi Svjet, krivieh leghja ostaje. Qui vult omnia ad normam reducere, ipse distortis remanet humeris. Corrector verberatus.</i>	<i>Kô Pravi Svjet, krivieh leghja ostaje. Ipraviteglj iflupan.</i>
II, 9	<i>Star Pàs kad' laje, svjet daje. Canis senior cum latrat, admonet. Canes duo et Dominus.</i>	<i>Star Pàs kad' laje, svjet daje. Dva Kucka, i Gospar.</i>
II, 10	<i>Tefcko nogami pod mahnitom glavom. Vae pedibus sub insano capite! Lingua, et Pedes.</i>	<i>Tefcko nogami pod mahnitom glavom. Jefík, i Noghe.</i>
II, 11	<i>Cjuvaj mallo, veliko-se pò sebbi cjuva. Tuere parva, tuta per se grandia. Puer Latrunculus.</i>	<i>Cjuvaj mallo, veliko-se pò sebbi cjuva. Djete Lupecich.</i>
II, 12	<i>fmij Glavu, à ne Rêp. Caput Viperae, non Caudam. /contere Afinus, et Vipera.</i>	<i>fmij Glavu, à ne Rêp. Tovar, i fmija.</i>

II, 13	<i>Olli Lonaz k' Kamenu, olli Kam k' Lonzu, tescko Lonzu. Vel lapis ad Ollam, vel Olla ad Lapidem, male est Ollae. Figulus, et ejus Puer.</i>	<i>Olli Lonaz k' Kamenu, olli Kam k' Lonzu, tescko Lonzu. Loncjar, i gnegov Sin.</i>
II, 14	<i>Kud Veslo mlati, bjesci Riba. Aqua remo percussa fugat Pisces. Piscatores Duo.</i>	<i>Kud Veslo mlati, bjesci Riba. Ribara Dva.</i>
II, 15	<i>Û Gorri posjeccenoi nie Lupescja. In saltu recifo Latrones non degunt. Latrones e sylva profugii.</i>	<i>Û Gorri posjeccenoi nie Lupescja. Lupefci, ki bjescju if Gorrè.</i>
II, 16	<i>fa gristi guofdje, hochjese fubi od mafije. Chalybis dentes apte ferrum momordet. Serra, Lima, et Ferrum.</i>	<i>fa gristi guofdje, hochjese fubi od mafije. Pila, Tarliza, i Guofdje.</i>
II, 17	<i>Gdje smija glavu ulofci, tud sasviem prohodi. Serpens ubi infert caput, illac totus subit. Serpens, et Ericius.</i>	<i>Gdje smija glavu ulofci, tud sasviem prohodi. smija, i Jefc.</i>
II, 18	<i>Gdje vjetar ne slufgi, ufmi veslo. Utaris remo, cum Ventis non licet uti. Gubernator Navis ad Nautas.</i>	<i>Gdje vjetar ne slufgi, ufmi veslo. Voditegl od Plavi, i Drufcina.</i>
II, 19	<i>Kadse Pas bije, i Lav-se boij. Cane vapulante et Leo pertimescit. Leo, et Equus.</i>	<i>Kad se Pas bije, i Lav-se boij. Lav, i Kogn.</i>
II, 20	<i>Golase Macja hità. Nudum gladium arripit. Homo desperanter agens.</i>	<i>Golase Macja hità. Cjovjek bef uffagna.</i>
II, 21	<i>Kad Vuk Vuka pocne jesti, sva Gora gladuje. Cum Lupo Lupus vesci incipit, omnis sylva fame laborat. Lupi, et Alia Animalia.</i>	<i>Kad Vuk Vuka pocne jesti, sva Gora gladuje. Vukove, i drughe scivine.</i>
II, 22	<i>Kovacka rabota nije bef buke. Opus fabrile non est absque strepitu. Faber ferrarius.</i>	<i>Kovacka rabota nije bef buke. Kovac.</i>
II, 23	<i>Metni Psu, dà ne laje. Escam projice, ne latret, Cani. Maledicus, et Quidam.</i>	<i>Metni Psu, dà ne laje. florek, i Gneki.</i>
II, 24	<i>Tescko Miscju, koi nefna, negh'jà jednu scjortu. Vae Muri unicum Cavum habenti. Mures, et Felis.</i>	<i>Tescko Miscju, koi nefna, negh'jà jednu scjortu. Misci, i Macka.</i>
II, 25	<i>Û vodi famuchjenoj bogli Lov. In aqua turbata praeda ditior. Sepia, et alii Pisces.</i>	<i>Û vodi famuchjenoj bogli Lov. Sipa, i drughè Ribe.</i>

II, 26	<i>Blagom rjeci ifvuchjesc fmiju ifpod Kamena. Viperam sub saxo abditam leni evocabis eloquio. Vipera, et Vulpes.</i>	<i>Blagom rjeci ifvuchjesc fmiju ifpod Kamena. fmija, i Kuna.</i>
II, 27	<i>Guofdje goruchje Kljesctima-se hittà. Ferrum ignitum forcipe capitur. Faber ferrarius, et Puer.</i>	<i>Guofdje goruchje Kljesctima-se hittà. Kovac, i Momce gnegovo.</i>
II, 28	<i>Pàs laje, Karvan prohodi. Canis latrat, Jumenta sarcinaria tranfeunt. Canis ad Camelos latrans.</i>	<i>Pàs laje, Karvan prohodi. </i>
II, 29	<i>Barfu Kognu sctochje ostrogh? Velox Equus calcaribus non indiget. Dominus, et Equus.</i>	<i>Barfu Kognu sctochje ostrogh? Gospar, i Kogn.</i>
II, 30	<i>Kupus-je dobar nemochnik. Brassica facile in pristinum statum restituitor. Brassica, et Malus Citrea.</i>	<i>Kupus-je dobar nemochnik. Kupus, i Cetrun.</i>
II, 31	<i>Jefc kadse fgharci, jacce boddè. Erinaceus contractus acrius pungit. Erinaceus, et Puer.</i>	<i>Jefc kadse fgharci, jacce boddè. Jefc, i Djete.</i>
II, 32	<i>Ptize-se Ptizam hittaju. Aves Avibus capiuntur. Auceps, et Adolescens.</i>	<i>Ptize-se Ptizam hittaju. Lovaz, i Mladich.</i>
II, 33	<i>Tkò kuhà nà scjummi, ufmardi Objed dimmom. Qui humidioribus virgultis escas coquit, fumo eas corrumpit. Herus, et Coquus.</i>	<i>Tkò kuhà nà scjummi, ufmardi Objed dimmom. Gospar, i Kuhac.</i>
II, 34	<i>Nè-gafi vodu, akojoj nefnasc dubinu. Ne tranfilias aquam, si altitudinem ignoras. Viatores duo.</i>	<i>Nè-gafi vodu, akojoj nefnasc dubinu. Putnikâ Dva.</i>
II, 35	<i>Tescko kad' i pò mallo pocnè opadat'. Malum, cum et minutatim deperire aliquid incipit. Lupi Duo.</i>	<i>Tescko kad' i pò mallo pocnè opadat'. Vuka Dva.</i>
II, 36	<i>Gundovagl stojj nà badeglju, i nè bodese. Scarabaeus in Carduo sedens non pungitur. Scarabaeus, et Vermiculus.</i>	<i>Gundovagl stojj nà badeglju, i nè bodese. Gundovagl, i Zarvich.</i>
II, 37	<i>Haertuje hittat, fezu bjescjat. Capere est Canis, fugere est Leporis. Columba, et Lepus.</i>	<i>Haertuje hittat, fezu bjescjat. Golubiza, i fez.</i>
II, 38	<i>Riba s' glave smardi. Piscis a capite putet. Piscator Piscem vendens.</i>	<i>Riba s' glave smardi. Ribar, kî prodava Ribu.</i>

II, 39	<i>Od vjescta Lovza strascise Lisizza. A callido Venatore Vulpes sibi timet. Vulpes, et Onager.</i>	<i>Od vjescta Lovza strascise Lisizza.</i> Lisiza, i Osò divgli.
II, 40	<i>Tkò cini Lonze, stavgljaim rucizu, kako on hochje. Qui Ollas facit, apponit ansam ad libitum suum. Figulus.</i>	<i>Tkò cini Lonze, stavgljaim rucizu, kako on hochje.</i> Loncjar.
II, 41	<i>Neimalla Baba bjesa, dobavila Prase. Anus curae expers Porcum sibi comparavit. Anus negotiofa.</i>	<i>Neimalla Baba bjesa, dobavila Prase.</i> Baba ù poslovagnu.
II, 42	<i>Svjechja nesvjjetli pod sobom. Lucerna sub se non effundit lumen. Lucerna ardens.</i>	<i>Svjechja nesvjjetli pod sobom.</i> Svjjetgnjak ki gori.
II, 43	<i>Dobro posò opravglja, ko nestavglja stoppe pò snjegu. Illi bene evenit negotium, qui in nive non relinquit vestigia. Vulpes deprehensa.</i>	<i>Dobro posò opravglja, ko nestavglja stoppe pò snjegu.</i> Kuna faskocena.
II, 44	<i>Kadijh vechje dobro uprù, Bardo-chje oborrit. Plures valide obnixi, Montem dejicient. Mons ruinam metuens.</i>	<i>Kadijh vechje dobro uprù, Bardo-chje oborrit.</i> Bardo kese sebi strasci.
II, 45	<i>Û velikiem vodam velike Ribe. In magnis aquis magni Pisces. Piscatores Duo.</i>	<i>Û velikiem vodam velike Ribe.</i> Ribara Dva.
II, 46	<i>Osctri fubi faklasce Vuka. Acuti Dentes Lupum peremerunt. Lupus, et Afinus.</i>	<i>Osctri fubi faklasce Vuka.</i> Vuk, i Tovar.
II, 47	<i>Novà Metla dobro metè. Novis Scopis bene verritur. Servus, et Herus.</i>	<i>Novà Metla dobro metè.</i> Sluga, i Gospar.
II, 48	<i>Prafnom fobnizom nè prihvati Kogna. Vacuo sacco Equum non recuperes. Equus fugiens.</i>	<i>Prafnom fobnizom nè prihvati Kogna.</i> Kogn, koi bjesci.
II, 49	<i>Tkò neumije pùt na Morre, nek' idè fa Rjekom. Qui viam ad mare nescit, fluvio utatur duce. Homo profugus.</i>	<i>Tkò neumije pùt na Morre, nek' idè fa Rjekom.</i> Cjovjek, kie utekò.
II, 50	<i>Sokò ne leti mesom, negh' perjem. Falconem pennae attollunt, non carnea molles. Aucupes Duo.</i>	<i>Sokò ne leti mesom, negh' perjem.</i> Lovza Dva.

II, 51	<i>Jefc-se Psa ne boij.</i> <i>Erinaceus non timet Canem.</i> Canis, et Erinaceus.	<i>Jefc-se Psa ne boij.</i> Kucjak, i Jefc.
II, 52	<i>Nà najtagnemu puknè konop.</i> <i>In tenuiore parte funis rumpitur.</i> Funis ruptus.	<i>Nà najtagnemu puknè konop.</i> Konop puknut.
II, 53	<i>Kad' Vrana odhranith, tadmi poccè vadit occi.</i> <i>Cum Corvum educavi, oculos mihi voluit effodere.</i> Corvus, et Puer.	<i>Kad' Vrana odhranith, tadmi poccè vadit occi.</i> Vran, i Djete.
II, 54	<i>Vechje srechje, negh' pameti.</i> <i>Plus fortunae, quam consilio debet.</i> Rana extra Stagnum.	<i>Vechje srechje, negh' pameti.</i> Scjaba ifvan Loque.
II, 55	<i>Vuk dlaku, chjud nighda.</i> <i>Lupus pilum, nunquam ingenium abjicit.</i> Taurus, et Pastor de Lupo.	<i>Vuk dlaku, chjud nighda.</i> Bik, i Pastjer varhu Vuka.
II, 56	<i>Nemoj svakomu ni dobar dan nafivat.</i> <i>Noli cuiilibet bonum diem precari.</i> Canis, et Asinus.	<i>Nemoj svakomu ni dobar dan nafivat.</i> Kucjak, i Tovar.
II, 57	<i>Nije svegh flo scto tiscti.</i> <i>Quod premit, non semper malum.</i> Vinum obturamenti impatiens.	<i>Nije svegh flo scto tiscti.</i> Vino Cepa netarpglivo.
II, 58	<i>Dvoiza parte Tovara.</i> <i>Duo Sarcinas imponunt Afino.</i> Afinus, et Canis.	<i>Dvoiza parte Tovara.</i> Tovar, i Kucjak.
II, 59	<i>Nije dobro svegh ni istinu govorit.</i> <i>Non semper, quae sunt vera, recte dixeris.</i> Leo, et Vulpes.	<i>Nije dobro svegh ni istinu govorit.</i> Lav, i Kuna.
II, 60	<i>Pàs, koi uijeda, dugo nè scive.</i> <i>Canis mordax non est longaevus.</i> Canis Mas, et Foemina.	<i>Pàs, koi uijeda, dugo nè scive.</i> Kucjak, i Kucka.
II, 61	<i>Kad' bude svak pomeo prid svojom</i> <i>Kuchjom, vasje Grad cis.</i> <i>Quisque ante domum suam everrito, tota</i> <i>Urbs munda erit.</i> Civitas brevi emundata.	<i>Kad' bude svak pomeo prid svojom</i> <i>Kuchjom, vasje Grad cis.</i> Grad ù barfo occistjen.
II, 62	<i>Lofa nechje Gospara visce sebe.</i> <i>Vitis haud ulli arbori subesse patitur.</i> Vitis, et Olea.	<i>Lofa nechje Gospara visce sebe.</i> Lofa, i Maslina.
II, 63	<i>Slaviz pjevà, kad' Gavran umukne.</i> <i>Luscinia canit, cum obticuit Corvus.</i> Luscinia, et Corvus.	<i>Slaviz pjevà, kad' Gavran umukne.</i> Slaviz, i Gavran.
III	<i>Liber Tertius</i> <i>Fabulae Oeconomicae</i>	<i>Kgnighe Trechje</i> <i>Pricize Kuchnouredne.</i>

	<i>Ad Clarissimum Virum Melchiorum Cefarottium</i>	
III, 1	<i>Cesta-su jutra, i veccera. Crebro diescit, ac vesperascit. Pater, et Filius.</i>	<i>Cesta-su jutra, i veccera.</i> Otaz, i Sinovi.
III, 2	<i>Ghdi Kofa dahnè, tù lofa sahne. Halitu Caprae Vitis arescit. Palmites Duo.</i>	<i>Ghdi Kofa dahnè, tù lofa sahne.</i> Mladike dvie.
III, 3	<i>Nefna Kogn fa rep, nego kad-ga ifgubi. De Cauda non cogitat Equus, nisi cum amiferit. Equus absque cauda.</i>	<i>Nefna Kogn fa rep, nego kad-ga ifgubi.</i> Kogn repa odsjeccena.
III, 4	<i>Josc Kofa nije okussila, à Kofle igrà pò Poglju. Capra nihil dum gustavit, et Haedus per Pratum saltitat. Haedus, et Pastor.</i>	<i>Josc Kofa nije okussila, à Kofle igrà pò Poglju.</i> Kofle, i Pastjer.
III, 5	<i>Naghgnila slamma Volu sdravu neudi. Stipula corrumpi incipiens Bovi sano non nocet. Bos, et Rusticus.</i>	<i>Naghgnila slamma Volu sdravu neudi.</i> Vò, i Segljanin.
III, 6	<i>Kogaje strah od Vrabazà, nek'ne sije proso. Qui Passeres timet, Milium ne serito. Homo timidus.</i>	<i>Kogaje strah od Vrabazà, nek'ne sije proso.</i> Cjovjek Strasciv.
III, 7	<i>Pàs lovi, nè Sctene. Canis, non Catulus venatur. Canis, et Catulus.</i>	<i>Pàs lovi, nè Sctene.</i> Pàs, i Kuccich.
III, 8	<i>Tobolaz Prossjacki nighda pun. Mendici Crumena nunquam plena. Dialogus inter Crumenam Mendici, et Hominem quemdam.</i>	<i>Tobolaz Prossjacki nighda pun.</i> Tobolaz Prossjacki, i Cjovjek njeki govore.
III, 9	<i>Blago Kovacevo ù ughgljevju. Fabri ferrarii Opes in Carbone. Faber, et Carbonarius.</i>	<i>Blago Kovacevo ù ughgljevju.</i> Kovac, i Ughgljeviari.
III, 10	<i>favjevaj s» Vukovima ù potrebi. Uhula cum Lupis, cum ululare expedit. Vulpes, et Lupi.</i>	<i>favjevaj s» Vukovima ù potrebi.</i> Kuna, i Vukovi.
III, 11	<i>Vrjefc-se vesseli, kad'-se ozjepu fagranzi. Stolonibus amputatis surculi gestiunt. Agricolae Puer stolonem recidens.</i>	<i>Vrjefc-se vesseli, kad'-se ozjepu fagranzi.</i> Sin Segljanina, kî difce fagranke.
III, 12	<i>Scto davasc Prazu, nachjesc ù gnemu. Quod das Porco, in illo invenies. Sus adipatus.</i>	<i>Scto davasc Prazu, nachjesc ù gnemu.</i> Prasaz ufciren.

III, 13	<i>Bogljjesu ceste rosize, negh' plassi dafcdi. Tenuis pluviae, dum sint frequentes, magnis utiliores imbris.</i> Rustici Duo, et Jupiter.	<i>Bogljjesu ceste rosize, negh' plassi dafcdi.</i> Dva Segljanina, i Jove.
III, 14	<i>Od Junza cinise Vò. Ex Vitulo Bos. Vacca, Afina, earumque Pulli.</i>	<i>Od Junza cinise Vò.</i> Krava, Tovariza, i gnihova Djeza.
III, 15	<i>Tko staro karpj, i novo oblacj. Qui veteres vestes resarcit, et novas induit. Puella, et ejus Sociae.</i>	<i>Tko staro karpj, i novo oblacj.</i> Dikliza, i gne Drugarize.
III, 16	<i>Gdije vele Vukovà, trjeba daje vele i Psetà. Ad Lupos multos et Canes multi. Pastores in consilio.</i>	<i>Gdije vele Vukovà, trjeba daje vele i Psetà.</i> Pastjeri ù fborru.
III, 17	<i>Dobar Mesctar mallo okrajaka cini. Peritus Artifex pauca fit resegmna. Sutor, et quidam.</i>	<i>Dobar Mesctar mallo okrajaka cini.</i> Zrevgljar, i njeki.
III, 18	<i>Tko muše odvisce, Kaervi umufe. Mulgens plus justo educit sanguinem. Pastor Caprimulgus.</i>	<i>Tko muše odvisce, Kaervi umufe.</i> Pastjer, koj muše.
III, 19	<i>Steri noghe, koliko bjeglja imasc. Quantum habes straguli, tantum pedes extende. Duo una cubantes.</i>	<i>Steri noghe, koliko bjeglja imasc.</i> Dva, kí lešgje fajedno.
III, 20	<i>Odaglje od vode, odaglje od Gospode. Procul a Fluminibus, procul a Magnatibus. Aedificator imprudens.</i>	<i>Odaglje od vode, odaglje od Gospode.</i> Graditegl bef pameti.
III, 21	<i>Cjovjek sit cini, malahne falogaje. Homo jam satur reliquos delibat cibos. Convivae Duo.</i>	<i>Cjovjek sit cini, malahne falogaje.</i> Gosta Dva.
III, 22	<i>Uklagnaj-se od Kogna, komu njesi vjesc. Ad Equum tibi ignotum ne accedito. Equus calce feriens.</i>	<i>Uklagnaj-se od Kogna, komu njesi vjesc.</i> Kogn, koj nogòm udara.
III, 23	<i>If arghjava hreka kadgod dobre zjepotine. E malo trunco interdum bona frustra educuntur. Artifex industrius.</i>	<i>If arghjava hreka kadgod dobre zjepotine.</i> Rabotnik umjetan.
III, 24	<i>Cjoban ò Vuku, à Vuk od Ovzam. Pastor de Lupo, Lupus de Ovibus (cogitat). Pastor, et Lupus.</i>	<i>Cjoban ò Vuku, à Vuk od Ovzam.</i> Pastjer, i Vuk.
III, 25	<i>Scto ù svoje doba posiesc, roditchje. Suo quod severis tempore, fructum faciet. Temporis ratio in omnibus habenda.</i>	<i>Scto ù svoje doba posiesc, roditchje.</i> Rallogh od vremena, ù svemse imà darfcjat.
III, 26	<i>Nije svaka dobit dobra. Non omne emolumentum est utile. Muliercula purgatrix.</i>	<i>Nije svaka dobit dobra.</i> šceniza, kâ perè hagline.

III, 27	<i>Dagnsku rabotu Veccer kafge. Opus diurnum Vesper indicat. Mater, et Filiola.</i>	<i>Dagnsku rabotu Veccer kafge.</i> Matti, i Kchi mala.
III, 28	<i>Osmudioje svoju Prasizu. Suam Scrofam ustulavit. Rustici tres.</i>	<i>Osmudioje svoju Prasizu.</i> Segljanina tri.
III, 29	<i>Tughja ruka dobro svrabi ne-cjescje. Aliena manus non bene scabiem perfricat. Dominus, et Servus.</i>	<i>Tughja ruka dobro svrabi ne-cjescje.</i> Gospar, i Sluga.
III, 30	<i>Oslu od opchine Vuk ugrabi. Afinus Communitatis a Lupo despoliatur. Afini duo, Vilicus, et Lupus.</i>	<i>Oslu od opchine Vuk ugrabi.</i> Dva Tovara, Segljan, i Vuk.
III, 31	<i>Trava bef fcilâ barfo usahnè. Herba radice carens, cito exarescit. Germen in exortu mortuum.</i>	<i>Trava bef fcilâ barfo usahnè.</i> Travizza isctom nikla, i dospjella.
III, 32	<i>Kudà ighla, tudà i nitka. Quà acus, illac et filum. Puellae textrices.</i>	<i>Kudà ighla, tudà i nitka.</i> Diklize kojè vefu.
III, 33	<i>Ko dimma ne taerpj, oghagn-ga nè grije. Impatiens fumi ab igne non calefit. Viatores Duo.</i>	<i>Ko dimma ne taerpj, oghagn-ga nè grije.</i> Putnika Dva.
III, 34	<i>Od dobra Darva usjeccen. E bono ligno exsectus. Remus integer et marcidi.</i>	<i>Od dobra Darva usjeccen.</i> Veslo zjelo, i ifobani.
III, 35	<i>Dobar kogn sebbi fob primice. Bonus Equus sibi ipsi uberius pabulum comparat. Equi Duo.</i>	<i>Dobar kogn sebbi fob primice.</i> Kogna Dva.
III, 36	<i>Dokle Baba doijla, dotle Baba broila. Dum Nutrix lactavit, Nutrix numeravit (pecuniam). Nutrix.</i>	<i>Dokle Baba doijla, dotle Baba broila.</i> Baba.
III, 37	<i>Suhøj femgli i slana voda dobraje. Et salsa aqua sitienti prodest solo. Rusticus in siccitate.</i>	<i>Suhøj femgli i slana voda dobraje.</i> Segljanin ù susci.
III, 38	<i>Osò priparchjen datti i hochje nosit, noghe-mu ne dadu. Afinus justo majori sarcina pressus, licet ipse velit, pedes recusant ferre. Rusticus, et Afinus.</i>	<i>Osò priparchjen datti i hochje nosit, noghe-mu ne dadu.</i> Segljanin, i Tovar.
III, 39	<i>Sjedba râna, à rjesf posni Kosc, i Bacvu napunni. Satio maturior, putatio serior Canistrum et Dolium replent. Campus, Vinea, et Rusticus.</i>	<i>Sjedba râna, à rjesf posni Kosc, i Bacvu napunni.</i> Pogljje, Vinograd, i Segljanin.

III, 40	<i>Nosg-se nosgem osctrij.</i> <i>Cultrum cultro acuitur.</i> Quommodo conciliatur benevolentia.	<i>Nosg-se nosgem osctrij.</i> Nà koise nacin stjeccè dobrohochjenstvo.
III, 41	<i>Nekaje lacna Djevojka, à daje cista;</i> <i>neka je golo momce, à daje sitto.</i> <i>Famem toleret Puella dum munda, Nudus</i> <i>esto Puer, modò satur.</i> Sapientis dictum.	<i>Nekaje lacna Djevojka, à daje cista;</i> <i>neka je golo momce, à daje sitto.</i> Rjec pametna Cjovjeka.
III, 42	<i>Ko nehrani Macku, hrani Misce.</i> <i>Qui Felem non alit, Mures alit.</i> Avarus.	<i>Ko nehrani Macku, hrani Misce.</i> Cjovjek lakom.
III, 43	<i>faluduje facina, kada nije nacina.</i> <i>Nil condimentum, modus si defit, valet.</i> Coquus imperitus.	<i>faluduje facina, kada nije nacina.</i> Kuhac neumjetan.
III, 44	<i>Dobar Rabotnik i s' gorriem orudjem dobro</i> <i>râdi.</i> <i>Bonus Artifex et pejori Instrumento rem</i> <i>strenue agit.</i> Sculptor ineptus.	<i>Dobar Rabotnik i s' gorriem orudjem dobro</i> <i>râdi.</i> Kiposjecnik nevagljaj.
III, 45	<i>Kad-je dobar temegl, i magni kam darfgi.</i> <i>Cum fundamentum est solidum, bene et</i> <i>minoribus lapidibus superstruitur.</i> Calx, et Lapides.	<i>Kad-je dobar temegl, i magni kam darfgi.</i> Klak, i Kamegne.
III, 46	<i>Svakà Ptizza Kgljunom-se svoijem nasitti.</i> <i>Omnis Avis rostro saturatur suo.</i> Passerculus, et Turdus.	<i>Svakà Ptizza Kgljunom-se svoijem nasitti.</i> Vrabaz, i Drofd.
III, 47	<i>Umije iŝbit dinar iŝ Kamena.</i> <i>Novit e lapide pecuniam eruere.</i> Homo industrius.	<i>Umije iŝbit dinar iŝ Kamena.</i> Cjovjek umjeteon.
III, 48	<i>I voda zube ima.</i> <i>Et aqua dentes habet.</i> Foeminae Duae.	<i>I voda zube ima.</i> ŝcene Dvije.
	<i>Liber Quartus</i> <i>Fabulae Ludricae</i>	<i>Kgnighe Cetvarte</i> <i>Pricize Tamascene</i>
	<i>Ad Clarissimum Virum Jacobum</i> <i>Morellum</i>	
IV, 1	<i>Ja predem svilu, recce Deva.</i> <i>Vellera serica ego neo, ait Camelus.</i> Camelus, et alia Quadrupedia.	<i>Ja predem svilu, recce Deva.</i> Deva, i drughe ŝcivine.
IV, 2	<i>Ludu ne trebuje privefat Svonze.</i> <i>Stulto non opus est appendere</i> <i>tintinnabulum.</i> Pater, et Filii.	<i>Ludu ne trebuje privefat Svonze.</i> Otaz, i Sinovi.

IV, 3	<i>Krivo sjeddimo, a pravvo sudimo. Prave sedeamus, dum recte judicemus. Cliens, et Patronus.</i>	<i>Krivo sjeddimo, a pravvo sudimo.</i> Bragnenik, i Paraz.
IV, 4	<i>Ko imà u scjazzi, ima i u plazzi. Habenti facile creditur pecunia. Creditor difficilis.</i>	<i>Ko imà u scjazzi, ima i u plazzi.</i> Njeki, kî mucno faimava.
IV, 5	<i>Kose prie rodi, priemuse drobj. Qui primus nascitur, prius pascitur. Gallina, et Pulli.</i>	<i>Kose prie rodi, priemuse drobj.</i> Kokosc, i Piplichi.
IV, 6	<i>Vrannuje najljepsci svoj ptich. Corvo suus pullus pulcherrimus. Volucres quaedam, et Corvus.</i>	<i>Vrannuje najljepsci svoj ptich.</i> Njeke Ptizze, i Vran.
IV, 7	<i>Sctochje Prazu gharbjesci? Quid Porco crepitacula? Clientes Duo et Patronus.</i>	<i>Sctochje Prazu gharbjesci?</i> Dva Bragnenika, i Paraz.
IV, 8	<i>Oslovaz da imà flatan pokrovaz, sveghje Oslovaz. Afinus vel aureum tegumentum habens, semper est Afinus. Afinus Epiphiis tectus.</i>	<i>Oslovaz da imà flatan pokrovaz, sveghje Oslovaz.</i> Tovar svittam pokriven.
IV, 9	<i>Volu rofi njesu bremme. Bovi cornua non sunt oneris. Bos, et Afinus.</i>	<i>Volu rofi njesu bremme.</i> Vô i Tovar.
IV, 10	<i>Dva ne igraju fajedno pò istomu Konopu. Duo funambuli per eumdem funem non currunt simul. Funambuli, et Rustici.</i>	<i>Dva ne igraju fajedno pò istomu Konopu.</i> Dva Igroza nà Konopu, i Segljani.
IV, 11	<i>Scto ne parlj, nije oghagn. Quod non adurit, ignis non est. Cicindela, Papilio, Formica, et Locusta.</i>	<i>Scto ne parlj, nije oghagn.</i> Svjetnjak, Ljepir, Mrav, i Prugh.
IV, 12	<i>Kad jedan Pàs laje, laju svi. Latrante uno omnes allatrant Canes. Canis, et Afinus.</i>	<i>Kad jedan Pàs laje, laju svi.</i> Kucjak, i Tovar.
IV, 13	<i>Kolâ, ako njesu namašana, neidù barfo. Ni axis Rotae unctus est, Currus lente progreditur. Essedarius, et quidam.</i>	<i>Kolâ, ako njesu namašana, neidù barfo.</i> Kolovofaz, i njeki.
IV, 14	<i>I if malahna Suda velika bukka. Et e parvo Instrumento ingens strepitus. Tympanum, et Animalia.</i>	<i>I if malahna Suda velika bukka.</i> Bubagn, i scivine.
IV, 15	<i>Kakva Ptizza, tako i ghnjesdo. Qualis Avis, talis nidus. Columba, et Merula.</i>	<i>Kakva Ptizza, tako i ghnjesdo.</i> Golubiza, i Kôs.

IV, 16	<i>Prosuglja ruga-se Lopifci. Sartago Ollam irridet. Sartago, et Olla.</i>	<i>Prosuglja ruga-se Lopifci.</i> Prosuglja, i Lopifcija.
IV, 17	<i>Dinari ne mucju, negh' bucju. Non silet, sed personat pecunia. Homo ditissimus.</i>	<i>Dinari ne mucju, negh' bucju.</i> Cjovjek pribogat.
IV, 18	<i>Prie-se rasbije sdrava Lopifcja, negh' okarpgljena. Prius integra, quam reconcinnata Olla rumpitur. Muliercula.</i>	<i>Prie-se rasbije sdrava Lopifcja, negh' okarpgljena.</i> ŕceniza.
IV, 19	<i>Gospareva Mafgha nemosce sopissat. Domini Mula interire nequit. Dominus, et Rusticus.</i>	<i>Gospareva Mafgha nemosce sopissat.</i> Goŕpar, i Rataj.
IV, 20	<i>Sez-se rafaerdio nà Baerdo; a Baerdo fa Seza i nefna. Lepus monti irascitur, mons vero nec novit Leporem. Lepus, et Taurus.</i>	<i>Sez-se rafaerdio nà Baerdo; a Baerdo fa Seza i nefna.</i> Sez, i Bik.
IV, 21	<i>Strah Kascju hladi. Timor polentam refrigerat. Convivae.</i>	<i>Strah Kascju hladi.</i> Gosti.
IV, 22	<i>Pò uscima pofnase Tovar. Ex auribus cognoscitur Afinus. Afinus, et Vulpes.</i>	<i>Pò uscima pofnase Tovar.</i> Tovar, i Kuna.
IV, 23	<i>If pod mukla i dva Vuka. Sub quieta specie duo Lupi latent. Vulpes, Oves, et Pastor.</i>	<i>If pod mukla i dva Vuka.</i> Kuna, Ovze, i Pastjer.
IV, 24	<i>Gladnu jutroje podne. Famelico mane est meridies. Rustici agrum colentes.</i>	<i>Gladnu jutroje podne.</i> Segljàni, koj kopaju ù Basctini.
IV, 25	<i>Ù Dvor kad-ti drago; if Dvora kad-te puscte. In Procerum Aedes, cum lubet; ex Aedibus cum dimitteris. Vir princeps, et quidam.</i>	<i>Ù Dvor kad-ti drago; if Dvora kad-te puscte.</i> Cjovjek moguch, i Njeki.
IV, 26	<i>Kakav Svirac, taki Skakac. Qualis Tibicen, talis Saltator. Simius, et Afinus.</i>	<i>Kakav Svirac, taki Skakac.</i> Moemun, i Tovar.
IV, 27	<i>Paun bef perja kriese. Pavo, dum est sine pennis, celatur. Pavo, et Columbae.</i>	<i>Paun bef perja kriese.</i> Paun, i Golubize.
IV, 28	<i>Bacva Bacvu prodava, Sestra Sestru udava. Dolium vendi aliud venditum, Soror nupta aliam nubere facit. Vir, et Uxor.</i>	<i>Bacva Bacvu prodava, Sestra Sestru udava.</i> Muŕc, i ŕcena.

IV, 29	<i>Prugh olli skace, olli stoi. Locusta vel saltat, vel quiescit. Locusta, et Lacertus.</i>	<i>Prugh olli skace, olli stoi. Prugh, i Guscter.</i>
IV, 30	<i>Mjescina napuhana. Uter inflatus. Uter, et Mures.</i>	<i>Mjescina napuhana. Mjeh, i Misci.</i>
IV, 31	<i>Safvo Goste, gostio sebbe. Alios invitavit, se ipsum curavit. Helluo, et Convivae.</i>	<i>Safvo Goste, gostio sebbe. fcederaz, i Gosti.</i>
IV, 32	<i>Nebise hrom nahodio, ni tepav nagovorio. Nulla claudo deambulatio, nulla balbo loquendi copia satis. Ambulationes Tres.</i>	<i>Nebise hrom nahodio, ni tepav nagovorio. Tri Druga ù Scetgni.</i>
IV, 33	<i>Rekoje Chjato: ti mene uccini Piffarom. Scriba dixit: Tu me fac tibicinem. Scriba et Vir Princeps.</i>	<i>Rekoje Chjato: ti mene uccini Piffarom. Chjato, i Poglaviza od Grada.</i>
IV, 34	<i>Trjes nepada if svakoga oblaka. Non ex omni nube fulmen decedit. Agricola, et ejus Puer.</i>	<i>Trjes nepada if svakoga oblaka. Segljanin, i gnegov Sin.</i>
IV, 35	<i>Macka sitta s' Miscjom-se igra. Felis satur cum Mure jocatur. Feles duo, et Mus.</i>	<i>Macka sitta s' Miscjom-se igra. Macke dvie, i Misc.</i>
IV, 36	<i>Poslie ratta hrabrenieh mnogo. Post bellum multi Strenui. Senior ad Juvenes gloriosos.</i>	<i>Poslie ratta hrabrenieh mnogo. Staraz Mladichjem hvastavim.</i>
IV, 37	<i>Brada nikla, uma neifnjela. Barba prodiit, sapientiam non extulit. Mater, et Filius.</i>	<i>Brada nikla, uma neifnjela. Matti, i Sin.</i>
IV, 38	<i>Macjak maukavaz nigda lovaz. Felis, qui ejulat, ad praedam ineptus. Feles Duo.</i>	<i>Macjak maukavaz nigda lovaz. Macka Dva.</i>
IV, 39	<i>Samom-se Svirokom Staddo nefgiri. Non pascit tantum fistula vana pecus. Pastor, et Oves.</i>	<i>Samom-se Svirokom Staddo nefgiri. Pastjer, i Ovze.</i>
IV, 40	<i>Delija mlad, star Prossjak. Qui in juventute machaerophorus, in senectute mendicus. Vir gloriosus.</i>	<i>Delija mlad, star Prossjak. Cjovjek hvastalaz.</i>
IV, 41	<i>Pasij hak morra nè-mùti. Halite Canino non turbatur Mare. Canis, et Equus.</i>	<i>Pasij hak morra nè-mùti. Pàs, i Kogn.</i>
IV, 42	<i>Mucnoje Briavza obriat. Difficile est barbam Tonsori abradere. Tonsores Duo.</i>	<i>Mucnoje Briavza obriat. Briavza Dva.</i>

IV, 43	<i>Nejma fa sebe, à obechjava drufijem. Ipse non habet, et promittit aliis. Boves, et Agricola.</i>	<i>Nejma fa sebe, à obechjava drufijem.</i> Volovi, i Segljanin.
IV, 44	<i>Mille smokve, mille mjedi. Suaves ficus, suaves nummi. Avarus, et Puella.</i>	<i>Mille smokve, mille mjedi.</i> Lakomaz, i Dikliza.
IV, 45	<i>Sastucci stvari, vidjetchjesc raflikost. Res proxime pone, discrimen videbis. Pictor malus.</i>	<i>Sastucci stvari, vidjetchjesc raflikost.</i> Ispisalaz malvrjedan.
IV, 46	<i>Strascivu Targovzu mallo ù Tobozu. Mercator timidus loculos non implet. Mercatores Duo.</i>	<i>Strascivu Targovzu mallo ù Tobozu.</i> Targovza Dva.
IV, 47	<i>Bef soli, bef hgljeba, hudaje besjeda. Ventre vacuo sermocinari molestum est. Agrestes pecore spoliati, et Importunus.</i>	<i>Bef soli, bef hgljeba, hudaje besjeda.</i> Segljani, kim staddo ugrabisce, i Cjovjek dosadgliv.
IV, 48	<i>Komugod olovo plutà, menni i plút tonnè. Alicui plumbum natat, mihi et suber mergitur: Naufragi Duo.</i>	<i>Komugod olovo plutà, menni i plút tonnè.</i> Dva Potopnjaka.
IV, 49	<i>Jednu misli pjaniza, drughù karcmariza. Mens alia ebriosae, alia oenopolae est. Mulier ebriosa.</i>	<i>Jednu misli pjaniza, drughù karcmariza.</i> šcena pjaniza.
IV, 50	<i>If velika oblaka malahan dasg. E magna nube tenuis pluvia. Nubes.</i>	<i>If velika oblaka malahan dasg.</i> Oblak.
IV, 51	<i>Jedna Ovza nejma dvie kofge. Ovis pelles non habet duas. Vir, et Uxor.</i>	<i>Jedna Ovza nejma dvie kofge.</i> Musc, i šcena.
IV, 52	<i>Ozat darovan slaghj Medda kupgljena. Acetum donatum empto melle dulcius. Potores Duo.</i>	<i>Ozat darovan slaghj Medda kupgljena.</i> Pivatora Dva.
IV, 53	<i>Ta rukaviza ne ide na tû ruku. Haec chirotheca isti manui non convenit. Vir liberalis.</i>	<i>Ta rukaviza ne ide na tû ruku.</i> Cjovjek blagodaran.
IV, 54	<i>Kupovat Macku ù Mjehu. Felem in Utre emere. Medicamentarius, et Puer.</i>	<i>Kupovat Macku ù Mjehu.</i> Spezier i gnegov Djetich.
IV, 55	<i>Proghje Bratte Mitre strah. Metus defuit, amice Demetri. Navigantes duo capti.</i>	<i>Proghje Bratte Mitre strah.</i> Pomorza dva uhiccjena.
IV, 56	<i>Lotraku cestoje gòdan dan. Ignavo saepe Ferae. Artifex ignavus.</i>	<i>Lotraku cestoje gòdan dan.</i> Rabotnik Lotrak.

IV, 57	<i>Oghagn pomaga kuhachja. Ignis adminiculum Coquo. Coquus, et Herus.</i>	<i>Oghagn pomaga kuhachja.</i> Kuhac, i Gospar.
IV, 58	<i>Kûpi ù fla Cjovjeka jaje, hmuccjavoje. Eme ovum ab Homine malo, zephyrium est. Dominus, et Serva.</i>	<i>Kûpi ù fla Cjovjeka jaje, hmuccjavoje.</i> Gofpar, i Raba.
IV, 59	<i>Kô nejma niscta, nejma ni straha. Re vacuus, metu vacuus. Ovis, Capra, et Rana.</i>	<i>Kô nejma niscta, nejma ni straha.</i> Ovza, Kofa, i fcejabba.
	<i>Liber Quintus Fabulae Variiae</i>	<i>Kghnighe Pête Pricize Raflike</i>
	<i>Ad Clarissimum Virum Thomam Watkinsium</i>	
V, 1	<i>Nije ni Sunze svakomu millo. Nec Sol omnibus placet. Diversi generis Animalia.</i>	<i>Nije ni Sunze svakomu millo.</i> fcivine varstâ raffizieh.
V, 2	<i>fla sjekira nigda ne poghine. Mala Securis nunquam perit. Lignarius.</i>	<i>fla sjekira nigda ne poghine.</i> Sjeccejalmaz od darvâ.
V, 3	<i>Velik trûp, rafum tûp. Corpus ingens, hebes ingenium. Afinus, et Vulpes.</i>	<i>Velik trûp, rafum tûp.</i> Tovar, i Kuna.
V, 4	<i>Psu prisjezi rêp, svegh pàs ostaje. Abfcinde caudam Cani, semper Canis est. Canis, et Dominus.</i>	<i>Psu prisjezi rêp, svegh pàs ostaje.</i> Kucjak, i Gospar.
V, 5	<i>Nemofcese svirit, i pjevat fajedno. Inflare tibiam, et canere non licet simul. Fidicen, et Aulaedus.</i>	<i>Nemofcese svirit, i pjevat fajedno.</i> Sviraz, i Guflar.
V, 6	<i>Spilla ù Lava nigda bef Kosti. Leonis specus nunquam sine ossibus. Leo senex.</i>	<i>Spilla ù Lava nigda bef Kosti.</i> Lav star.
V, 7	<i>Od Sepa neuccini Sokola. Ex Vulture nunquam Falco. Homo novator.</i>	<i>Od Sepa neuccini Sokola.</i> Cjovjek, ki nova ifmiscglja.
V, 8	<i>Scto Pàs laje, vjetar nossi. Latratus Canis vento rapitur. Simius, et Canis.</i>	<i>Scto Pàs laje, vjetar nossi.</i> Moemum, i Pas.
V, 9	<i>Jelli-ti ù Kuchi Pîr, svemu-si Selu kriv. Nuptiae in domo, querelae in pago. Nuptiae.</i>	<i>Jelli-ti ù Kuchi Pîr, svemu-si Selu kriv.</i> Pîr.
V, 10	<i>Kudje otisclo June, nek' idè i usgje. Quo Juvencus, eo et capistrum. Dictum Agricolae de Juvenco.</i>	<i>Kudje otisclo June, nek' idè i usgje.</i> Rjec Segljana varhu Junza.

V, 11	<i>Ruka, ghdje bolj; oko, ghdje vòlj. (idù) Manus, qua dolet; oculus, qua placet. Homo varie affectus.</i>	<i>Ruka, ghdje bolj; oko, ghdje vòlj. (idù)</i> Cjovjek s' rallikim chjuchjenstvom.
V, 12	<i>Vuk nè lovj ù svomu mjestu. Lupus non praedatur in suo territorio. Cervus, et Vulpes.</i>	<i>Vuk nè lovj ù svomu mjestu.</i> Gljeglen, i Kuna.
V, 13	<i>Tughijem ljepa, fa mallo ljepa. Alienis pulcra adminiculis, brevi pulcra est. Pater, et Filia.</i>	<i>Tughijem ljepa, fa mallo ljepa.</i> Otaz, i Kchi.
V, 14	<i>Od dobra vina fgestok Ozat. E vino optimo acetum optimum. Vasa Duo.</i>	<i>Od dobra vina fgestok Ozat.</i> Suda Dva.
V, 15	<i>Njedan-se fao dan barfo ne svarschi. Nullus infaustus dies cito praeterit. Afinus, et Puer.</i>	<i>Njedan-se fao dan barfo ne svarschi.</i> Tovar, i Djete.
V, 16	<i>Kisnè ù pokrivenu. Sub tecto mafeft. Gallina, et Mulier.</i>	<i>Kisnè ù pokrivenu.</i> Kokosc, i scena.
V, 17	<i>Kogn mlohav ne pruzzase. Equus infirmior non calcitrat. Equi duo.</i>	<i>Kogn mlohav ne pruzzase.</i> Kogna dva.
V, 18	<i>Ako nije fagjareno, ne favari guofdje s'guofdjem. Nisi ferrum sit candens, cum alio ferro non copulabis. Faber ferrarius, et Puella.</i>	<i>Ako nije fagjareno, ne favari guofdje s'guofdjem.</i> Kovac, i Dikliza.
V, 19	<i>Psu, koi uijeda, kofgja-je raskinuta. Cutem habet laceratam mordax Canis. Bos, et Canis.</i>	<i>Psu, koi uijeda, kofgja-je raskinuta.</i> Vò, i Pàs.
V, 20	<i>Slammiza upade ù oko i onega, koj-se uklagna. Festuca in oculum et declinantis incidit. Cocles.</i>	<i>Slammiza upade ù oko i onega, koj-se uklagna.</i> Cjovjek bef Oka.
V, 21	<i>Nà marfechjemu Svjet ostaje. Ad invifum accedit haereditas. Canes.</i>	<i>Nà marfechjemu Svjet ostaje.</i> Psi.
V, 22	<i>Kam, koise krechje, vafđaje ghò. Saxum, quod volvitur, semper nudum est. Cancri Duo.</i>	<i>Kam, koise krechje, vafđaje ghò.</i> Dva Rakka.
V, 23	<i>Ako-mi Brat jagne odnossi, on-mije Vuk. Si Frater Agnum aufert, ille mihi Lupus est. Pastores Duo.</i>	<i>Ako-mi Brat jagne odnossi, on-mije Vuk.</i> Pastjera Dva.
V, 24	<i>Svona mala necjuse uf velika. Aera magna sonitum minorum elidunt. Aera.</i>	<i>Svona mala necjuse uf velika.</i> Svona.

V, 25	<i>Nestiskuj Jeguglju. Anguillam ne comprime. Puer, et Anguilla.</i>	<i>Nestiskuj Jeguglju.</i> Djete, i Jeguglja.
V, 26	<i>Kô Rak nà ossekli. Ut Cancer in sicco. Cancer.</i>	<i>Kô Rak nà ossekli.</i> Rak.
V, 27	<i>I Kokosc jakaje nà svomu bunisctu. Et Gallina in suo valet sterquilinio. Gallinae.</i>	<i>I Kokosc jakaje nà svomu bunisctu.</i> Kokosci.
V, 28	<i>Sunze siromafcki Kofcjuh. Sol manstruca paueri. Dives, et Pauper.</i>	<i>Sunze siromafcki Kofcjuh.</i> Bogattaz, i Siromah.
V, 29	<i>Sa flà nà gorrè. E malo pejus. Piscis.</i>	<i>Sa flà nà gorrè.</i> Ribba.
V, 30	<i>Nefvan doscjo, neposcten poscjo. Qui non vocatus venit, dehonestatus abit. Canis, Feles, et Sus.</i>	<i>Nefvan doscjo, neposcten poscjo.</i> Kucjak, Masecka, i Prasaz.
V, 31	<i>Kalo fà Praza, à Prasaz fà Kala. Lutum Sui, Sus Luto. Rusticus, et Porcus.</i>	<i>Kalo fà Praza, à Prasaz fà Kala.</i> Segljanin, i Prasaz.
V, 32	<i>Svekarva-se nespomigne, daje bila Nevjesta. Socrus non recordatur, et se novam Nuptam fuisse. Socrus, et Nurus.</i>	<i>Svekarva-se nespomigne, daje bila Nevjesta.</i> Svekra, i Nevjesta.
V, 33	<i>Svjehja, kadse imà ugasit, jaccè fasvjeti. Candela ad extremum perveniens majus lumen effundit. Pater, et Filius.</i>	<i>Svjehja, kadse imà ugasit, jaccè fasvjeti.</i> Otaz, i Sin.
V, 34	<i>Najbistrija Rjeka bude kadgod bila mutna. Flumen vel limpidissimum aliquando fuit turbidum. Puella ad fontem.</i>	<i>Najbistrija Rjeka bude kadgod bila mutna.</i> Dikliza nà Jezeru.
V, 35	<i>Od stara lana arghav postav. E lino vetusto firma tela non conficitur. Mulier textrix.</i>	<i>Od stara lana arghav postav.</i> fcena tkaliza.
V, 36	<i>Kragujaz nefgive bef Mesa. Accipiter absque carne non vivit. Venator, et Accipiter.</i>	<i>Kragujaz nefgive bef Mesa.</i> Lovaz, i Kragujaz.
V, 37	<i>Tepav tepava boglje rafumije. Balbus balbum rectius intelligit. Balbi Duo.</i>	<i>Tepav tepava boglje rafumije.</i> Tepavza Dva.

V, 38	<i>Dok-se Pàs iflaje, Vuk-se nafgdere. Dum Canis latrat, Lupus satiatius. Lupus, et Canis.</i>	<i>Dok-se Pàs iflaje, Vuk-se nafgdere.</i> Vuk, i Pas.
V, 39	<i>I malahan dafg ugasi velik vjetar. Et parva pluvia magnum ventum reprimit. Ventus, et Pluvia.</i>	<i>I malahan dafg ugasi velik vjetar.</i> Vjetar, i Dafig.
V, 40	<i>Baersctan svakogase darva hità. Hedera cuivis Plantae adhaerescit. Hedera, et Cupressus.</i>	<i>Baersctan svakogase darva hità.</i> Baersctan, i Cempres.
V, 41	<i>Krufcka, kad safdri, opada. Pyrum, cum maturum fuerit, decidet. Mater, et Filiola.</i>	<i>Krufcka, kad safdri, opada.</i> Matti, i Kchi mala.
V, 42	<i>Ovza svegh pafi, jelli Jagne fa gnom. Ovis semper respicit, an sequatur Agnus. Ovis, Agnus, et Canis.</i>	<i>Ovza svegh pafi, jelli Jagne fa gnom.</i> Ovza, Jagne, i Kucjak.
V, 43	<i>Sve fgivo gorru popaslo, à grom nà Magarza. Omnes Ferae sylvam depastae; unum Afinum fulmen stravit. Afinus de Coelo tactus.</i>	<i>Sve fgivo gorru popaslo, à grom nà Magarza.</i> Tovar udren trjesom.
V, 44	<i>Neidè Osò nà Most, s' kogaje slomio Kost. Ex quo os confregit, Afinus Pontem fugit. Afini duo.</i>	<i>Neidè Osò nà Most, s' kogaje slomio Kost.</i> Tovara Dva.
V, 45	<i>Ti-si nastinuo; a ja kiham. Tu rheumate correptus es, ego vero sternuo. Pater, et Filius.</i>	<i>Ti-si nastinuo; a ja kiham.</i> Otaz, i Sin.
V, 46	<i>Nije dobra Kokosc, koja ù tebbe ije, à ù druftijeh jaja nosi. Mala est gallina, quae apud te alitur, ova apud alios parit. Gallina, et Muliercula.</i>	<i>Nije dobra Kokosc, koja ù tebbe ije, à ù druftijeh jaja nosi.</i> Kokosc, i sceniza.
V, 47	<i>Baerda-se strasce bogatta Cjovjeka. Montes Hominem divitem metuunt. Mons, et Lacus.</i>	<i>Baerda-se strasce bogatta Cjovjeka.</i> Bardo, i Blatto.
V, 48	<i>Hochje ù vodi da udusci fgjabu. Vult Ranam in aqua suffocare. Pueri Duo.</i>	<i>Hochje ù vodi da udusci fgjabu.</i> Djeteta Dva.
V, 49	<i>Lonciar hvali svoj Lonaz, a najvechje naziknut. Figulus suam Ollam laudat, sed maxime aliquantum fissam. Figulus.</i>	<i>Lonciar hvali svoj Lonaz, a najvechje naziknut.</i> Loncjar.
V, 50	<i>fez ifletj odklese nenadasc. Lepus et unde non putatur, prosilit. Pater, et Filius Venatores.</i>	<i>fez ifletj odklese nenadasc.</i> Otaz, i Sin Lovzi.

V, 51	<i>Tughja ranna nebolj.</i> <i>Alieni vulneris non sentitur dolor.</i> Simius, et Felis.	<i>Tughja ranna nebolj.</i> Moemun, i Macka.
V, 52	<i>Ako jedan neumre, drughi ne ufgiva.</i> <i>E morte unius hausit alter gaudium.</i> Afinus mortuus, et Corvi.	<i>Ako jedan neumre, drughi ne ufgiva.</i> Tovar sopisan, i Vrani.
V, 53	<i>Vele fna Misc, i dohita; al vech' Macka,</i> <i>kâga hità.</i> <i>Multum callidus est Mus; sed Felis eum</i> <i>capiens callidior.</i> Mus, et Felis.	<i>Vele fna Misc, i dohita; al vech' Macka,</i> <i>kâga hità.</i> Misc, i Macka.
V, 54	<i>Udalaseje momma, daje nije domma.</i> <i>Puella nupsit, ne in Matris domo esset.</i> Puella libertatis cupida.	<i>Udalaseje momma, daje nije domma.</i> Dikla pošejudna stech' slobodu.
V, 55	<i>Sepse mechjè nà smardechje meso.</i> <i>Vultur ad Cadavera.</i> Canis, et Vultur.	<i>Sepse mechjè nà smardechje meso.</i> Pas, i Sep.
V, 56	<i>Nemofcese uccinit u scillu dljeto.</i> <i>E subula non fit scalprum.</i> Sutor, et Sculptor.	<i>Nemofcese uccinit u scillu dljeto.</i> Zrevgljar, i Kiposjecalaz.
V, 57	<i>Najposledgni fgmulich opija.</i> <i>Novissimum pocillum inebriat.</i> Amici Duo convivantes.	<i>Najposledgni fgmulich opija.</i> Dva Priateglja nà Gofbi.
V, 58	<i>Cekamo Hromza.</i> <i>Claudum expectemus.</i> Homo non facile credulus.	<i>Cekamo Hromza.</i> Cjovjek, kî lasno nevjerruje.
V, 59	<i>Pas Lajavaz, nije Ujedalaz.</i> <i>Canis latrator non mordet.</i> Homo, Puer, et Canis.	<i>Pas Lajavaz, nije Ujedalaz.</i> Cjovjek, Djete, i Pas.
V, 60	<i>Martvu Kognu lasnoje skinnut podkovi.</i> <i>Equo mortuo soleas ferreas deripere facile</i> <i>est.</i> Veterinarius, et quidam.	<i>Martvu Kognu lasnoje skinnut podkovi.</i> Cjovjek, kî diŕce Kognu podkovi, i Drughi.
V, 61	<i>Kudsu tekle rjeke, ostaju potozi.</i> <i>Ubi amnes fluxerunt, restant alvei.</i> Homo indigena, et advena.	<i>Kudsu tekle rjeke, ostaju potozi.</i> Cjovjek od Mjesta, i Inostran.
V, 62	<i>Lonaz nascjoje pokriv.</i> <i>Olla invenit operculum.</i> Olla, Operculum, et Coquus.	<i>Lonaz nascjoje pokriv.</i> Lonaz, Pokriv, i Kuhac.
V, 63	<i>Ako taercj Kuna, Piple ima Krila.</i> <i>Si Vulpes currit, Pullus volat.</i> Pullus, et Vulpes.	<i>Ako taercj Kuna, Piple ima Krila.</i> Piple, i Lisiza.

V, 64	<i>Ljepa roghjena, napola udata. Puella formosa facile nubit. Matres Duae.</i>	<i>Ljepa roghjena, napola vjerenna. Mattere Dvije.</i>
V, 65	<i>Glavachje i opet Klobuk stecchi. Capiti sano pileus iterum acquiretur. Adolescens gnavus.</i>	<i>Glavachje i opet Klobuk stecchi. Mladich umotvoran.</i>
V, 66	<i>Ko nechje da zeluje, govori.: bollè-me usta. Qui osculari non vult, ait, os dolere sibi. Adolescens, et Meretricula.</i>	<i>Ko nechje da zeluje, govori.: bollè-me usta. Mladich, i Hotimiza.</i>
	<i>Liber Sextus Fabulae ex effatis, et apophthegmatis</i>	<i>Kgnighe Sceste Pricize ifvaghjene if Mudrogovorâ.</i>
	<i>Ad Eminentissimum ac Reverendissimum Principem Stephanum Borgiam</i>	
VI, 1	<i>Noch misli râghja. Nox consiliorum Mater. Nox, et Dies.</i>	<i>Noch misli raghja. Dan, i Noch.</i>
VI, 2	<i>Nemilluje svak, ko ghaerli. Non omnis amat, qui fert amplexus. Ancilla, et Dominus.</i>	<i>Nemilluje svak, ko ghaerli. Raba, i Gospar.</i>
VI, 3	<i>Svoje i s'Otara. Suum et de Altari. Homo dispoliatus.</i>	<i>Svoje i s'Otara. Cjovjek pokraden.</i>
VI, 4	<i>Star Dûb u dobru femglju prisadi. Veterem Arborem in bonum solum transfer. Senex.</i>	<i>Star Dûb u dobru femglju prisadi. Starraz.</i>
VI, 5	<i>Brjeme stvari privrachja. Tempus res immutat. Puella industriae studens.</i>	<i>Brjeme stvari privrachja. Dikla, kâ o vrjednosti radi.</i>
VI, 6	<i>Scto s'mljekom ulafi, s'duscjom iflafi. Quod lactentes accipimus, morientes dimittimus. Leo parvulus.</i>	<i>Scto s'mljekom ulafi, s'duscjom iflafi. Lav malahan.</i>
VI, 7	<i>U svomu poslu bistrije svak vidi. In sua quisque re acutius videt. Puella, et Servus.</i>	<i>U svomu poslu bistrije svak vidi. Dikliza, i Momak.</i>
VI, 8	<i>Nebud sam fa sebbe. Ne sis tibi uni commodus. Buxus, et aliae Arbores.</i>	<i>Nebud sam fa sebbe. Bûs, i druŕi Dubovi.</i>
VI, 9	<i>fao Cjovjek i martav naudi. Homo nequam et post mortem perniciosus. Vir malus moriens.</i>	<i>fao Cjovjek i martav naudi. fao Cjovjek na smarti.</i>
VI, 10	<i>Bogljese pripasti, negh propasti. Melius metuere, quam corruiere. Canis, et Feles.</i>	<i>Bogljese pripasti, negh propasti. Pas, i Macka.</i>

VI, 11	<i>Na Lotrake baerfo sctetta dopada. Ignavos cito poena assequitur. Homo piger.</i>	<i>Na Lotrake baerfo sctetta dopada.</i> Cjovjek lottar.
VI, 12	<i>Mlados, plahos. Juventus impetu agitur. Serpentes Duo.</i>	<i>Mlados, plahos.</i> Smie Dvie.
VI, 13	<i>Boglje pamet, negh oko vidi. Clarius intellectu, quam oculis cernitur. Nubes Duae.</i>	<i>Boglje pamet, negh oko vidi.</i> Oblaka dva.
VI, 14	<i>Lud gleda, kakochje uljesti; mudar kakochje i ifiti. Stultus aditum, sapiens exitum spectat. Crabro, et Formica.</i>	<i>Lud gleda, kakochje uljesti; mudar kakochje i ifiti.</i> Starmegl, i Mrav.
VI, 15	<i>Ko mŭcj, dva uccj. Qui tacet, duos docet. Utilitas silentii.</i>	<i>Ko mŭcj, dva uccj.</i> Koris od mŭka.
VI, 16	<i>Nedostojan mjesto sramoti. Indignus Locum dedecorat. Canis.</i>	<i>Nedostojan mjesto sramoti.</i> Pàs.
VI, 17	<i>ŕcivot dvorski, svjetla nevoglja. Vita Aulicorum splendida calamitas. Vulpes, et Bos.</i>	<i>ŕcivot dvorski, svjetla nevoglja.</i> Lisiza, i Vò.
VI, 18	<i>Svaka silla fa vrijeme. Omnis violentia temporaria. Tyrannus, et ejus Consiliarius.</i>	<i>Svaka silla fa vrijeme.</i> Samosilnik, i gnegov Svjetnik.
VI, 19	<i>S' jacciem.se ne inadi. Te valentiozem ne lacessito. Vespa, et Testudo.</i>	<i>S' jacciem.se ne inadi.</i> Osa, i ŕcjabba Skorgnjacija.
VI, 20	<i>Nedavaj svjetta onnomu, koi-ga ne iscte. Non petenti consilium ne dato. Caper, Vulpes, et Cameli.</i>	<i>Nedavaj svjetta onnomu, koi-ga ne iscte.</i> Jaraz, Kuna, i Deve.
VI, 21	<i>Tarbuh nejma usci. Venter caret auribus. Correctio inutilis.</i>	<i>Tarbuh nejma usci.</i> Pokaranje tascto.
VI, 22	<i>Sve svakomu nepristoj. Non omnibus omnia conveniunt. Argilla, et Cera.</i>	<i>Sve svakomu nepristoj.</i> Gghnilla, i Vossak.
VI, 23	<i>Nevoglje-su fa Gljudi. Calamitates Hominis Patrimonium. Dictum sapiens.</i>	<i>Nevoglje-su fa Gljudi.</i> Rjec Mudra.
VI, 24	<i>Mallo, a cesto stoj fa vele. Parvum, si frequens, pro multo est. Pater, et Filius.</i>	<i>Mallo, a cesto stoj fa vele.</i> Otaž, i Sin.

VI, 25	<i>Sredgna ljepos uresom-se pomaga. Mediocris forma artis subsidio indiget. Mulieres exornatae.</i>	<i>Sredgna ljepos uresom-se pomaga. scene urescene.</i>
VI, 26	<i>Svudje pochi; allje domma dochi. Utile peregrinari; Domum reverti utilius. Testudo.</i>	<i>Svudje pochi; allje domma dochi. Scjabba Skorgnjaccia.</i>
VI, 27	<i>Ko famjera, i udara. Qui collineat, et ferit. Adolescens, et Senex.</i>	<i>Ko famjera, i udara. Mladich, i Starraz.</i>
VI, 28	<i>fa dobar jedan dan, veleih-se flieh taerpi. Multae malae luces, ut una bona habeatur. Lupus.</i>	<i>fa dobar jedan dan, veleih-se flieh taerpi. Vuk.</i>
VI, 29	<i>Dostaje i prifdan dobar dan. Satis est et perendinum diem habere bonum. Hirundo, et Pulli.</i>	<i>Dostaje i prifdan dobar dan. Lastoviza i gne Ptichi.</i>
VI, 30	<i>Svakò gorre fà bogljè. E quovis malo bonum oriri potest. Rustici in siccitate maxima.</i>	<i>Svakò gorre fà bogljè. Segljani ù velikoj susci.</i>
VI, 31	<i>Kò fà tughijem hlèpi, svoga neufgiva. Suo non fruitur, qui alienum concupiscit. Canes Duo.</i>	<i>Kò fà tughijem hlèpi, svoga neufgiva. Psa Dva.</i>
VI, 32	<i>Morre, nevjerrujem-ti, dà pò tebbi i Trava naraste. O Mare, haud tibi fidam, si vel herba in te succrescat. Dictum cujusdam de Mari.</i>	<i>Morre, nevjerrujem-ti, dà pò tebbi i Trava naraste. Rjec Njekoga varhu Morra.</i>
VI, 33	<i>Bogljaje rafmiscgljena, neggo namiscgljena. Praestat recogitare, quam excogitare. Frater, et Soror.</i>	<i>Bogljaje rafmiscgljena, neggo namiscgljena. Brat, i Sestra.</i>
VI, 34	<i>Dobro-se sam pò sebbi platj. Bono operi merces ultro venit. Piscator pius.</i>	<i>Dobro-se sam pò sebbi platj. Ribbar millostiv.</i>
VI, 35	<i>Lasno-se ukine i kose mallo, i kose od visce cjuva. Facile labitur et qui parum, et qui plus nimio cavet. Capra, et Ovis.</i>	<i>Lasno-se ukine i kose mallo, i kose od visce cjuva. Kofa, i Ovza.</i>
VI, 36	<i>Djevstvo, kapglja nà listu. Virginitas, ceu gutta in folio. Adolescentula, et Pater.</i>	<i>Djevstvo, kapglja nà listu. Djevojciza, i gne Otaz.</i>
VI, 37	<i>fà malahnu sctettu neiscti osvetu. Parvam noxam contemnito. Ursus, et Apes.</i>	<i>fà malahnu sctettu neiscti osvetu. Medvjed, i Pcelle.</i>

VI, 38	<i>Bogljeje flato ako i harano, neggo srebro ifnova kovano. Aurum licet ufu attritum argento noviter cufo praestantius. Vala Duo.</i>	<i>Bogljeje flato ako i harano, neggo srebro ifnova kovano. Suda Dva.</i>
VI, 39	<i>Occi strascivize, ruke slobodnize. Si oculi terrentur non etiam manus. Rusticus in ancipiti pofitus.</i>	<i>Occi strascivize, ruke slobodnize. Segljanin dvoumech, setochje uccinit.</i>
VI, 40	<i>Occi strascivize, ruke slobodnize. Durius est videre illud, quod non habeas. Rusticus, et Afinus.</i>	<i>Occi strascivize, ruke slobodnize. Segljanin, i Osò.</i>
VI, 41	<i>Od nochi cini noch, a od dana cini dan. Pro nocte noctem, pro die diem accipe. Gallina, et Noctua.</i>	<i>Od nochi cini noch, a od dana cini dan. Kokosc, i Sejoja.</i>
VI, 42	<i>flo-se s> lacnijem susresti.. Malum est in famelicum incidere. Vulpes, et Lupus.</i>	<i>flo-se s> lacnijem susresti. Kuna, i Vuk.</i>
VI, 43	<i>Sve vrijeme odkriva. Tempus in lucem profert omnia. Sterquilinium, et Nix.</i>	<i>Sve vrijeme odkriva. Buniscte, i Snjegh.</i>
VI, 44	<i>I billa Matti, i milla Matti. Et verberat Mater, et chara est Mater. Pueri Duo.</i>	<i>I billa Matti, i milla Matti. Djeteta Dva.</i>
VI, 45	<i>Mahnittu, kò mahnit; pametnu, kò pametan govori. Stulto, ut stultus, sapienti ut sapiens loquere. Vir sibi in loquendo impar.</i>	<i>Mahnittu, kò mahnit; pametnu, kò pametan govori. Cjoviek ù govoregnu raflik sebbi istomu.</i>
VI, 46	<i>Daje pamet do Kadije, kakavaje pamet od Kadije, magnjebise nà mechjemu hodilo. Si mens eadem esset eunti ad Judicem, quae est revertenti, minus judicia frequentarentur. Homines Duo.</i>	<i>Daje pamet do Kadije, kakavaje pamet od Kadije, magnjebise nà mechjemu hodilo. Cjovjeka Dva.</i>
VI, 47	<i>Objesna Djeteta ukroti Sgenome. Insanum Puerum edoma Conjugio. Vir, et Consiliarii.</i>	<i>Objesna Djeteta ukroti Sgenome. Cjovjek njeki, i Svjetgnizi.</i>
VI, 48	<i>femglja k>femgli. Terra terram petit. Dictum sapiens.</i>	<i>femglja k>femgli. Rjec mudra.</i>
VI, 49	<i>Olli pirovat, olli mirovat. Nuptias vel solemniter age, vel nihil age. Parcum esse aliquando dedecet.</i>	<i>Olli pirovat, olli mirovat. Kadgod sctedgna nepristoi.</i>
VI, 50	<i>Ko na ravno pade, barfo-se ufdigne. Qui in plano cadit, cito assurgit. Afinus, et Equus.</i>	<i>Ko na ravno pade, barfo-se ufdigne. Tovar, i Kogn.</i>

VI, 51	<i>Raflikos drafgja. Ex varietate provenit jucunditas. Frater, et Soror.</i>	<i>Raflikos drafgja. Brat, i Sestra.</i>
VI, 52	<i>Ko ide tarkom, barfo-se umorri. Qui cursim tendit, cito defatigatur. Canis, et Testudo.</i>	<i>Ko ide tarkom, barfo-se umorri. Pàs, i fçjaba skorgnaccja.</i>
VI, 53	<i>Star hvali stàra doba. Senex laudator temporis acti. Senex, et quidam.</i>	<i>Star hvali stàra doba. Staraz, i njeki.</i>
VI, 54	<i>Ko hrani malahno, imachje veliko. Qui parvum alit, magnum habebit. Homo Porcellum emens.</i>	<i>Ko hrani malahno, imachje veliko. Cjovjek, kí kupuje Pracichja.</i>
VI, 55	– Artifex avarus	– fanatnik.
VI, 56	<i>Mjesto rodno svakomu millo. Locus suae nativitatis unicuique dulcis. Anguilla, et Mugil.</i>	<i>Mjesto rodno svakomu millo. Jeguglja, i Zipo.</i>
VI, 57	<i>Vechje fnà lùd ù svoj poso, negh' pametan ù tùgh. Plus videt stultus in suo negotio, quam in alieno Sapiens. Afinus, et Vulpes.</i>	<i>Vechje fnà lùd ù svoj poso, negh' pametan ù tùgh. Tovar, i Kuna.</i>
VI, 58	<i>Akosi dufgjan ifjesci, pitachjeti dùgh ù vrjeme od gòda, olli od pìra. Si parafito debes, debitum vel die festo, vel in Nuptiarum exiget solemnii. Debitor, et Creditor.</i>	<i>Akosi dufgjan ifjesci, pitachjeti dùgh ù vrjeme od gòda, olli od pìra. Dufcnik, i faimalaz.</i>
VI, 59	<i>Bogljesè gòdit na kraj doline, negh-se karat pò sred doline. Praestat in vallis initio pacisci, quam in media valle rixari. Mercatores, et Bajuli.</i>	<i>Bogljesè gòdit na kraj doline, negh-se karat pò sred doline. Targovzi, i Bastàsi.</i>
VI, 60	<i>Scjaba nè krjescti ù prafnu puccju. In sicco puteo Rana non obstrepit. Rana ob aquae penuriam deficiens.</i>	<i>Scjaba nè krjescti ù prafnu puccju. Scjaba, kà od susce dospje.</i>

*Prilog 2.**Popis Fedrovih basna u prijevodu Đure Ferića*

prema izdanju

*Phaedri Augusti liberti Fabulae Aesopiae versibus Illyricis a Georgio Ferrich Ragusino redditae**Fedra Augustova odsufcgnika pricize Esopove u pjesni slovinske prinese-
ne od Ghjura Ferrichja Dubrovčanina***Dubrovnik, 1813.**

i autografu u Zbirci Baltazara Bogišića (sign. 77)

	FEDROV TEKST	FERIĆEV TISKANI PRIJEVOD		FERIĆEV AUTOGRAF
I	<i>Prologus</i>	Pridgovor	
I, 1	<i>Lupus et agnus</i>	Vuk i jagne	
I, 2	<i>Ranae regem petentes</i>	šjabe, ke prose kraglja	(I), 2.f. 30 ^r	šjabe, ke prose kraglja
I, 3	<i>Graculus et pavo</i>	Vrana i paun	(1), 3.f. 30 ^v	Vrana, i Paun.
I, 4	<i>Canis per fluvium natans</i>	Pas po rjezi pliuch	
I, 5	<i>Vacca, capella, ovis et leo.</i>	Krava, kofa, ovza i lav	
I, 6	<i>Ranae ad solem</i>	šjabe prema sunzu	
I, 7	<i>Vulpes</i>	Kuna	
I, 8	<i>Lupus et grus</i>	Vuk i fcdral	
I, 9	<i>Passer et lepus</i>	Vrabaz i fez	
I, 10	<i>Lupus, vulpes et simius</i>	Vuk, lisiza i moemun	(I), 9.f. 34 ^v	Vuk, Kuna, i Moemun.
I, 11	<i>Asinus et leo venantes</i>	Tovar i lav u lovu	(I), 10.f. 35 ^r	Tovar i lav u lovu.

I, 12	<i>Cervus ad fontem</i>	Gljegljen na jezeru	(I), 11 f. 35v	Gljegljen na jezeru.
I, 13	<i>Vulpes et corvus</i>	Kuna i vran	(I), 12 f. 36r	Kuna, i Vran.
I, 14	<i>Sutor medicus</i>	Zrevgljar ljecnik	(I), 13 f. 36v	Zrevgljar ljecnik.
I, 15	<i>Asinus et senex</i>	Tovar i staraz	(I), 14 f. 37r	Tovar, i Staraz.
I, 16	<i>Cervus et ovis</i>	Gljegljen i ovza	(I), 15 f. 37r	Gljegljen, i Ovza.
I, 17	<i>Ovis, canis et lupus</i>	Ovza, pas i vuk	(I), 16 f. 37v	Ovza, Pas, i Vuk
I, 18	<i>Canis parturiens</i>	Kucka ka raghja	(I), 17 f. 37v	Kucka
I, 19	<i>Canes famelici</i>	Psi gladni	(I), 18 f. 1r	Psi gladni
I, 20	<i>Leo senex, aper, taurus et asinus</i>	Lav star, vepar, vò i tovar	(I), 19 f. 1r	Lav star, Vepar, Voo i Tovar.
I, 21	<i>Mustela et homo</i>	Lasiza i cjovjek	(I), 20 f. 1v	Lasiza, i Cjovjek.
I, 22	<i>Canis fidelis</i>	Pas vjeran	(I), 21 f. 2r	Pas vjeran.
I, 23	<i>Rana rupta et bos</i>	šjaba raspuknuta i vò	(I), 22 f. 2r	Scjaba raspuknuta, i Voo.
I, 24	<i>Canis et corcodilus</i>	Pas i kukudrio	(I), 23 f. 2v	Pas, i Kukudrio.
I, 25	<i>Vulpes et ciconia</i>	Lisiza i lelek	(I), 24 f. 2v	Lisica, i Lelek.
I, 26	<i>Canis thesaurum custodiens et vulturius</i>	Pas cjuvajuch blago i sep	(I), 25 f. 3r	Pas cjuvajuch Blago, i Sep.
I, 27	<i>Vulpes et aquila</i>	Lisiza i oro	(I), 26 f. 3v	Lisiza, i Oro.
I, 28	<i>Ranae et tauri inter se proeliantes</i>	Scjabe i bazi meu sobom u rattu	(I), 27 f. 3v	Scjabe i bazi meghju sobom u ratti.
I, 29	<i>Milvus et columbae</i>	Pigljugh i golubize	(I), 28 f. 4r	Pigljugh, i Golubize.
II	<i>Poeta</i>	Pjesnik	II f. 4v	Pjesnik
II, 1	<i>Juvenus, leo et praedator</i>	Junaz, lav i lovaz	II, 1 f. 5r	Junaz, lav i lovaz
II, 2	<i>Anus, puella et vir</i>	Stara, mlada i cjovjek	II, 2 f. 5r	Cjovjek u cjas chjelav. (isti tekst)
II, 3	<i>Homo et canis</i>	Cjovjek i pas	II, 3 f. 5v	Cjovjek, i Kucjak.
II, 4	<i>Aquila, feles et aper</i>	Oro, macka i prasiza	II, 4 f. 5v	Oro, Macka, i Prasiza.
II, 5	<i>Caesar Tiberius et ejus atrienses</i>	Zar Tiberio i dvora gnegova cjuvar	II, 5 f. 6v	Cesar Tiberio, i fapostat gnegov.
II, 6	<i>Aquila, cornix et testudo</i>	Orò, vranna i šjaba skorgnjacija	II, 6 f. 6v	Orò, Vranna i Scjaba Skorgnjacija.
II, 7	<i>Muli et latrones</i>	Mafgichi i rafbojnizi	II, 7 f. 6v	Masgha, i rafbojnizi.
II, 8	<i>Cervus et boves</i>	Gljegljen i volovi	II, 8 f. 7r	Gljegljen, i Volovi.
	<i>Epilogus</i>	šaglavgljenje	
III	<i>Prologus ad Eutychem</i>	Pridgovor Eutiku	III f. 8v	Pridgovor Eutiku.
III, 1	<i>Anus ad amphoram</i>	Stariza i sud od vina	III, 1 f. 10v	Stariza i sud od vina

III, 2	<i>Panthera et pastores</i>	Leuhart i segljani	III, 2 f. 10v	Leuhart i segljani.
III, 3	<i>Simii caput</i>	Glava od moemucje	III, 3 f. 11r	Glava od Moemucje.
III, 4	<i>Aesopus et petulans</i>	Efop i cjovjek befocjan	III, 4 f. 11v	Efopo, i Cjovjek befocjan.
III, 5	<i>Musca et mula</i>	Muha i mafga	III, 5 f. 11v	Muha i masgha.
III, 6	<i>Canis et lupus</i>	Pas i vuk	III, 6 f. 12r	Pas, i Vuk.
III, 7	<i>Frater et soror</i>	Brat i sestra	III, 7 f. 13r	Brat, i Sestra.
III, 8	<i>Dictum Socratis</i>	Rjec Sokrata	III, 7 f. 13v	Rjec Sokrata
III, 9	<i>Pullus et margarita</i>	Piple i farno bisera	III, 8 f. 13v	Piple i sarno bisera.
III, 10	<i>Apes et fuci vespa judice</i>	Pcele, truti i osa ka sudi	III, 9 f. 14r	Pcele, Truti i Osa ka sudi.
III, 11	<i>Aesopus et pueri</i>	Efopo s' djezom	III, 10 f. 14 ^r	Efopo s' djezom.
III, 12	<i>Canis ad agnum</i>	Pas i jagne	III, 11 f. 14v	Pas i jagne.
III, 13	<i>Cicada et noctua</i>	Krjes i gligljak	III, 12 f. 15v	Krjes i Gligljak.
III, 14	<i>Arbores in deorum tutela</i>	Dubje pod obranom bogova	III, 13 f. 16r	Dubje pod obranom Bogova.
III, 15	<i>Pavo ad Junonem</i>	Paun Junoni	III, 14 f. 16r	Paun Junoni.
III, 16	<i>Aesopus ad garrulum</i>	Efop i tlapalaz	III, 15 f. 16v	Efop, i Tlapavac.
III, 17	<i>Asinus et Galli</i>	Tovar i Galli	III, 16 f. 17r	Tovar i Galli.
IV	f. 17v
IV, 1	<i>Mustela et mures</i>	Lasiza i misci	IV, 1 f. 17v	Lasiza i misci.
IV, 2	<i>Vulpis et uva</i>	Kuna i grofdje	IV, 2 f. 18r	Kuna i Grofdje.
IV, 3	<i>Equus et aper</i>	Kogn i vepar	IV, 3 f. 18r	Kogn i Vepar.
IV, 4	<i>Poeta</i>	Pjesnik	IV, 4 f. 18v	Efopo.
IV, 5	<i>Pugna murium et mustelarum</i>	Boj miscja i lasiza	IV, 5 f. 20r	Boj Miscja i Lasiza
IV, 6	<i>Poeta</i>	Pjesnik	IV, 6 f. 20v	Pjesnik
IV, 7	<i>Vipera et lima</i>	fmija i tarliza	IV, 7 f. 21v	fmija i Tarliza.
IV, 8	<i>Vulpis et hircus</i>	Kuna i jaraz	IV, 8 f. 21v	Kuna i Jaraz.
IV, 9	<i>Perae duae</i>	Dvje torbe	IV, 9 f. 22r	Torbe dvje.
IV, 10	<i>Fur aram compilans</i>	Lupefc, kije pokro otar	IV, 10 f. 22r	Lupesc, kije pokro Otar.
IV, 11	<i>Hercules et Plutus</i>	Erkul i Pluto	IV, 11 f. 22v	Erkule, i Pluto.
IV, 12	<i>Leo regnans</i>	Lav kragljujuch	IV, 12 f. 23r	Lav Kragl.
IV, 13	<i>Capellae et hirci</i>	Kofe i jarzi	IV, 13 f. 24r	Kofe, i Jarzi.
IV, 14	<i>Gubernator et nautae</i>	Brodar i drufcina	IV, 14 f. 24r	Brodar i drufcina
IV, 15	<i>Homo et colubra</i>	Cjovjek i fmija	IV, 15 f. 24v	Cjovjek, i fmia.

IV, 16	<i>Vulpis et draco</i>	Lisiza i fmaj	IV, 16.f. 24v	Kuna, i Smaj.
IV, 17	<i>Phaedrus</i>	Fedar	IV, 17.f. 25v	Fedro.
IV, 18	<i>Naufragium Simonidis</i>	Simonid	IV, 18.f. 25v	Simonide.
IV, 19	<i>Mons parturiens</i>	Planina ka raghja	IV, 19.f. 26v	Gora, ka raghja.
IV, 20	<i>Formica et musca</i>	Muha i mrav	IV, 20.f. 26v	Muha, i Mrav.
IV, 21	<i>Simonides a diis servatus</i>	Simonid od bogova sacjuvan	IV, 21.f. 27v	Simonid od Bogova sacjuvan.
IV, 22	<i>Poeta</i>	Pjesnik	IV, 22.f. 28v	Pjesnik.
V, 1	<i>Poeta</i>	Pjesnik	V, 1.f. 29v	Pjesnik
V, 2	<i>Idem poeta</i>	Pjesnik isti	V, f. 38r	Pjesnik isti.
V, 3	<i>Demetrius et Menander</i>	Demetrio i Menandro	V, 1.f. 38r	Demetrio i Menandro.
V, 4	<i>Viatores et latro</i>	Putgnizi i ralbojnik	V, 2.f. 39r	Putnizi, i Ralbojnik.
V, 5	<i>Calvus et musca</i>	Cjelav i muha	V, 3.f. 39v	Chjelav, i Muha.
V, 6	<i>Homo et asinus</i>	Cjovjek i tovar	V, 4.f. 32r	Cjovjek, i Tovar.
V, 7	<i>Scurra et rusticus</i>	Scpotnik i segljanin	V, 5.f. 32r	Scpotnik, i Segljanin.
V, 8	<i>Poeta</i>	Pjesnik	V, 6.f. 33r	Pjesnik.
V, 9	<i>Duo calvi</i>	Dva cjelavza	
V, 10	<i>Princeps tibicen</i>	Sviralaz imenom poglavnik	
V, 11	<i>Occasio</i>	Prigoda	
V, 12	<i>Taurus et vitulus</i>	Vô i junaz	V,10.f. 31r	Vô i junaz.
V, 13	<i>Venator et canis</i>	Lovaz i pas	V, 11.f. 31r	Lovaz, i Pas.
App. 1	<i>Milvus aegrotans</i>	Pigljugh nemochjan	1.f. 31v	Pigljugh nemochjan
App. 2	<i>Lepores vitae pertaesi</i>	lezovi kim scivot dodija	2.f. 31v	lezovi kijm scivot dodja.
App. 3	<i>Vulpis et Jupiter</i>	Lisiza i Jove	
App. 4	<i>Leo et mus</i>	Lav i misc	
App. 5	<i>Homo et arbores</i>	Cjovjek i dubovi	

**TRACING FORGOTTEN MANUSCRIPTS:
CROATIAN AND LATIN FABLES WRITTEN
BY ĐURO FERİĆ (1739–1820)**

SANJA PERIĆ GAVRANČIĆ

Summary

This paper is an attempt to restore, complete and evaluate the corpus of published and unpublished fables written by the Ragusan author Đuro Ferić (1739–1820). The conducted research included both his Latin and Croatian, printed and manuscript, original and translated fables. The collection of Latin fables *Fabulae ab Illyricis adagiis desumptae*, published in Dubrovnik in 1794, was Ferić's first original printed work. By 1804, he had completed the second, never-published collection of 346 Latin fables and belonging *Illyrian* proverbs with a similar title and the same conception—*Adagia Illyrica fabulis explicata*. In addition to Ferić's original fables, the corpus also includes his Croatian translation of the fables written by Phaedrus, which was published in 1813 in a bilingual edition. After the success of that edition, Ferić compiled the Croatian version of his own published and unpublished fables, which remained in manuscript. The search for Ferić's fables begins with an attempt to establish the entire corpus according to the data from secondary literature, his private correspondence and literary will. Since Ferić's fables and their translations were compiled in stages and were not conceived in an integral collection, all available manuscript sources had to be researched and revised. Based on the only printed edition from 1794 and seven manuscripts, including autographs and transcripts, a corpus of 459 Latin and Croatian fables has been established, which corresponds to Ferić's own description of his fable production, as presented in his literary will. In the context of the European literary tradition, Ferić's fables follow the idea of the Age of Classicism in reviving a classical literary

genre. On the other hand, their thematic and other stylistic characteristics represent all the features of the genre in the Age of Enlightenment. At the same time, Ferić's fables are formally and thematically connected with *Illyrian* sayings and proverbs, which implies the author's pre-Romantic interest in authentic oral tradition and folklore. Due to this peculiarity, Ferić's fables have no predecessor nor antecessor in the European literature.